

ROMAN

1. dan k a p 1

FRANSIZCA ASLINDAN ÇEVİREN: BUKET YILMAZ

D Ü N Y A E D E B İ Y A T I

Nobel
Edebiyat
Ödülü

andré gide

DARKAPI
André Gide

TİMAŞ YAYINLARI 2001
Dünya Edebiyatı Dizisi 7

YAYIN YÖNETMENİ
Emine Eroğlu

EDITÖR
Ayşe Tuba Ayınan

KAPAK TASARIMI
Ravza Kızıltuğ

I.BASKI
Şubat 2009, İstanbul
5.BASKI
Haziran 2014, İstanbul

ISBN 978-975-263-924-9
TİMAŞ YAYINLARI
Cağaloğlu, Alemdar Mahallesi, Alayköşkü Caddesi,
No:5, Fatih/İstanbul
timas.com.tr timas@timas.com.tr

DAR KAPI

André Gide

Çeviri:
Buket Yılmaz

André GIDE

André Gide, 1869 yılında Paris'te doğdu. Çağdaş Fransız romancılarıdandır. Hayatını yazarak, seyahat ederek, sanatla uğraşarak geçirdi. 1951'de öldü. Romanlarıyla kişiliği örtüşen bir yazar olarak tanındı. 1947'de Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan Gide'in Türkçeye kazandırılmış eserlerinden bazıları şunlardır: Batak, Kalpazanlar, Pastoral Senfoni, Dar Kapı, Kadınlar Okulu, Dostoyevski.

SUNUŞ

"Dar kapıdan girmeye çabalayın. Çünkü kişiyi yıkıma götüren kapı büyük ve yol geniştir. Bu kapıdan girenler çoktur. Yaşama götüren kapı ise dar, yol da çetindir. Bu yolu bulanlar çok azdır."

Matta (Luk.13:24)/İncil

Yazılış süreci yaklaşık üç yılda tamamlanan Dar Kapı, ilk defa 1909 yılında yayımlanır. André Gide'in eleştirmenler tarafından en yaratıcı dönemleri olarak nitelenen süreçte yazdığı ve yayımlandığında büyük kitlelere ulaşan ilk romanlarından olan Dar Kapı'da, bir gençlik aşkı aracılığıyla erdem ve ilahi aşk kavramları sorgulanır.

André Gide, romanda özyaşamöyküsüne göndermeler yaparak, kendi deneyimlerini ve yaşamı anlamlandırma çabalarını gözler önüne serer. Romanın başkarakteri Jerome, tıpkı Gide gibi küçük yaşta önce babasını, daha sonra annesini kaybettikten sonra kendisini, derin saygı ve aşk duygularıyla bağlandığı kuzeni Alissa'ya adamıştır. Alissa ise Gide'in henüz on üç yaşındayken aşık olduğunu fark ettiği ve evlendiği kuzeni Madeleine 'in ta kendisidir. Romanda geçen "Fongeusemare'daki ev", kuzenin Cuverville'de yaşadığı ve Gide'in 1895'de Madeleine ile evlenmelerinden 1939'da Madeleine 'in ölümüne kadar her yaz birkaç haftasını geçirdiği evin aynısıdır. Romandaki mektuplaşmaların çoğu da genç André ve Madeleine 'in yazışmalarından alınmıştır.

Hayatın biricik anlamı olacak kadar derinden duyulan bir aşkın trajediye dönüştüğü bu romanda asıl sorgulanan, erdeme giden yolun zorluğudur. Erdeme giden yolda, hiç dinmeyen bir sızı gibi insanın içinde varlığını daima hissettiren yalnızlıklar, bekleyişler, ayrılıklardan doğan, tahammülü ise trajediler doğuran çatışmalar yaşanacaktır. Jerome bütün erdemlerini aşkıyla ayakta tutarken, Alissa gerçek erdemin her şeyden arınmış olması gerektiğine inanır.

Yazar, insanı düşünmeye ve kendi hayatını tartmaya iten bu romanıyla, aşk ve aşk yüzünden çekilen acıyı merkeze alarak insan ruhunun en derinlerine inmeyi bir kez daha başarır.

Fedakarlık nedir, insan aşk için nelerden vazgeçer, peki ya ilahi aşk? Saflık için, Tanrı'ya tertemiz geri dönmek için, erdem olarak kabul edilen değerleri korumak için insan bazen kendi hayatını verebilir mi?

Tercihlerini zor olandan yana kullananların yaşadığı iç fırtınaları gözler önüne seren; yazarın çarpıcı üslubu ile okuru silkeleyen Dar Kapı, unutulmayacak kitaplar arasında yerini alıyor.

İ. Buket Yılmaz

BİRİNCİ BÖLÜM

Başkası olsa anlatacağım hikayeden bir kitap yazabilirdi; ama ben bu hikayeyi yaşarken çok emek harcadım ve bütün erdemimi tükettim. Şimdi hatıralarımı çok sade bir dille anlatacağım. Biraz dağınıklarsa da, onları birbirine yamalamak ya da birleştirmek için hiçbir şey uydurmayacağım. Onları düzenlemek için harcayacağım çaba, bu hikayeyi anlatarak bulacağını umduğum en son mutluluk kırıntısını da engelleyecektir.

Babamı kaybettiğimde on iki yaşında bile değildim. Babamın doktor olarak bulunduğu Havre'da onu tutan hiçbir şeyi kalmamış olan annem, öğrenimimi daha iyi tamamlayacağımı varsayarak Paris'e dönmeye karar verdi. Luxembourg yakınlarında Bayan Ashburton'un da bizimle beraber kalacağı küçük bir daire kiraladı. Hiç kimsesi olmayan Bayan Flora Ashburton annemin önce öğretmeni, daha sonra arkadaşı ve en sonunda dostu olmuştu. Aynı derecede tatlı ve kederli görünen, yalnızca yas elbiseleri içinde görebildiğim bu iki kadınla beraber yaşıyordum. Bir gün, sanırım babamın ölümünden uzun süre sonraydı, annem sabahları taktığı başlığın siyah kurdelesini leylak renkli bir kurdele ile değiştirmişti:

"Oo! Anneciğim, bu renk sana hiç olmamış." diye bağırdım.

Ertesi gün yine siyah bir kurdele takmıştı.

Oldukça zayıf bir yapıya sahiptim. Annemin ve Bayan Ashburton'un yorgunluğumu önlemekle meşgul olan şefkat dolu ilgileri beni tembel bir adam yapmadıysa, bunu çalışmayı sevmeme borçluyum. Havalar düzelir düzelmez her ikisi de benim için şehri terk etme vaktinin geldiğine, orada sararıp solduğuma inanırlardı. Her yaz haziranın ortasına doğru, dayım Bucolin tarafından misafir edildiğimiz, Havre yakınlarındaki Fongueusemare'a gitmek için yola çıktık

Bucolin Dayımın, diğer bir sürü Normandiya bahçesinden ayırt edilecek hiçbir özelliği olmayan, ne çok büyük, ne de çok güzel olan bir bahçenin ortasındaki iki katlı beyaz evi, geçen yüzyılın kır evlerine benzer. Doğuya bakan yirmi kadar penceresi ön bahçeye, bir o kadarı da arkaya açılır, ama yan taraflarda hiç pencere yoktur. Küçük kareler halindeki pencerelerden yenilenmiş olanları, yeşil ve donuk gözüken eskilerinin yanında çok parlak görünürler. Bazılarında anne babalarımızın kabarcık dedikleri defolar vardır, bunların arkasından bakılan ağaç biçimsizleşir, önünden geçen postacı birdenbire kamburlaşır.

Dikdörtgen bahçe duvarlada çevrilidir. Evin önünde, etrafı kum ve çakıl taşlarından oluşan bir yolla çevrili, geniş ve gölgeli bir çimenlik vardır. Duvar bu tarafta bahçeyi saran, oranın usulüne göre sıra sıra kayınlarla çevrili çiftliğin avlusu görülebilir diye alçalır.

Evin batı tarafında, arkada, bahçe daha rahat gelişir. Yemiş ağaçları önünde çiçeklerle gülümseyen bir yol, Portekiz defne ağaçlarından yapılmış kalın bir perdeyle ve birkaç ağaçla, deniz rüzgarlarına karşı korunur. Kuzey duvarı boyunca uzanan bir diğeri dallar arasında kaybolur. Kuzenlerim ona "karanlık yol" derlerdi. Akşamın alacakaranlığından sonra kimse keyif için oraya gitmezdi. Bu iki yol, iki hasamakla bahçenin aşağısındaki meyve bahçesine inerdi. Meyve bahçesinin dibinde, üzerinde küçük gizli bir kapı olan duvarın öbür tarafında, sağdan ve soldan kayın ağaçlarıyla

sınırlanmış küçük bir koru bulunuyordu.

Batıdaki avludan yüksek yaylanın görüldüğü koruluğun üstünden bakınca yaylayı kaplayan hasadın bolluğu görülür. Ufukta, çok uzakta olmayan bir köyün kilisesi ve akşamları hava sakinken birkaç evden çıkan duman...

Güzel yaz akşamlarında yemekten sonra aşağı bahçeye inerdik. Küçük gizli kapıdan çıkar, ağaçlı yolda etrafı iyi gören bir banka yerleşirdik. Annem, dayım ve Bayan Ashburton, az ileride, artık ilgilenilmez olmuş bir kireç ocağının sazdan çatısının yanında oturlardı. Önümüzdeki vadiye sis çöker, daha uzaktaki ormanların üstünde gökyüzü altın rengine bürünürdü. İyice kararan bahçede biraz daha oyalandıktan sonra eve döndüğümüzde, bizimle birlikte hemen hemen hiç dışarı çıkmayan yengemi salonda bulurduk... Biz çocuklar için gece burada sona ererdi. Fakat daha geç saatlerde anne babalarımızın yukarı çıktıklarını duyduğumuz zaman, odalarımızda hala kitap okuyor olurduk.

Gün içinde bahçede geçirmediğimiz bütün zamanı, dayımın bürosunda, okul sıralarının yerleştirilmiş olduğu çalışma odasında geçirirdik. Kuzenim Robert ve ben yan yana çalışırdık; Juliette ve Alissa da arkamızda. Alissa benden iki yaş büyük, Juliette ise bir yaş küçüktü. Robert ise dördümüzün en küçüğü.

Burada yazmaya çalıştıklarım çocukluğumdan kalan ilk hatıraların değil, bu hikayeyle bağlantılı hatıralarımdır. Gerçekten de her şey babamın öldüğü yıl başladı diyebilirim. Belki yasımız yüzünden aşırı derecede uyarılmış olan hassasiyetim, belki de yaradılışımdaki keder, en azından annemin kederli görünümü, yeni heyecanlara hazırlıyordu beni. Erken olgunlaşmışım. Bu sene Fongueusemare'a geldiğimizde Juliette ve Robert bana daha küçüklermiş gibi göründüler. Oysa Alissa'yı gördüğümde hemen anladım ki ikimiz de çocuk değildik artık.

Evet, tam babamın öldüğü yıldır. Oraya gidişimizden kısa bir süre sonra annemin Bayan Ashburton ile yaptığı bir konuşma yanılmadığımı kanıtlıyor. Annemin arkadaşıyla konuştuğu odaya aniden girmiştin, yengemden bahsediyorlardı. Annem onun yas tutmamasına ya da yastan çıkmış olmasına içerlemişti (Annemi parlak elbiseler içinde görmek ne kadar imkansız geliyorsa, yengemi siyah elbiseler içinde görmek de bir o kadar imkansızdı benim için). Oraya gittiğimiz gün, yengem hatırladığım kadarıyla yün bir elbise giymişti. Her zamanki gibi uzlaştırıcı olan Bayan Ashburton annemi sakinleştirmeye çalışıyordu. Korka çekine:

"Sonuçta, beyaz da yas rengi sayılır." diye iddia ediyordu.

"Peki omuzlarındaki kırmızı şal için de mi yas rengi diyeceksiniz? Flora, beni çok kızdırıyorsunuz." diye bağırdı annem.

Yengemi yalnızca tatil zamanında görebiliyordum. Şüphesiz yazın sıcaklığı yüzünden onu hep yakası oldukça açık ince giysiler içinde görüyordum. Ama bir de çıplak omuzlarına attığı şalların ateşli renkleri ve dekoltesi annemi iyice çıldırtıyordu.

Lucile bucolin çok güzel bir kadındı. Sakladığım küçük portresi o zamanki halini gösteriyor. Her zamanki gibi yan oturarak verdiği bu resimde, büyük kızının ablasıymış gibi genç görünür: Başını hafifçe, yapmacık bir şekilde kıvrılmış küçük parmağını dudağına götürdüğü sol eline doğru eğmiş. Yer yer ensesine dökülmüş saçlarını iri ilmekli bir saç filesi topluyor; yakasının yuvarlaklaştığı noktada, siyah kadifeden gevşek bir kurdeleye takılı İtalyan mozaiğinden bir kolye sarkıyor. Kocaman fiyongu olan siyah kadife kuşağıyla, bacağından sandalyenin arkasına astığı geniş kenarlı hasır şapkası çocuksu havasını daha da artırıyor. Aşağı sarkan sağ elinde kapalı bir kitap tutuyor.

Lucile Bucolin sömürgelerde doğan Avrupalılardandı. Anne babasını hiç tanımamış ya da çok erken kaybetmişti. Annem daha sonra, henüz çocuğu olmayan Papaz Vautier'nin terk edilmiş ya da yetim olan bu kızı aldığını ve kısa süre içinde Martinique'i terk ettikten sonra, Bucolin ailesinin yıllardır yaşadığı Havre'a getirdiğini anlatmıştı. Vautier ve Bucolinler sık sık görüşüyorlardı. Dayım

o zamanlar başka bir ülkede bir bankada görevliymiş. Bundan üç yıl sonra ailesinin yanına dönüp küçük Lucile'i görünce hemen aşık olmuş, anne babasının ve annemin hayal kırıklığına rağmen evlenme teklif etmiş. Lucile o sırada on altı yaşındaymış. Bu arada Madam Vautier'nin iki çocuğu olmuş ve günden güne garip bir şekilde belirginleşen bu evlatlık, ablanın çocuklarını etkilemesinden endişe duymaya başlamış. Zaten maddi durumları da kötüleşmiş... Annem Vautierlerin, abisinin teklifini neden bu kadar sevinçle karşıladıklarını açıklamak için anlattı bunları. Öyle sanıyorum ki genç Lucile aşırı derecede canlarını sıkıyordu. Havre insanını bu kadar çekici bir çocuğun nasıl karşılandığını kolayca tahmin edecek kadar iyi tanıyorum. Sonradan tanıyıp tatlı, ölçülü ve aynı zamanda saf bulduğum Papaz Vautier, entrika karşısında savunmasız, kötülüğe karşı tamamen silahsız bu harika adam, umutsuz bir durumda olmalıydı. Madam Vautier'ye gelince hemen hemen benimle yaşıt, daha sonra arkadaş olacağım dördüncü çocuğunun doğumunu yaparken ölmüştü...

Lucile Bucolin hayatımızda çok az yer alıyordu. Yanımıza yalnızca öğle yemeğini yemek için inerdi. Sonra hemen sofaya ya da bir hamağa uzanır, akşama kadar orada yayılır, ancak bitkin bir halde yeniden kalkardı. Bazen, tamamen mat alnında bir ıslaklığı kurulamak istermiş gibi bir mendil taşırdı. Çiçekten çok meyve kokusuna benzeyen, kokusuna ve zarıflığına hayran olduğum bir mendildi bu. Bazen kemerinden, çeşitli başka nesnelerle birlikte saatinin zincirinde asılı duran kaygan gümüş kapaklı küçük aynasını çıkartır, bir parmağıyla dudağına dokunarak kendine bakar, biraz tükürükle gözlerinin kenarını ıslatırdı. Genellikle elinde bir kitap, neredeyse her zaman kapalı duran bir kitap olurdu. Kitabın içinde hayvan kabuğundan yapılmış bir ayraç bulunurdu. Ona yaklaştığınızda sizi görmek için bile olsa gözlerini rüyasından ayırmazdı. Genellikle, ya yorgun ya da dikkatsiz elinden, sofanın kenarından, eteğinin bir pilisinden ya ayna, ya kitap, ya birkaç çiçek ya da ayraç düşerdi. Bir gün kitabı yerden kaldırırken -bu bir çocuğun anısıdır-, bunun bir şiir kitabı olduğunu görünce kızarmıştım.

Akşam yemekten sonra, Lucile Bucolin aile masamıza yaklaşmaz, piyanonun başına geçip Chopin'in ağır mazurkalarını çalardı. Bazen bir ölçüyü bozar, bir akorda takılıp kalırdı...

Yengemin yanında kendimi çok tedirgin hissediyordum. Hayranlık ve korkuyla karışık, sıkıntı veren bir duyguydu bu. Belli belirsiz bir içgüdü beni ona karşı uyarıyordu. Ayrıca annemi ve Bayan Ashburton'ı aşağıladığını hissediyordum. Bayan Ashburton ondan korkuyor, annemse onu hiç sevmiyordu.

Lucile, hala size karşı kin duymuyor olmayı, onca kötülük yaptığınızı bir an olsun unutmayı isterdim...En azından sizden kızgınlıkla bahsetmemeyi deneyeceğim.

O yaz bir gün, -belki de sonraki yazdır, çünkü hep aynı olan bu dekorun içinde, üst üste konmuş hatıralarım bazen birbirine karışabiliyor- bir kitap aramak için salona girmiştim. Yengem oradaydı. Hemen çıkacaktım. Her zaman beni görmemiş gibi yapan yengem, bu defa bana seslendi:

"Neden bu kadar çabuk gidiyorsun? Jerome! Yoksa seni korkutuyar muyum?"

Kalbim hızla çarparak ona doğru yaklaştım. Öyle gerektiği için gülümseyip, elimi uzattım. Bir eliyle elimi tutarken diğeriyle yanağımı okşuyordu.

"Annen seni ne kadar kötü giydiriyor, zavallı çocuk." dedi.

O zaman üzerimde geniş yakalı bir gemici gömleği vardı. Yengem gömleğimin yakasıyla oynamaya başladı.

"Gemici yakalarının çok daha fazla açık olması gerekir." dedi gömleğin bir düğmesini açarken. "Bak bakalım böyle daha iyi değil misin?"

Sonra yüzümü yüzüne doğru çekti, çıplak kolunu boynuma doladı, elini yarı açık gömleğimden içeri soktu. Gülerek gıdıklanıp gıdıklanmadığımı sordu ve aşağıya doğru indi... Öyle bir sıçradım ki

gömleğim yırtıldı. Yüzüm alev alev kaçarken arkamdan bağıırıyordu:

"Koca aptal!"

Bahçenin sonuna kadar koştum. Orada meyve bahçesindeki küçük sarnıca mendilimi sokuyor, alnımı, yanaklarımı, boynumu, bu kadının dokunduğu her yeri siliyordum.

Bazı günler Lucile Bucolin kriz geçirirdi. Kriz birdenbire gelir, bütün evi alt üst ederdi. Bayan Ashburton çocukları oradan uzaklaştırmak ve onlarla ilgilenmek için acele ederdi. Ama salondan ya da yatak odasından gelen ıgıllıkları duymamak çocukların elinde değildi. Dayım paniğe kapılırdı. Havlu, kolonya, eter aramak için koridorlarda koşuşturduğu duyulurdu. Akşam yengemin her zamanki gibi katılmadığı yemekte kaygılı ve yaşlanmış bir adam gibi otururdu.

Krizi geçer gibi olduğunda, Lucile Bucolin çocuklarını, en azından Robert ve Juliette'i yanına çağırırdı, ama asla Alissa'yı değil. Bu üzücü günlerde Alissa odasına kapanırdı. Babası bazen onun yanına giderdi, çünkü en çok Alissa'yla konuşurdu.

Yengemin krizleri hizmetçileri çok etkiliyordu. Krizin her zamankinden daha şiddetli olduğu bir gece, annemle beraber odasında oturuyorduk; buradan salonda olup bitenlerin pek farkına varılmaz. Aşçının koridorlarda:

"Beyefendi çabuk aşağı ininiz! Hanımefendi ölmek üzere, diye bağırarak koştuğunu duyduk."

Ancam, Alissa'nın odasındaydı. Annem onu karşılamak için odadan çıktı. On beş dakika sonra, beraber kaldığım odanın önünden açık pencerelere dikkat etmeden geçerlerken annemin sesini duydum:

"Sana bir şey söyleyeyim mi dostum: Bütün bunlar tamamen bir oyun." dedi ve hecelerin üstüne bastıra bastıra tekrar etti: "O-yun."

Bu olay yaz tatilimizin sonlarına doğru, yasımızdan iki sene sonra olmuştu. Yengemi bundan sonra uzun süre görmemiştim. Ancak ailemizi alt üst eden üzücü olaydan ve Lucile Bucolin'e karşı duyduğum henüz belirsiz ve karmaşık duygularının tam bir nefrete dönüşmesine sebep olan küçük tesadüften bahsetmeden evvel, size kuzenimden bahsetmenin zamanı geldi.

Alissa Bucolin çok güzeldi; ama henüz bunu fark edecek durumda değildim. Beni onun yanında tutan şey, ondan hoşlanmamın nedeni, güzelliğinden başka bir çekiciliği olmasıydı. Şüphesiz annesine çok benziyordu, fakat bakışlarındaki ifade öylesine değişikti ki, daha sonraları bu benzerliği hiç fark etmez oldum. Bu yüzü betimlemekte zorluk çekiyorum; çizgileri, gözlerinin rengi bile aklımda değil... Bununla birlikte gülümseyişindeki neredeyse kederli denebilecek ifade ve gözlerinin üzerinde, onları büyük daireler halinde çevreleyerek düzgün bir şekilde yukarı doğru kalkan kaşları gözümün önüne geliyor. Onlar gibisini hiçbir yerde görmedim.. Ah evet, Dante döneminden kalmış bir Floransa heykelinde gördüm ve çocuk Beatrix'in onunkiler gibi geniş bir yay çizen kaşları olduğunu kolaylıkla hayal edebiliyorum. Bu kaşlar bakışlara hem kaygılı, hem de güvenli bir soru ifadesi veriyor; evet tutkulu bir soru. Ondaki her şey soru ve bekleyişti... Bu sorunun beni nasıl ele geçirdiğini ve hayatıma dönüştüğünü anlatacağım size.

Bununla birlikte Juliette daha güzel görünebilirdi. Neşe ve sağlık ona ışık katıyordu. Onun güzelliği, ablasının zarafeti yanında çok belli oluyor ve herkesin dikkatini çekiyordu. Robert'e gelince, onu başkalarından ayıran bir özelliği yoktu. Sadece benim yaşlarımda bir çocuktu. Juliette ve Robert'le oynuyor; Alissa ile konuşuyordum. O oyunlarımıza hiç karışmıyordu. Bu kadar uzaktan geçmişime daldığımda onu ciddi, tatlı tatlı gülümserken ve düşünceye dalmış halde hatırlıyorum. Nelerden konuşuyorduk? Birazdan anlatmayı deneyeceğim. Fakat önce, bir daha ondan bahsetmemek

için yengemle ilgili olanları anlatmayı deneyeceğim.

Babamın ölümünden iki sene sonra Paskalya tatilini geçirmek için annemle beraber Havre'a geldik. Şehirdeki evleri oldukça dar olduğu için Bucolinlerin yanında değil de, annemin ablalarından birinin yanında kalıyorduk; onların evleri daha genişti. Çok az görme fırsatı bulduğum Plantier Teyzem, uzun zamandır duldu. Yaşça benden epey büyük ve karakter olarak da farklı çocuklarını yeni yeni tanıyordum. Havre'daki ismiyle "Plantier Evi" şehrin içinde değil, "La Cote" adı verilen ve şehre yukarıdan bakan bir tepenin üzerindeydi. Bucolinler merkezde oturuyordu. İki ev arasında kısacık bir yol meydana getiren bir yokuş vardı; gün içinde bu yokuşu birçok defa yuvarlanıp tekrar çıkıyordum.

O gün öğle yemeğini dayımlarda yedim. Dayım yemekten kısa bir süre sonra çıktı, bürosuna kadar ona eşlik ettim. Ardından annemi almak için Plantierlerin evine gittim. Orada annemin teyzemle birlikte dışarı çıktığını ve ancak akşam yemeğine döneceğini öğrendim. Akabinde yeniden, çok nadir olarak serbestçe dolaşabildiğim şehre indim. Denizdeki sisin kasvetli bir hava verdiği limana gittim; bir ya da iki saat rıhtımlarda dolaştım.

Birdenbire yanından daha yeni ayrıldığım Alissa'yı şaşırtma isteği uyandı içimde... Şehri koşarak geçtim, Bucolinlerin kapısını çaldım. Hızla merdivenlere doğru hareket etmişim bile. Kapıyı açan hizmetçi beni durdurdu:

"Yukarı çıkmayın Mösyö Jerome! Çıkmayın, madam bir kriz geçiriyor."

"Yengemi görmeye gelmedim." diyerek yanından geçtim.

Alissa'nın odası üçüncü kattaydı. Birinci katta salon ve yemek odası, ikincide ise içinden seslerin yükseldiği yengemin odası...Önünden geçmek zorunda olduğum odanın kapısı açıktı. Odadan bir ışık çizgisi çıkarak merdiven sahanlığını kesiyordu. Görülmekten korkarak bir an tereddüt edip gizlendim ve hayretler içinde şunları gördüm: Yengem, perdeleri tamamen kapalı, iki şamdandaki mumlardan çıkan ışıkla neşeli bir şekilde aydınlanmış odanın ortasında uzun bir koltuğa uzanmıştı. Ayaklarının dibinde Robert ve Juliette, arkasında teğmen üniforması içinde tanımadığım bir genç adam vardı. Şimdi bu iki çocuğun varlığı bana korkunç geliyor, ama o zamanki saflığımla bu beni biraz yatıştırmıştı. Çocuklar gülerek, flüt gibi sesiyle:

"Bucolin! Bucolin! Eğer bir koyunum olsaydı adını kesin Bucolin koyardım." diye bağırان yabancıya bakıyorlardı.

Yengem de kahkahalarla gülüyordu. Genç adama yakması için bir sigara uzattığını ve bu sigaradan birkaç nefes çektiğini gördüm. Sigara yere düştü. Adam onu almak için eğilirken ayakları bir eşarba dolanmış gibi rol yaparak yengemin önünde dizlerinin üstüne düştü. Bu gülünç sahne oyunundan yararlanıp, görünmeden sıvıştım.

İşte Alissa'nın kapısı önündeyim. Bir an bekliyorum. Alt kattan kahkahalar ve ses çınlamaları yükseliyor. Belki de kapıyı çalıışım bu sesler yüzünden duyulmadı; çünkü hala bir cevap bekliyorum. Yavaşça, buna boyun eğen kapıyı itiyorum. Oda Alissa'yı hemen fark edemeyeceğim kadar karanlık. Alissa yatağının başucunda diz çökmüş, ölmekte olan gün ışığının sızdığı pencereye arkasını dönmüş durumda. Ayağa kalkmadan arkasını dönüyor, yaklaştığımda mırıldanıyor:

"Oh Jerome, neden geri döndün?"

Öpmek için eğiliyorum, yüzü gözyaşlarına boğulmuş...

O an hayatımı belirleyen an oldu, bugün bile yüreğim daralmadan hatırlayamıyorum. Alissa'nın sıkıntısının sebebini şüphesiz tam olarak anlayamıyordum fakat bu sıkıntının, bu çarpıntılı küçükyürek için, hıçkırıklarla sarsılan bu zayıf beden için çok ağır bir sıkıntı olduğunu hissedebiliyordum.

Hala diz çökmüş oturan Alissa'nın yanında, ayakta kalmıştım. Kalbimin bu yeni hissini

açıklayacak hiçbir şey bilmiyordum, ama başını kalbime, ruhumun dışarı aktığı dudaklarımı alnına bastırıyordum. Aşk ve merhametle doluydum; hayranlık, fedakarlık ve erdem duygularının belirsiz bir karışımıyla sarhoş gibiydim. Bütün gücümle Tanrı'ya sesleniyor, bu çocuğu korkuya, kötülüğe ve hayata karşı korumaktan başka bir şey düşünmeden kendimi Tanrı'ya adıyordum. Sonunda ben de dualar içinde diz çöktüm; onu kollarıma alıp bana sığınmasını sağladım. Belli belirsiz konuştuğunu duyuyordum:

"Jerome, seni görmediler değil mi? Oh! Çabuk git! Seni görmemeleri lazım."

Sonra, daha yavaş bir sesle ekledi:

"Jerome, kimseye anlatma...Zavallı babam hiçbir şey bilmiyor."

Böylece anneme hiçbir şey anlatmadım. Ama Plantier Teyzemle annemin bitmez tükenmez fısıldaşmaları, takındıkları gizemli, telaşlı, üzüntülü tavırlar, konuşurlarken her yaklaştığımda "Hadi çocuğum, başka yerde oyna!" diyerek beni uzaklaştırmaları, bütün bunlar, bana Bucolinlerde geçen olaylardan tamamen habersiz olmadıklarını gösteriyordu.

Paris'e döneli çok geçmemişti ki, acil bir haber annemi Havre'a geri çağırdı: Yengem kaçmıştı.

"Biriyle mi kaçmış?" diye sordum Bayan Ashburton'a. Annem beni onunla bırakmıştı. Olay yüzünden çok üzülen sevgili yaşlı arkadaşımız:

"Bunu annene sorarsın yavrum, ben hiçbir şey söyleyemem." dedi.

İki gün sonra o ve ben annemin yanına gitmek için yola çıktık. Bir cumartesi günüydü. Dayımın kızlarını kilisede görebilecektim, tek düşündüğüm şey buydu; çünkü çocuk aklımla bu tekrar karşılaşmanın kutsanmasına büyük önem veriyordum. Ne de olsa yengem beni pek ilgilendirmiyordu. Anneme hiçbir şey sormamanın daha erdemli bir hareket olacağına karar verdim.

Küçük kilisede, o sabah çok insan yoktu. Papaz Vautier o gün, hiç kuşku yok ki kasıtlı olarak vaaz konusu için Hazreti İsa'nın şu sözlerini seçmişti: *"Dar kapıdan girmeye çabalayınız."*

Alissa benden birkaç sıra öndeydi. Yüzünü yandan görebiliyordum. Gözümü ondan ayıramıyordum, kendimden geçer gibi dinlediğim sözleri onun aracılığıyla duyuyormuşum gibi geliyordu bana. Dayım annemin yanında oturuyor ve ağlıyordu.

Papaz önce bütün sureyi okudu: *"Dar kapıdan girmeye çabalayın. Çünkü kişiyi yıkıma götüren kapı büyük ve yol geniştir. Bu kapıdan girenler çoktur. Yaşama götüren kapı ise dar, yol da çetindir. Bu yolu bulanlar çok azdır."* Sonra konunun bölümlerini belirterek önce geniş yoldan bahsetti. Kendimden geçmiş bir halde, rüyadaymışım gibi yengemin odasını görüyordum yeniden, uzanmış kahkahalar atan yengemi ve gülen parlak teğmeni görüyordum. Gülmenin, neşelenmenin düşüncesi bile yaralayıcı ve onur kırıcıydı; bunlar günahın iğrenç abartılışına dönüşüyorlardı.

"Bu kapıdan girenler çoktur..." diye tekrarlıyordu Papaz Vautier, sonra konuyu iyice anlatıyordu. Ben süslü püslü, gülen bir kalabalığın gruplar halinde neşeyle ilerlediğini görüyor, bu kalabalığın içinde yerimin olmadığını, olmasını da istemediğimi hissediyordum. Çünkü onlarla beraber attığım her adım beni Alissa'dan uzaklaştıracaktı. Papaz metnin başına tekrar dönüyor, ben girmek için çabalanması gereken dar kapıyı görüyordum. İçine daldığım rüyada kapıyı bir silindir gibi canlandırıyor, büyük çaba harcayıp, mutluluğun lezzetini de aldığım olağanüstü bir acı duyarak giriyordum o kapıdan. Bu kapı Alissa'nın odasının kapısına dönüşüyordu, ben girmek için küçülüyor, içimde bencillikle ilgili ne varsa boşaltıyordum. *"Çünkü yaşama götüren yol dardır..."* diye devam ediyordu Papaz Vautier. Ben her türlü çile ve üzüntüyü çekmenin dışında ruhumun daha şimdiden susadığı, saf, mistik ve meleklerle özgü bir başka sevinci hayal ediyor, onu anlamaya çalışıyordum. Keskin, aynı zamanda yumuşak bir keman sesinde Alissa ve benim yüreklerimizin eriyip tükendiği şiddetli bir alev olarak tasarlıyordum bu sevinci. Beraber, Apocalypse'in bize bahsettiği bembeyaz giysilere bürünmüş olarak el ele, aynı amaca bakarak ilerliyorduk. Bu çocukluk düşlerimin insanı

gldrmesinin hiç önemi yok benim için. Hiç değiştirmeden anlatıyorum onları. Eğer karışık gibi grnyorlarsa, karışıklık kelimelerden ve bir duyguyu tam olarak açıklamak için gereken görüntülerin eksikliğinden geliyordur ancak.

"Bu yolu bulanlar çok azdır." diye tamamlıyordu papaz Vautier. Dar kapının nasıl bulunacağını anlatıyordu. *"... Çok azdır"*, ben de bu kişilerden olacaktım.

Vaazın sonlarına doğru öyle gergindim ki, biter bitmez dayımın kızını görmeye çalışmadan oradan kaçtım: Gururdan, kararlarımı sınamak isteyerek (nk karar almıştım) ve onu, ondan uzaklaşmak suretiyle hak edeceğimi düşünerek.

İKİNCİ BÖLÜM

Bu sert eğitim, anne ve babamın sıkıca bağlı oldukları, kalbimin ilk heyecanlarını egemenliğine alan Püriten disiplin örneğiyle birleşerek benim erdem diye tanımlandığını duyduğum şeye eğilimli, doğuştan göreve hazır bir ruh oluşturmıştı bende. Başkalarının kendilerini koyvermeleri ne kadar doğalsa, benim için de kendimi tutmak o kadar doğaldı. Boyun eğmek zorunda kaldığım herhangi bir sertlik beni yıldırıyor, aksine neredeyse hoşuma gidiyordu. Mutluluktan çok, onu elde etmek için harcayacağım sonsuz çabanın peşindeydim; mutluluk ve erdemi birbirine karıştırıyordum. Kuşkusuz, on dört yaşındaki bütün çocuklar gibi kararsız, kolayca etki altına girebilen bir çocuktum. Alissa'ya olan aşkım beni bu yöne gitmeye zorluyordu. Bu benim için, kendi bilincime vardığım, ani bir iç aydınlanması getirdi beraberinde: İçine dönük, açılmayı becerememiş, bekleyiş içinde, başkalarıyla pek ilgilenmeyen, pek girişken olmayan ve yalnızca kendisini ilgilendiren zaferlerden başkasını düşünmeyen biri idim. Ders çalışmayı seviyordum; oyunlardan düşünmeye ve çaba sarf etmeye zorlayanları tercih ediyordum. Benim yaşımdaki çocuklarla çok az görüşüyor, eğlencelerine ya onlara olan sevgimden ya da onları hoşnut etmek için katılıyordum. Bununla birlikte, ertesi sene Paris'e gelip benim sınıfıma giren Abel Vautier ile arkadaşlık kurmuştum. Nazik, yavaş bir çocuktü. Düşüncelerimin durmadan ziyaret ettiği Havre ve Fongueusemare ile ilgili konuşabildiğim Abel'e karşı, saygıdan çok sevgi duyuyordum.

Kuzenim Robert Bucolin'e gelince, bizimle aynı liseye, ama iki sınıf aşağıya yatılı olarak girmişti. Onu yalnızca pazar günleri görebiliyordum. Diğer kuzenlerime pek az benzeyen Robert onların erkek kardeşi olmasaydı, onu görmekten hiç zevk almazdım.

O sıralarda aşkımla meşguldüm ve onun aydınlığında bu iki arkadaşlık önem kazandı benim için. Alissa, İncil'in bana bahsettiği o çok değerli inciye benziyordu; bense sahip olduğu her şeyi onun için satan kişiydim. O zaman ne kadar çocuk olursam olayım, kuzenim için beslediğim duyguları bu şekilde adlandırmakta ve aşktan bahsetmekte haksız mıyım? Daha sonra tanıdığım hiçbir şey benim için bu ada daha layık görünmedi, zaten tenimin en belirgin endişelerinden üzüntü duyacak yaşa geldiğim zaman da duygularım pek değişmedi. Çocukken yalnızca hak etmeyi düşündüğüm kuzenime, dolaysız bir şekilde sahip olmaya kalkışmadım. Çabalarımı, sevap amacıyla yaptıklarımı mistik bir davranışla Alissa'ya adıyor, yalnız onun için yapıp ettiklerimi bilmesine izin vermeyerek aşırı bir erdemle davranıyordum. Böylece baş döndürücü bir alçakgönüllülükle sarhoş oluyor, bununla beraber, kendi zevklerimi düşünmeden, çaba sarf etmemi gerektirmeyecek şeylerden uzak durmaya alışıyordum ne yazık ki.

Bu üstünlük yarışı onu da benim kadar kışkırtmıyor muydu? Alissa'nın bu konuya duyarlı olduğunu, yalnızca kendisi için çaba sarf ettiğim bu kızın benim için ya da benim yüzümden herhangi bir şey yaptığını sanmıyorum. Onun hazırlıksız ruhunda her şey en doğal haliyle kalıyordu. Erdemi kendi haline terk edilmiş gibi doğal, iyilik doluydu. Bakışının ağırbaşlılığı, çocuksu görünüşü yüzünden çok sevimli görünüyordu. Bu tadı, şefkatle soru soran bakışlarını yukarı kaldırdığını görebiliyor, çaresizlik içindeki dayımın büyük kızının yanında teselli, destek ve huzur aramasını çok iyi anlıyordum. Ertesi yaz, dayımı kızıyla konuşurken çok sık görür oldum. Acısı onu iyice yaşlandırmıştı, yemeklerde ya hiç konuşmuyor ya da sessizliğinden daha can sıkıcı gelen ani, yapmacık bir sevinç gösteriyordu. Alissa'nın onu almaya geldiği akşam saatine kadar bürosunda kalıp sigara içiyor, dışarı çıkması için kendine yalvartıyordu; sonra Alissa onu bir çocukmuş gibi bahçeye çıkarıyordu. Birlikte çiçekli yolu geçerek, meyve bahçesine inen merdivenlerin yanına, daha önce sandalyeleri taşıdığımız yere oturuyorlardı.

Bir akşam, çiçekli yoldan yalnızca bir defne çitiyle ayrılmış çimenlik üzerinde, büyük kırmızı kayın ağaçlarının birinin gölgesinde okumaya dalmıştım. Çitin görüşü engellemesine rağmen konuşulanlar duyulabiliyordu. Alissa ile dayımın sesini duydum. Şüphesiz Robert'den bahsediyorlardı, Alissa'nın adımı telaffuz ettiğini işittim. Ne konuştuklarını anlamaya başlamıştım, amcam haykırarak:

"Oh! O, çalışmayı her zaman sevecek." dedi.

İstemeyerek dinliyordum, çekip gitmek, ya da en azından orada olduğumu belirtecek bir hareket yapmak istedim, ama ne yapacaktım? Öksürmek? Bağırarak: Buradayım! Sizi duyuyorum! Biraz sonra, daha fazla şey duyuna merakından ziyade, rahatsızlık ve utangaçlıktan olduğum yerde kıpırtısız kalmıştım. Sonuçta onlar sadece oradan geçiyorlardı ve ben konuştuklarını çok az duyulabiliyordum...Çok yavaş yürüyorlardı. Hiç kuşkusuz Alissa, her zamanki gibi kolunda hafif bir sepet, solmuş çiçekleri ayıklıyor ve denizden sürekli gelen sisin erken düşürdüğü meyveleri topluyordu. Onun sesini duydum:

"Babacığım, Palissier eniştem dikkate değer bir adam mıydı?"

Dayımın sesi boğuk ve belirsizdi, cevabını duyamadım. Alissa ısrar ediyordu:

"Çok mu önemli biriydi, söylesene?"

Yine karışık bir cevap, sonra yeniden Alissa:

"Jerome zeki biri değil mi?"

Nasıl kulak kabartmazdım? Ama hayır, hiçbir şey anlayamadım. O devam etti:

"Onun da önemli biri olacağını düşünüyor musun?"

Dayımın sesi burada yükseldi:

"Fakat yavrucuğum, önce bu kelimeyle neyi kastettiğini bilmem gerekir: Önemli! İnsan çok önemli olup da, en azından insanların gözüne öyle görünmeyebilir...Tanrı'nın gözünde çok önemli olabilir."

"Tam bunu demek istiyordum." dedi Alissa.

"Hem sonra...Nereden bilebiliriz ki? Daha çok genç...Evet kesinlikle geleceği çok parlak gözüküyor, ama bu başarılı olmak için yetmez."

"Başka ne gerekir?"

"Peki yavrucuğum, ne söylememi istiyorsun? Güven, destek ve aşk gerekir..."

"Destek derken neyi kastediyorsun, diye sözünü kesti Alissa."

"Benim görmediğim sevgi ve saygı, diye karşılık verdi dayım üzgün üzgün."

Sonra sesleri tamamen kayboldu.

Akşam duam sırasında, istemeden de olsa yaptığım bu davranıştan pişmanlık duydum ve kuzenime her şeyi itiraf etmek için kendi kendime söz verdim. İşin içine daha fazlasını öğrenme merakı belki o zaman karıştı.

Ertesi gün ona söylediğim ilk kelimelerden sonra:

"Jerome," dedi, "bu şekilde birilerini dinlemek çok kötü bir şey. Ya bizi uyarmalı, ya da oradan gitmeliydin."

"Seni temin ederim ki dinlemiyordum, istemeden duydum. Hem siz sadece oradan geçiyordunuz."

"Yavaş yürüyorduk."

"Evet ama, sesiniz güçlkle duyuluyordu. Kısa sürede sesinizi duymaz oldum...Söylesene, başarmak için ne yapılması gerektiğini sorduğunda amcam sana ne cevap verdi?"

"Jerome,"dedi gülerek, "tam olarak duymuşsun! Bana tekrar ettirerek eğleniyorsun benimle."

"Gerçekten yalnızca başını, güven ve aşktan bahsettiği yeri duydum."

"Sonra başka bir sürü şeyin gerektiğini söyledi."

"Peki sen, ona ne cevap verdin?"

Birdenbire çok ciddileşti:

"Hayattaki destekten bahsettiğinde, senin bir annen olduğunu söyledim."

"Oh Alissa, biliyorsun ki her zaman yanımda olmayacak annem...Hem zaten aynı şey değil..."

Başını eğdi:

"O da aynı cevabı verdi."

Titreyerek elini tuttum.

"İleride ne olacaksam senin için olmak istiyorum."

"Fakat Jerome, ben de seni terk edebilirim."

Sözlerimin arasına ruhum giriyordu:

"Ben seni asla terk etmeyeceğim."

Hafifçe omuzlarını kaldırdı.

"Yalnız yürümek için yeterince güçlü değil misin? Hepimiz Tanrı'ya tek başımıza ulaşmak

zorundayız."

"Ama bana yolu gösteren sensin."

"Neden İsa'dan başka bir yol gösterici istiyorsun? Birbirimizi unutup Tanrı'ya dua ettiğimiz zamanlardan daha çok yaklaşmamız mümkün mü sanıyorsun birbirimize?"

"Evet, bizi birleştirmesi için dua ettiğimiz zamanlardan, diye kestim sözünü. Sabah akşam dilediğim şey bu Tanrı'dan."

"Tanrı'da birleşmenin ne olabileceğini anlamıyor musun acaba."

"Hem de bütün kalbimle anlıyorum: Hayran olduğun ortak şeyde kendinden geçercesine buluşmak. Bana öyle geliyor ki, senin hayran olduğunu bildiğim şeye hayranlığımın nedeni, seni tam da orada yeniden bulabilmek."

"Öyleyse senin hayranlığın saf bir hayranlık değil."

"Daha fazlasını sorma. Seni orada bulacak olmasaydım, gökler umurumda olmazdı."

Parmağını dudaklarının üstüne koydu ve biraz da gösterişle şöyle söyledi:

"Önce Tanrı'nın cennetini ve adaletini arayınız."

Bu sözlerimizi buraya aktarırken, bazı çocukların ne kadar önemli şeyler konuşabileceklerini bilmeyenlerin bu konuşmaların pek çocukça olmadığını düşündüklerini iyi biliyorum. Ne yapabilirim? Kendimi affettirmeye mi çalışayım? Daha doğal gözükmeleri için onları süslemek de istemiyorum.

Vulgate metninden birer İncil edinmiştik ve içindeki uzun parçaları ezbere biliyorduk. Alissa kardeşine yardım etme bahanesiyle benimle beraber Latince öğrenmişti. Öyle tahmin ediyorum ki daha çok, yaptığım okumalarda beni izlemeye devam etmek istiyordu. Onun katılmayacağını bildiğim bir çalışmadan pek zevk aldığımı elbette söyleyemem. Bu durum bazen beni engellediyse de, sanılabileceği gibi ilerleyişimi durdurmadı. Tersine, Alissa her konuda benden önde gidiyordu. Ama zihnim kendi yollarını ona göre seçiyordu. Bizi ilgilendiren, düşünce diye adlandırdığımız şey, duygunun kılık değiştirmesinden, aşkın kaplanmasından, daha bilgili bir birleşme için bir bahaneden başka bir şey değildi.

Annem önceleri derinliğini ölçemediği bu duygudan kaygılanmış olabilirdi. Öte yandan artık gücünün azaldığını hissettiğinden, bizi aynı anne sevgisinde kucaklamaktan hoşlanıyordu. Uzun zamandır çekmekte olduğu kalp hastalığının verdiği rahatsızlıklar artmaya başlamıştı. Oldukça şiddetli geçen bir kriz sırasında, beni kendine doğru çekti ve:

"Zavallı yavrum, görüyorsun ki iyice yaşlandım." dedi. "Bir gün seni aniden terk edeceğim." Sustu, göğsü sıkışmıştı. Dayanamayıp, ona söylememi beklediğini sandığım şeyi haykırarak verdim birden:

"Anneciğim, biliyorsun ki Alissa ile evlenmek istiyorum."

Cümlem hiç şüphesiz onun en gizli kalmış düşüncelerinin devamını meydana getiriyordu; çünkü hemen devam etti sözüne:

"Evet, yavrum." Birkaç kez şefkatle tekrarlardı, "Evet, yavrum." Güçlkle konuşuyordu, devam etti, "Tanrı'ya bırakmak lazım."

Sonra, üzerine eğilmiş olduğum için, elini başıma koyarak ekledi:

"Tanrı sizi korusun çocuklarım! Tanrı her ikinizi de korusun. Ardından hafif bir uykuya daldı, onu uyandırmak istemedim."

Bu konuşmadan bir daha hiç bahsetmedik Annem ertesi gün kendini daha iyi hissediyordu. Okula gittim ve bu yarı itirafın üzeri sessizlikle örtülmüş oldu. Zaten daha fazla ne öğrenebilirdim? Alissa beni seviyordu ve bundan bir an bile şüphe edemezdin. O zamana kadar bir kuşku olsaydı bile, bunu izleyen üzücü olaydan sonra tamamen o da kaybolacaktı yüreğimden.

Annem bir akşam Bayan Ashburton ile benim aramda ruhunu yavaşça teslim etti. Onu götüren en son kriz, başta daha öncekilerden şiddetliymiş gibi gelmemiştir. Ancak sonlara doğru tehlikeli bir hal almaya başladı ve bu yüzden akrabalarımız krize yetişemediler. İlk gece annemin yaşlı arkadaşının yanında, sevgili ölümünün başında bekledim. Annemi çok severdim, ama gözyaşlarıma rağmen içimde hiçbir üzüntü duymadığıma şaşırıyordum. Ağlamamın nedeni kendinden oldukça genç olan arkadaşının Tanrı'nın karşısına daha önce çıktığını gören Bayan Ashburton'a acımadım. Ama bu yasın beni dayımın kızına daha çabuk yakınlaştıracak düşüncesi, bu sır, kederimin üstüne çıkıyordu.

Ertesi gün dayım geldi. Ancak bir sonraki gün Plantier Teyzemle beraber gelebilecek olan kızının mektubunu uzattı elime. Mektupta şunlar yazılıydı:

Jerome, dostum, kardeşim, ölmeden önce ona, beklediği gibi onu memnun edecek şu birkaç kelimeyi söyleyemediğim için ne kadar üzgün olduğumu bilemezsin. Beni affetmesini dilerim! Bundan sonra Tanrı'dan başka yol göstericimiz olmasın! Hoşça kal zavallı dostum. Her zamankinden daha şefkatle,

Alissa

Bu mektup ne ifade ediyor olabilirdi? Söyleyemediği için üzüldüğü kelimeler, geleceğimizle ilgili değillerse, ne olabilirlerdi? Buna rağmen ona evlenme teklif etmeye cesaret edemeyecek kadar gençtim. Hem, onun sözüne ihtiyacım var mıydı? Zaten nişanlı gibi değil miydik? Aşkımız yakınlarımız için artık bir sır değildi; bu konuyla ilgili dayım da annem gibi bir engel çıkarmıyordu, tersine bana şimdiden oğluymuşum gibi davranıyordu.

Birkaç gün sonra gelen Paskalya tatilini Havre'da, teyzem Plantier'nin evinde kalıp, hemen hemen bütün yemeklerimi dayım Bucolin'in evinde yiyerek geçirdim.

Teyzem Felicie, Plantier kadınlarının en iyisiydi; ama ne kuzenlerimin, ne de benim onunla bir samimiyetimiz yoktu. Hiç durmadan koşuşturması onu nefessiz bırakıyordu. Davranışlarında yumuşaklık, sesinde melodi bulunmazdı. Bize olan sevgisi içinden taşıdığı zamanlarda, içini dökmeye ihtiyaç duyduğunda, durup dururken bizi alır, sarsarak okşardı. Dayım Bucolin onu çok seviyordu ama teyzemle konuşurken, yalnızca scsinin tınısından bile annemi tercih ettiğini kolayca anlamak mümkündü bizim için.

"Zavallı yavrucağım." diye başladı. "Bir akşam bu yaz ne yapmayı düşünüyorsun bilmiyorum ama, ne yapacağıma karar vermeden önce senin projelerini bilmek isterim; eğer sana yardımcı olabilirsem..."

"Henüz pek düşünmedim." dedim. "Belki bir yolculuk yaparım."

Tekrar söze başladı.

"Biliyorsun ki buradaki evimde de Fongueusemare'daki gibi hoş karşılanacaksın. Oraya giderek dayını ve Juliette'i de memnun etmiş olursun."

"Alissa'yı demek istiyorsunuz herhalde."

"Evet, doğru! Afedersin... Dayın benimle konuşuncaya kadar sevdiğinin Juliette olduğunu düşündüğümü söylesem bana inanır mısın? Daha bir ay bile olmadı. Biliyorsun, ben sizi çok sevmekle beraber fazla tanımıyorum. Sizi görmek için pek az fırsatım oldu. Hem sonra pek gözlemci biri de değilim. Durup bana bakmayan bir şeye bakmaya vaktim yok. Seni hep Juliette ile oynarken gördüm... Düşünmüştüm ki... Çok güzel bir kız, çok neşeli..."

"Evet, onunla hala seve seve oynuyorum. Ama sevdiğim kişi Alissa."

"Çok iyi! Çok iyi, sen bilirsin... Ben, biliyorsun, onu pek tanımıyorum desem yerinde olur tabii. Kız kardeşinden daha az konuşuyor, sanırım, onu seçtiysen bunun için iyi sebeplerin vardır."

"Ama teyzeciğim, onu sevmeyi seçmedim ve hiçbir zaman kendi kendime onu sevme sebeplerimin ne olduğunu..."

"Kızma Jerome, ben hiç kötü niyetim olmadan konuşuyorum... Ne söyleyeceğimi unutturdun. Evet, hanrladım: Ben, bütün bunların evlilikle biteceğini düşünüyorum tabii. Yasın yüzünden zaten şimdi nişanlanamazsın, ayıp olur. Hem sonra daha çok gençsin. Fongueusemare'daki varlığın, orda artık annesiz kalacağın düşünülürse, pek hoş karşılanmaz."

"Ama teyzeciğim, ben tam da bu yüzden yolculuktan bahsediyordum."

"Evet, her neyse! Oğlum, düşündüm ki benim varlığım işleri kolaylaştırır ve bunun için yazın bir bölümünde serbest olacak şekilde ayarladım kendimi."

"Eğer rica etseydim Bayan Ashburton da seve seve gelirdi benimle."

"Geleceğini tabii biliyorum. Ama bu yeterli olmaz! Ben de geleceğim... Oh! Zavallı annenin yerini doldurmak gibi bir niyetim yok, diye ekledi birdenbire hıçkırarak, ama ev işleriyle ilgilenirim... Hem sonuçta ne sen, ne dayın, ne de Alissa sıkıntı çekmezsiniz."

Felicie Teyzem varlığının yararlılığı hakkında yanılıyordu. Doğruyu söylemek gerekirse, bir tek onun yüzünden sıkıntı çekiyorduk. Daha önceden de söylediği gibi temmuz ayı gelir gelmez Fongueusemare'a yerleşti. Bayan Ashburton ve ben de ona katılmakta gecikmedik. Ev işlerinde Alissa'ya yardım etmek bahanesiyle, son derece sakın olan bu evi sürekli devam eden bir gürültüyle dolduruyordu. Bize hoş görünmek ve kendi sözleriyle "işleri kolaylaştırmak" için harcadığı çaba o kadar yoğundu ki Alissa ve ben onun karşısındayken daha çok sıkıntılı, nerdeyse dilsiz kalıyorduk. Bizi fazlasıyla soğuk buluyor olmalıydı. Peki, susmadığımız zamanlar, aşkımızın doğasını anlayabilecek miydi? Juliette'in karakteri ise, bizim tam tersimize, bu taşkınlığa daha uyumlu bir yapıdaydı. Teyzemin yeğenlerinden küçük olanını üstün tuttuğunu açıkça görmem, belki de teyzeme olan sevgime ket vuracak bir kin duymama neden oluyordu.

Bir sabah posta geldikten sonra, beni çağırttı:

"Zavallı Jerome, gerçekten çok üzgünüm, kızım hastalanmış ve beni çağırıyor, sizi terk etmek zorunda kalacağım."

Teyzemin ayrılmasından sonra Fongueusemare'da kalmaya cesaret edip edemeyeceğimi hiç bilemeden, gereksiz endişelerle dolu, dayımı bulmaya gittim. Dayım daha ilk kelimemden sonra:

"Zavallı kız kardeşim en doğal şeyleri en karmaşık hale getirmek için yine neler üretiyor kafasında." diye haykırıverdi.

"Neden bizi terk edecekmişsin Jerome? Sen de benim çocuğum sayılmaz mısın?"

Teyzem Fongueusemare'da yaklaşık on beş gün kalabilmişti. O gider gitmez ev kendini toparlayıverdi, mutluluğa çok benzeyen şu huzur, yeniden evi doldurmaya başladı. Yasım aşkımızı gölgelememiş, hatta daha da derinleştirmişti. Kalplerimizin en küçük bir hareketinin bile duyulabileceği kadar yankılı o ortamda tekdüze hayatımız yeniden başladı.

Gidişinden birkaç gün sonra, bir akşam sofrada teyzemden bahsediyorduk. Şöyle söylediğimizi hatırlıyorum:

"Ne hareketlilik! Hayatın dalgalanmaları, onun ruhuna dinlenip nefes alacak hiç zaman bırakmamış olabilir mi? Aşkın güzel görüntüsünün yansıması neye dönüşüyor burada böyle?"

Çünkü Goethe'nin Madam de Stein'dan bahsederken yazdıklarını hatırlamıştık: "Dünyanın bu ruhta yansıdığını görmek güzel olurdu." Hemen ardından bir derecelendirme yapıyor, kendi iç dünyasında hayatı sevmeye özelliğini en üste yerleştiriyorduk. O zamana kadar susan dayım, üzgün üzgün gülümseyerek:

"Çocuklarım," dedi, "paramparça bile olsa Tanrı onun görüntüsünü tanıyacaktır. İnsanları hayatlarının yalnızca bir anına dayanarak yargılamaktan sakınlım. Zavallı kız kardeşimde hoşunuza gitmeyen her şey, onu sizin yaptığınız gibi ciddi bir şekilde eleştirebilecek kadar iyi bildiğim, başından geçen olayların etkisindendir. Gençliğin hoşla giden niteliklerinin hepsi yaşlandıkça bozulur. Sizin Felicie'de hareketlilik diye adlandırdığınız şey, önceleri sevimli bir hareketlilikten, gençlik heyecanından, zamana kendini bırakıştan ve zarafetten başka bir şey değildi...Sizin bugün görüldüğünüzden daha farklı görünmüyorduk inanın ki. Senin gibiydim Jerome, belki daha kısa bilmiyorum. Felicie, Juliette'in şu andaki haline çok benziyordu, evet, fiziksel olarak bile."

Aniden kızına dönerek ekledi:

"Sesinin bazı tonlarında birden onu buluyorum, oda aynı senin gibi gülümserdi. Hele şu hareket, senin gibi hiçbir şey yapmadan oturup dirsekleri önde, birbirine kavuşturduğu parmakları alnında oturması. Sonra bu alışkanlığını çabuk kaybetti."

Bayan Ashburton bana döndü ve neredeyse duyulmayacak bir sesle, "Annen, Alissa da onu hatırlatıyor." dedi.

O sene yaz harika geçti. Her şey kendini gök mavisine bırakmıştı sanki. İçimizdeki coşku kötülüğü ve ölümü yenmişti. Karanlıklar önümüzde geriliyordu. Her sabah neşeyle uyanıyor, şafakla beraber kalkıyor, günü karşılamak için acele ediyordum. O günleri düşündüğüm zaman, gözümün önünde her yerde çiyeler olduğu canlanıyor. Geceleri geç saatlere kadar oturan ablasından daha erken kalkan Juliette de benimle birlikte bahçeye inerdi. Ablasıyla benim aramda habercilik görevini üstlenmişti. Ona hiç durmadan aşkımdan bahsediyordum, o da beni dinlemekten sıkılmış gibi görünmüyordu. Aşkımın şiddeti yüzünden önünde çekinip sıkıldığım Alissa'ya söylemeye cesaret edemediklerimi, ona anlatıyordum. Alissa bu oyuna hazır görünüyordu, ama yalnızca ondan bahsettiğimizi bilmeden ya da bilmiyormuş gibi gözükersen, kız kardeşiyle bu kadar neşeli konuşuyor olmamdan hoşlanıyordu.

Aşkın hatta aşkın şiddetinin o yapmacık inceliği! Bizi kahkahalardan gözyaşlarına, neşenin en safhalinden erdemin gerektirdiklerine kadar hangi gizli yollardan götürdün!

Yaz öylesine pürüzsüz, öylesine düzgün akıp gidiyordu ki hatıram o kaygan günlerden bugüne pek bir şey saklayamamış. Olay diyebileceklerimiz, konuşmalar ve yaptığımız okumalardı ...

Tatilimin son günlerinden birinin sabahında Alissa bana:

"Kötü bir rüya gördüm." dedi. "Ben yaşıyordum ama sen ölmüştün. Hayır, seni ölürken görmüyordum. Sadece şu vardı: Sen ölmüştün. Çok korkunçtu. O kadar imkansız gibi görünüyordu ki

sadece senin orada olmadığını düşünebiliyordum. Ayrılmıştık ve sana tekrar kavuşmanın bir yolu olduğunu hissediyordum. Ne olduğunu bulmaya çalışıyordum, uğraşırken sarf ettiğim çaba yüzünden uyandım. Sanırım bu sabah hala rüyamın etkisindeydim, sanki devam ediyormuş gibiydi. Hala senden ayrılmışım gibi geliyordu ve uzun süre senden ayrı kalacaktım gibiydi, uzun süre..."

Alçak sesle ekledi:

"Bütün hayatımız boyunca çok çaba sarfetmemiz gerekecek."

"Neden?"

"İkimizin de ayrı ayrı, tekrar kavuşabilmek için büyük çaba harcaması gerekecek."

Bu sözleri ciddiye almıyor, ya da ciddiye almaktan korkuyordum. Aniden gelen bir cesaretle kalbim hızla çarpmaya başladı. İtiraz etmek için:

"Eh, ben de bu sabah seninle evlendiğimi gördüm; öyle güçlü bir rüyaydı ki bizi kimse ayıramayacak, ölümden başka, dedim ona."

"Ölümün ayırabileceğine inanıyor musun?"

"Demek istediğim..."

"Bence tam tersine ölüm yaklaştırır...Evet, bütün yaşam boyunca ayrı kalmış olanları yaklaştırır ölüm."

Bütün bu olanlar içimize öyle bir işlemişti ki, hala sesimizin tonunu bile duyar gibi oluyorum. Buna rağmen, ne kadar önemli olduklarını çok sonraları öğrenebildim.

Yaz akıp gidiyordu. Tarlalar çoktan boşalmıştı, manzara artık çok daha hayret uyandırıcı bir güzellikle uzanıyordu önümüzde. Ayrılmamın önceki günü, hayır bir önceki günü, akşam, Juliette ile beraber küçük bahçenin koruluğuna doğru indik.

"Dün Alissa'ya okuduğun şey neydi?" diye sordu.

"Ne zaman?"

"Kireç ocağının bankında, sizi geride bıraktığımız zaman..."

"Ah evet, Baudelaire'den birkaç dizeydi sanırım."

"Hangileri? Bana da okumak istemez misin?"

"*Yakında soğuk karanlıklara dalacağız,*" diye başladım oldukça isteksiz bir şekilde. Ama o hemen sözümü keserek, titreyen değişik bir ses tonuyla devam etti:

"*Kısacık yazlarımızın canlı aydınlığı, elveda!*"

"Ne! Biliyor muydun bu şiiri?!" diye haykırdım. Gerçekten çok şaşırmıştım. "Senin şiir sevmediğini sanıyordum."

"Neden ki? Sen bana okumadığın için olabilir mi, dedi gülerek, biraz da sıkılgan... Bazı zamanlar benim aptalın teki olduğumu düşünüyor gibi görünüyorsun."

"Çok zeki olup şiir sevmeyenler de var. Seni şiir okurken hiç görmedim, benden okumamı da rica etmedin."

"Çünkü bu işi Alissa üstlendi...Birkaç saniye sustu ve birden:"

"Yarından sonraki gün mü gidiyorsun?"

"Öyle gerekiyor."

"Bu kış ne yapacaksın?"

"Lisede ilk yılım."

"Alissa'yla ne zaman evlenmeyi düşünüyorsun? "

"Askerlikten önce olmaz. Hatta daha sonra ne yapacağımı iyice bilmeden olmaz."

"O zaman henüz bilmiyorsun."

"Henüz bilmek istemiyorum. Beni ilgilendiren çok şey var. Seçmem ve sadece seçtiğim şeyle

uğraşmam gereken zamanı geciktirmek için elimden geleni yapıyorum."

"Seni nişanı geciktirmeye iten şey de bağlanma korkusu mu?"

Cevap vermeden omuzlarımı silktim. Israr etti:

"O zaman nişanlanmak için ne bekliyorsunuz? Neden hemen nişanlanmıyorsunuz?"

"Ama neden nişanlanalım ki? Sadece birbirimiz için olduğumuzu ve öyle kalacağımızı bilmek yetmez mi? Başkalarının da mı duyması gerekiyor? Eğer bütün hayatımı onunla geçirmek istiyorsam, aşkımla sözler üzerine kurmamın daha güzel olduğunu mu düşünüyorsun? Ben öyle düşünmüyorum. Yeminler benim için aşka hakarettir. Onunla ancak ona güvenmeseydim nişanlanmak isterdim."

"Benim güvenmediğim kişi o değil ki..."

Yavaş yavaş yürüyorduk. Alissa'nın babasıyla yaptığı konuşmayı istemeden dinlemek zorunda kaldığım o yere varmıştık. Birden, Alissa'yı çıkarken gördüğüm ve bahçenin yuvarlak alanında oturmuş ve hatta bizi duymuş olabileceği geldi aklıma. Ona direkt söyleyemediğim şeyleri duyurabilme imkanı bana öyle çekici gelmişti ki, bulduğum bu kurnazlığın hoşnutluğuyla sesimi yükselterek:

"Oh!" diye bağırdım biraz da yaşımın verdiği o gösterişli heyecanla. Juliette'in ona taşıdığı sözlerim arasından, ona aktarmadıklarını duyurabilmek için sözlerime çok dikkat ediyordum. Ah! Sevdığımız ruhun üzerine eğilerek, orada bir aynadan görür gibi hangi görüntüyü verdiğimizizi görebilseydik sadece! Kendimizi okuduğumuz gibi, hatta daha iyi okuyabilseydik keşke başkalarını! O zaman şefkat ne kadar huzurlu yaşanır, aşk ne kadar saf olurdu!

Juliette'in sıkıntısının benim vasat lirizimimden kaynaklandığını düşünme kendini beğenmişliğini gösterdim. Başını aniden omzuma koyup, "Jerome! Jerome! Ben onu mutlu edeceğinden emin olmak istemiştin. Eğer senin yüzünden acı çekecek olursa, sanırım senden nefret ederim."

"Ama Juliette," diye haykırdım ona sarılıp alnını kaldırarak. "Asıl ben kendimden nefret ederim. Bir bilseydin! Meslek seçimim konusunda karar vermeyi henüz istemiyorsam, bu, hayata onunla beraber daha iyi başlayabilmek içindir. Bütün geleceğimi onun için askıya alıyorum! Ama onsuz olan hiçbir şeyi de istemiyorum..."

"Sen bundan bahsettiğinde o ne diyor?"

"Bundan ona hiç bahsetmiyorum, hiç! Bir de bu sebeple hala nişanlanmıyoruz, aramızda evlilik konusu, ya da ileride ne yapacağımızın lafı hiç edilmiyor. Ah Juliette! Onunla beraber yaşamak bana o kadar güzel görünüyor ki, buna cesaret edemiyorum...Anlıyor musun? Onunla bunu konuşmaya cesaret edemiyorum..."

"Mutluluğun onu şaşırtmasını istiyorsun."

"Hayır! Öyle değil. Ama korkuyorum...Onu korkutmaktan korkuyorum, anlıyor musun? Hissettiğim bu uçsuz bucaksız mutluluğun onu ürkütmesinden korkuyorum! Bir gün ona yolculuğa çıkmak isteyip istemediğini sordum. Bana hiçbir şey istemediğini, başka yerlerin varlığını bilmenin ona yettiğini, eğer çok güzellerse isteyen gidebileceğini söyledi."

"Peki sen Jerome? Yolculuk etmeyi istiyor musun?"

"Her yere gitmek istiyorum! Hayat bana tamamıyla uzun bir yolculuğu hatırlatıyor, onunla birlikte, kitaplar, insanlar, ülkeler arasında..." "Demir almak" sözünün ne ifade ettiğini düşündün mü?"

"Evet, sık sık düşünürüm bunu." diye mırıldandı.

Ama onu pek dinlemeyen ve sözlerinin küçük yaralı kuşlar gibi yere düşmesine aldırmayan ben, devam ettim:

"Gece yola çıkmak, göz kamaştırıcı şafakla uyanmak: Dalgaların kararsızlığı üzerinde yalnız ikimiz varmış gibi hissetmek..."

"Ve daha çocukken haritalardan baktığımız her şeyin bize yabancı olduğu limanlara varış...Seni Alissa kolunda, gemiden inerken, köprünün üzerine hayal ediyorum."

"Hemen postaneye gidip Juliette'in bize yazdığı mektubu isterdik." diye ekledim gülerek.

"Fongueusemare'dan...Size çok küçük, çok kederli, çok uzak gözükecek olan hala yaşadığı Fongueusemare'dan."

Sözleri tam olarak bunlar mıydı? Bunu doğrulayamam, çünkü söylediğim gibi aşkımla öylesine doluydum ki, onun bazı sözlerini ancak duyabiliyordum.

Yuvarlak alana geldik, tam geri dönmek üzereydik ki birdenbire Alissa gölgeden çıkıverdi. O kadar solgundu ki Juliette bir çılgılık attı. Alissa:

"Kendimi gerçekten hiç iyi hissetmiyorum." diye mırıldandı aceleyle. "Hava serin. Sanırım eve gitsem iyi olacak."

Bizi orada bırakarak hızla eve doğru yürümeye başladı.

Alissa biraz uzaklaşır uzaklaşmaz Juliette heyecanla, "Konuştuklarımızı duydu." dedi.

"Ama onu üzecek hiçbir şey söylemedik Tersine..."

"Bırak beni!" dedi ablasının arkasından fırlayarak.

O gece uyuyamadım. Alissa akşam yemeğine inmiş, sonra kısa bir süre migreninden şikayet ederek tekrar odasına dönmüştü.

Konuştuklarımızdan hangilerini duymuştu? Endişeyle konuştuklarımızı hatırlamaya çalışıyordum. Juliette'in çok yakınında yürümekle, rahatlıkla ona sarılmakla hata ettiğimi düşünüyordum; ama bu çocukluktan kalma bir alışkanlıktı. Alissa bizi böyle yürürken defalarca görmüştü. Ah! Ne kederli bir kördüm, el yordamıyla hatalarımı ararken, bir an bile Juliette'in neredeyse hiç dinlemediğim ve çok iyi hatırlayamadığım sözlerini düşünmüyordum. Belki de Alissa onları benden daha iyi duymuştu. Ne fark eder! Endişelerimin içinde yolumu şaşırmış, Alissa'nın benden şüphelenebileceği fikriyle dehşete düşmüştüm. Başka bir tehlikeyi hayal bile etmeden, Juliette'e söylemiş olduklarıma rağmen, kuruntularımı ve endişemi yenmeye ve ertesi gün nişanlanmaya karar verdim.

Yola çıkmamdan bir gün önceydi. Üzüntüsünü buna bağlayabilirdim. Sanki benden kaçıyormuş gibiydi. Gün onunla bir kere bile yalnız başınayken karşılaşmadan geçip gidiyordu. Onunla konuşmadan gitmek zorunda kalma korkusu, akşam yemeğinden kısa bir süre önce odasına gitmeme neden oldu. Mercan bir kolye takıyordu ve bağlamak için kollarını kaldırmış, biraz eğilmişti. Kapısı arkaya dönük, omzunun üzerinden, yanan iki şamdan arasında duran aynaya bakıyordu. Beni önce aynada gördü ve arkasını dönmeden bir süre baktı.

"Ah! Demek kapı kapalı değilmiş." dedi.

"Kapıya vurdum ama sen cevap vermedin. Alissa, yarın gideceğimi biliyor musun?"

Hiçbir şey söylemeden, bir türlü bağlayamadığı kolyesini şöminenin üzerine koydu. Nişan sözcüğü bana çok çıplak, çok kaba geliyordu. Onun yerine hangi dolaylı kelimeyi kullandım bilmiyorum. Alissa beni anlar anlamaz önce sendeledi gibi geldi, şömineye yaslandı...Ben de ona bakmaktan çekinecek kadar korkuyor, olduğum yerde titriyordum.

Çok yakınındaydım ve gözlerimi kaldırmadan elini tuttum, çekmedi. Başını biraz eğip, elimi hafifçe yukarı kaldırarak dudaklarını değdirdi ve hafifçe yaslanarak:

"Hayır, Jerome, hayır nişanlanmayalım, rica ederim." dedi.

Kalbim o kadar hızlı çarpıyordu ki, sanırım bunu hissetti. Daha sevecen bir sesle:

"Hayır, henüz değil." dedi.

"Neden?" diye sorduğumda şöyle cevap verdi:

"Bunu sana ben sorabilirim, neden? Neden değişelim?"

Bir gün önceki konuşmadan bahsetmeye cesaret edemiyordum; ama ne düşündüğümü anladı ve düşüncelerime cevap verirmiş gibi, bakışlarını bana dikerek:

"Yanılıyorsun dostum." dedi. "O kadar mutluluğa ihtiyacım yok. Böyle de mutlu değil miyiz?"

Gülümsemek için kendini boşuna zorluyordu.

"Senden ayrılmak zorunda olduğuma göre, hayır, değiliz."

"Dinle Jerome, bu akşam seninle konuşamayacağım...Son anlarımızı boşuna harcamayalım...Hayır, hayır. Seni her zamankinden çok seviyorum, bundan emin ol. Sana yazacağım, açıklayacağım. Sana yazmaya söz veriyorum, hatta yarından itibaren...Sen gider gitmez...Şimdi git! Bak işte ağlıyorum...Beni yalnız bırak."

Beni itiyor, yavaşça kendinden ayırıyordu ve bu hareket son vedalaşmamız oldu. Çünkü o gece bir daha ona hiçbir şey söyleyemedim. Ertesi gün yola çıkacağım sırada odasına kapandı. Onu, beni taşıyan arabaya bakarak penceresinden el sallarken gördüm.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

O yıl Abel Vautier'yi hemen hemen hiç görmemiştim. Çağrılmayı beklememiş, gönüllü olarak askere gitmişti. Bense retorik sınıfını ikinci kez tekrarlayarak lisansım için hazırlıyordum. Abel'den iki yaş büyük biri olarak askerliğimi, normal şartlarda bu sene ikimizin de girmesi gereken okuldan sonraya bırakmıştım.

Birbirimizi gördüğümüze sevindik. Askerlikten sonra bir aydan fazla yolculuk yapmıştı. Onu değişmiş bulacağımdan korkuyordum, çekiciliğinden hiçbir şey kaybetmemiş, yalnızca daha bir kendine güvenir hale gelmişti. Luxembourg'da geçirdiğimiz, okulun açılmasından bir önceki günün öğleden sonrasında, dayanamayıp zaten bildiği aşkımdan uzun uzun bahsettim ona. O yıl Abel de kadınlarla birkaç deneyim yaşamıştı ve bu onun biraz budalaca bir üstünlük havası takınmasma neden oluyordu; ama buna hiç gücenmiyordum.

Son sözü söylemeyi başaramadığım için benimle dalga geçiyor, bir kadının kendini toparlamasına asla izin vermemek gerektiğini anlatıyordu. Onun konuşmasına izin veriyordum ama bu harika akıl yürütmenin ne benim ne de Alissa için doğru olmadığını, yalnızca bizi hiç anlamadığım gösterdiğini düşünüyordum.

Vardığımız günün ertesinde şu mektubu aldım:

Sevgili Jerome,

Bana yaptığın teklif üzerine iyice düşündüm. (Teklifim mi! Nişanlanmamızı böyle adlandırmak!) Senin için fazla yaşlı olmaktan korkuyorum. Şu anda belki bunu fark etmiyor olabilirsin, çünkü henüz başka kadınları tanıma fırsatın olmadı. Ancak ileride kendimi sana verdikten sonra senin artık benden hoşlanmadığını gördüğüm takdirde çekeceğim acıları düşünüyorum. Bunları okurken şüphesiz çok kızacaksın: İtirazlarını duyar gibi oluyorum; yine de hayatta biraz daha ilerleyene kadar bekleme istiyorum senden.

Burada sadece senden bahsettiğimi anla, çünkü kendi adıma seni sevmekten hiçbir zaman vazgeçemeyeceğime eminim.

Alissa

Birbirimizi sevmekten vazgeçmek! Böyle bir şey söz konusu olabilir mi! Üzülmekten ziyade şaşırmıştım, o kadar sarsılmıştım ki, mektubu hemen Abel'e göstermek için koştum. Mektubu kafasını sallayıp dudaklarını sıkarak okuduktan sonra:

"Eh, peki ne yapmak niyetindesin." diye sordu.

Kararsız ve perişan bir halde kollarımı kaldırdım.

"En azından yanıtlamayacağını umarım! Bir kadınla tartışmaya başladın mı kaybettin demektir...Dinle: Cumartesi Havre'da yatarsak pazar sabahı Fongueusemare'da olup pazartesi ilk ders için buraya geri dönebiliriz. Askerden geldiğimden beri aileni görmedim, bu yeterli hem de bana onur veren bir bahane olur. Alissa bunun bir bahaneden başka bir şey olmadığını anlarsa daha da iyi. Sen ablasıyla konuşurken, ben de Juliette ile ilgilenirim. Sen de çocuk gibi davranmamayı denersin...Doğruyu söylemek gerekirse hikayende tam olarak açıklayamadığım bir şey var, bana her şeyi anlatmamış olmalısın. Neyse! Bunu da açığa kavuşturacağım. Gideceğimizi özellikle bildirme! Kuzenini şaşırtmamız ve silahlanmasına zaman bırakmamamız lazım."

Bahçenin kapısını iterken kalbim hızla çarpıyordu. Juliette hemen koşarak bizi karşılamaya geldi. Çamaşırlarda ilgilenen Alissa, aşağı inmekte acele etmedi. Nihayet salona geldiğinde dayım ve

Bayan Ashburton ile konuşuyorduk. Aniden ziyaretimiz onu şaşırtmış bile olsa, en azından hiçbir şey belli etmemeyi iyi becermişti. Abel'in bana söylediklerini, bu kadar uzun süre tam olarak silahlanmak için ortada görünmediğini düşünüyordum. Juliette'in aşırı canlılığı, onun çekingenliğini daha da soğuk gösteriyordu. Geri dönüşümü onaylamadığını hissettim, en azından arkasında daha canlı gizli bir duygu aramaya cesaret edemediğim bir itiraz havası sergiliyordu. Bizden yeterince uzağa, pencere yanındaki bir köşeye oturmuş, elindeki bir nakış işine kendini tamamen kaptırmış gözüküyor, dudaklarını oynatarak ilmekleri sayıyordu. Neyse ki Abel konuşuyordu! Çünkü ben konuşacak gücü kendimde bulamıyordum. Askerlik ve yolculuk yıllarıyla ilgili anlatacak hikayeleri olmasa, tekrar görüşmemizin bu ilk anları oldukça kasvetli geçebilirdi. Dayım da kaygılı görünüyordu.

Öğle yemeğinden hemen sonra Juliette beni yanına çekip bahçeye götürdü. Yalnız kalır kalmaz:

"Düşünebiliyor musun, biri bana evlenme teklif etti!" diye bağırdı. "Felicie Teyzem dün babama Nimesli bir bağcının teklifinden bahsetmek için mektup yazmış. Çok iyi biri olduğunu söylüyor. Bu ilkbaharda birkaç kere bana rastlamış, aşık olmuş."

"Sen bu adamı fark etmiş miydin, diye sordum, talibe karşı istemeden bir düşmanlık besleyerek."

"Evet, kim olduğunu tahmin ediyorum. Bir çeşit Don Kişot, kültürsüz, çok çirkin, çok bayağı, yeterince komik, karşısında teyzemin bile ciddiyetini koruyamadığı biri."

Alaycı bir ses tonuyla: "Hiç şansı var mı?" dedim.

"Hadi Jerome! Dalga mı geçiyorsun! Bir tüccar, eğer onu görmüş olsaydın bana bu soruyu sormazdın."

"Peki dayım ne cevap verdi?"

"Benim verdiğim cevabı: Evlenmek için çok genç olduğumu...Ne yazık ki, diye ekledi gülerek; halam reddedeceğimizi önceden tahmin etmiş ki, mektubun sonunda bir notta M.Edouard Teissieres'in, -bu adamın ismidir- beklemeye razı olduğunu, yalnızca sıraya girmek için evlenme isteğini bu kadar çabuk açıkladığını söylüyor...Bu çok saçma, ama ne yapabilirim ki? Yine de ona çok çirkin olduğunu söyleyemem!"

"Hayır, ama bir bağcıyla evlenmek istemediğini söyleyebilirsin." Omuzlarını silktiler:

"Bunlar halamın zihninde olabilecek türden nedenler değil. Bırakalım bunları. Alissa sana yazdı mı?"

Bitmez bir gevezelikle konuşuyor, büyük bir heyecan içindeymiş gibi gözüküyordu. Ona Alissa'nın mektubunu uzattım, kızarak okudu.

"Peki şimdi ne yapacaksın?" diye sorduğunda sesinde bir kızgınlık belirtisi hissettim.

"Hiç bilmiyorum." diye cevap verdim. "Şu anda buradayken, yazmanın daha kolay olacağını hissediyorum, buraya gelmiş olduğuma bile pişmanım. Ne demek istediğini anlıyor musun?"

"Alissa'nın seni özgür bırakmak istediğini anlıyorum."

"Peki ben özgürlüğümü istiyor muyum bakalım! Peki, bunu bana neden yazdığını anlıyor musun?"

Öyle kuru bir şekilde "Hayır" diye cevap verdi ki, gerçeği tam olarak sezinleyemesem de, o an Juliette'in bu konuda çok da bilgisiz olmadığını anladım. Sonra, yürümekte olduğumuz ağaçlı yolun dönemecine geldiğimizde birden kendi etrafında dönerek:

"Şimdi bırak beni. Benimle konuşmak için gelmedin buraya. Epey uzun zamandır beraberiz." dedi.

Koşarak eve doğru kaçtı ve birkaç saniye sonra piyano çaldığını duydum.

Salona girdiğimde, piyano çalmaya devam ederek, umursamaz bir şekilde sanki doğaçlama çalıyormuş gibi, yanına gelen Abel ile konuşuyordu. Onları bıraktım. Alissa'yı bulmak için uzun süre

bahçede dolaşıp durdum.

Meyve bahçesinin en sonunda, bir duvarın dibinde, kokuları kayın ağacının ölü yapraklarına karışmış ilk kasımpatıları topluyordu. Hava sonbahar ile doluydu. Güneş meyve ağaçlarını zar zor ısıtıyordu ama gökyüzü parlaktı. Yüzü, Abel'in yolculuğu sırasında ona aldığı ve Alissa'nın hemen başına geçirdiği bir şapkanın altında saklıydı. Yaklaştığımda önce dönmedi ama engel olamadığı hafif ürperti, gelenin ben olduğumu anladığını işaret etti bana. Bense, sitemlerine, bakışının üzerime yükleyeceği ağırlığa karşı geriliyor, kendi kendime cesaret vermeye çalışıyordum. Yeterince yaklaştığımda korkudan yavaşladığım için, bana dönmeden, asık suratlı bir çocuk gibi başı öne eğik, çiçeklerle dolu elini, beni davet ediyormuş gibi arkasına doğru uzattı. Bense bu sanki bir oyunmuş gibi duraksadım. Nihayet dönerek bana doğru birkaç adım attı; yüzünü kaldırdığında dolu dolu gülümsediğini gördüm. Bakışıyla aydınlanan her şey bana yeniden basit ve kolay göründü. Öyle ki hiç çaba harcamadan, değişmemiş bir sesle konuşmaya başladım:

"Buraya mektubun getirtti beni." dedim.

"Tahmin etmiştim." dedi sesiyle oynayıp sitemlerinin keskinliğini yumuşatarak. Beni kızdıran da bu işte. Neden söylediklerimi kötü anladın? Oysa oldukça açıktı. (Daha o anda üzüntü ve zorluklar bana, sadece benim zihnimde olan birer hayal ürünüymüş gibi göründüler.) Böyle mutluyduk, oysa bunu söylemiştim sana, değişme teklifini reddetmeme neden şaşıırıyorsun?

Aslında, kendimi onun yanında mutlu hissediyordum; öyle mutluydum ki, düşünederim onunkilere ters düşecek hiçbir şey bulmaya çalışmıyordu artık. Onun gülümsemesinden, çiçeklerle çevrili nemli yolda elini tutarak onunla yürümekten başka bir şey istemez olmuştum çoktan."

"Eğer öyle istiyorsan, dedim büyük bir ciddiyetle. Diğer bütün olasılıklardan bir anda vazgeçip, anın o kusursuz mutluluğuna kendimi bırakarak, eğer öyle istiyorsan nişanlanmayız. Mektubunu aldığımda, aynı anda hem mutlu olduğumu, hem de bu mutluluğu yitireceğimi anladım. Eskiden sahip olduğum bu mutluluğu bana geri ver, ondan vazgeçemem. Seni bütün hayatım boyunca bekleyecek kadar seviyorum, ama beni sevmekten vazgeçtiğin ya da benim aşkımdan şüphe ettiğin düşüncesi bana dayanılmaz geliyor Alissa."

"Maalesef Jerome! Bundan asla şüphelenemem."

Bunu söylerken sesi hem sakın hem de üzüntülüydü. Ama yüzünü aydınlatan gülümsemesinin öyle huzurlu bir güzelliği vardı ki, korkularımdan ve karşı çıkışlarımdan utandım. Sesinin derinlerinde hissettiğim üzüntü de bundan kaynaklanıyormuş gibi geldi. Hiç bağlantı kurmadan, projelerimden, çalışmalarımın ve bana çok faydası olacağını düşündüğüm bu yeni yaşama şeklinden bahsetmeye başladım. Lise, o zamanlar şimdiki gibi değildi. Oldukça sert disiplin, tembeller ve dik kafalılara ağır geliyordu, öğrenmeye isteklilerin ise sarf ettiği çabaları destekliyordu. Neredeyse keşişlere özgü bu alışkanlığın, beni pek çekici bulmadığım dış dünyadan koruması hoşuma gidiyordu. Bu dünyayı nefret edilecek bir yer olarak görmem için Alissa'nın ondan korkması yeterliydi. Bayan Ashburton Paris'te, daha önceden annemle kalmış oldukları daireyi korumuştı. Abel ve ben, Paris'te başka kimseyi tanımadığımız için her pazar birkaç saati onun yanında geçiriyorduk. Her pazar Alissa'ya yazacak ve hayatımda onun bilmediği hiçbir şey bırakmayacaktım.

O sırada son ürünleri de toplanmış olan kocaman salatalık köklerinin gelişigüzel sarktığı açık kasaların kenarlarına oturmuştuk. Alissa beni dinliyor, sorular soruyordu. Şefkatini hiç bu kadar dikkatli, sevgisini hiç bu kadar ısrarcı hissetmemiştim. Korku, endişe, hatta en hafif bir heyecan bile onun gülümsemesinde buharlaşıyor, bu sevimli samimiyet içinde göğün kusursuz maviliğinde eriyen sisler gibi emilip dağılıyordu.

Sonra kayınların altında bir bankta oturduk, Juliette ve Abel de gelip bize katıldılar. Orada Swinburn'den *Zamanın Zaferi*'ni okuyarak günün son saatlerini geçirdik Her birimiz bir kıta

okuyorduk. Akşam oldu.

Tam kalkacağımız sırada, belki de benim düşüncesiz davranışlarımın onu mecbur bıraktığı ya da isteyerek takındığı abla tavırlarıyla yarı şaka yarı ciddi:

"Hadi, dedi Alissa beni öperek. Şimdi, bundan sonra bu kadar hayalci olmayacağına söz ver bana.

Yalnız kalır kalmaz Abel, "Hadi bakalım! Nişanlandın mı?" diye sordu.

"Sevgili dostum, artık bu söz konusu değil." diye cevap verdim ve hemen ardından yeni bir soruyu engelleyecek bir ses tonuyla ekledim:

"Böylesi daha iyi, hiç bu akşamki kadar mutlu hissetmemiştim kendimi."

"Ben de, diye haykırdı birden boynuma atlayarak. Sana harika, olağanüstü bir şey söyleyeceğim! Jerome, Juliette'e deli gibi aşık oldum. Zaten geçen sene bundan biraz şüpheleniyordum, ama o günlerin üstünden çok geçti ve kuzenlerini tekrar görmeden sana bir şey söylemek istemedim. Ama şimdi oldu, hayatım bağlandı. Seviyorum, sevmek de laf mı? Juliette'e tapıyorum! Uzun zamandır sana karşı bir akrabalık sevgisi hissediyordum zaten. "

Sonra güle oynaya beni kucaklayıp öptü; bizi Paris'e götüren vagonun yastıkları üzerinde yuvarlanmaya başladı. İtirafi soluğumu kesmiş, sözlerine edebiyat kattığını hissetmem beni biraz rahatsız etmişti, ama bu şiddetli heyecana ve mutluluğa nasıl karşı konulabilirdi ki? Bu coşku arasında sorma fırsatı bulabildim:

"Peki ne oldu? Aşkını ilan ettin mi?"

"Tabii ki hayır!" diye bağırdı. "Hikayenin en güzel bölümünü yakmak istemiyorum.

Aşkların en güzel anı

"seni seviyorum" dendiği an değil midir?"

Ne oldu! Bu yüzden beni suçlamayacaksın herhalde yavaşlığın efendisi."

"Peki ama," diye biraz sinirli bir şekilde söze başladım. "Onun ne düşündüğü..."

"Beni gördüğünde nasıl heyecanlandığını fark etmedin öyleyse! Bütün ziyaretimiz boyunca, aynı heyecan, kızarmalar, o hiç durmadan konuşmalar! Hayır, hiçbir şey fark etmedin tabii, çünkü tamamen Alissa ile meşguldün. Nasıl durmadan sorular soruyor, sözlerimi nasıl içiyordu! Zekası bir yılda oldukça gelişmiş. Okumayı sevmediğini nereden çıkardın bilmiyorum, bunun sadece Alissa'ya özgü olduğunu sanıyorsun... Hayır sevgili dostum, bildikleri o kadar şaşırtıcı ki! Akşam yemeğinden önce neyle vakit geçirdik biliyor musun? Dante'nin Canzone'unu hatırlayıp okumakla, her birimiz bir dize okudu ve ben şaşırdığımda beni hep düzeltti. Sen de iyi bilirsin:

Amor che nella metne mi ragiona[\[1\]](#)"

"İtalyanca öğrendiğini bana söylememiştin."

"Ben de bilmiyordum, dedim oldukça şaşıracak."

"Nasıl! Canzone'a başlamadan önce bu şiirle onu, senin tanıştırdığını söyledi."

"Herhalde şiiri ablasına okurken duymuş olmalı beni. Bir gün her zaman yaptığı gibi yanımızda dikiş dikiyor ya da nakış işliyordu. Ama anladığını belli ettiyse şeytan çarpsın."

"Doğru! Alissa ve sen şaşırtıcı derecede bencilsiniz. Aşkınızın içinde öyle kaybolmuşsunuz ki, bu zekanın, bu ruhun hayranlık verircesine bir çiçek gibi açmasını görmemişsiniz bile! Kendimi övmek için söylemiyorum ama, gelmemin tam zamanıymış...Hayır, hayır, sana kızmıyorum, anlıyor musun, dedi bana bir kez daha sarılarak. Sadece bana söz ver, Alissa'ya bundan hiç bahsetmeyeceksin. İşimi tek başıma halletmeyi düşünüyorum. Juliette artık dolu, bundan eminim, gelecek tatile kadar onu yalnız bırakmaya cesaret edebilecek kadar eminim. Hatta ona yazmamayı bile düşünüyorum. Ama yeni yıl tatilini geçirmek için beraber Havre'a gideriz. İşte o zaman..."

"Evet, o zaman?.."

"Eh! Alissa birdenbire nişanlandığımızı öğrenecek. Bu işi çabucak halletmek niyetindeyim. Sonra biliyor musun ne olacak? Senin Alissa'dan bir türlü koparamadığın o sözü bizim örneğimizin gücüyle senin için elde etmiş olacağım. Onu düğünümüzü sizinkinden önce yapamayacağımıza inandıracağım."

Konuşmaya devam ediyordu. Tren Paris'e vardığında, hatta gardan bütün yolu yürüyerek okula ulaştığımızda bile susmadan konuşup, beni bitmez tükenmez bir lafkalabalığı içinde boğdu. Abel, gecenin ilerleyen saatine rağmen odama kadar bana eşlik etti ve konuşmamız sabaha kadar sürüp gitti.

Abel'in coşkunuğu hem şimdiyi hem de geleceği ilgilendiriyordu. Şimdiden çift düğünü görüp nasıl olacağını hayal edip anlatıyor, her birimizin şaşkınlığını ve sevincini çiziyor, hikayemizin, arkadaşlığımızın ve aşkımda onun rolünün güzelliğine hayran kalıyordu. Bu kadar övücü bir sıcaklığa karşı kendimi koruyamamış, sonunda kendimi onun hayal ürünü dünyasına girmiş hissederek, anlattıklarının çekiciliğine kendimi yavaş yavaş kaptırmıştım. Cesaretimiz ve tutkumuz aşkıımızın hatırıyla artıyordu. Okuldan çıkar çıkmaz Papaz Vautier çifte düğünümüzü kutsuyor, sonra dördümüz yolculuğa çıkıyorduk. Sonra eşlerimizin de gönüllü olarak bizimle çalıştığı çok büyük işlere atılıyorduk. Öğretmenliğe çok hevesli olmayan ve yazmak için doğduğuna inanan Abel, çabucak kazanıyor, başarılı birkaç tiyatro oyunuyla yoksun olduğu servete sahip oluyordu. Bense, getireceği yarardan çok çalışmanın kendisine hevesli olan ben, kendimi din felsefesine adamayı düşünüyor, bunun tarihini yazmayı tasarlıyordum. Ama bunca umudu burada hatırlatmak ne işe yarar ki?

Ertesi gün çalışmaya daldık.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yeni yıl tatiline kadar olan zaman o kadar kısaydı ki inancım Alissa ile son görüşmemizin coşkusuyla bir an bile azalmadı. Söz verdiğim gibi her pazar ona uzun bir mektup yazıyordum.

Diğer günler arkadaşlarımdan uzaklaşıp yalnızca Abel'le görüşüyor, Alissa'nın hayaliyle yaşıyordum. En sevdiğim kitapları, benim ilgilendiğim konularla onun da ilgileneceğini düşünerek okuması için notlarla dolduruyordum. Mektupları beni endişelendirmekten geri durmuyordu. Benimkilere düzenli olarak cevap veriyordu, ama beni izlerken gösterdiği çabada, zihnini çalıştırmaktan çok çalışmamı destekleme kaygısı gördüğüme inanıyordum. Hatta, değerlendirmeler, tartışmalar ve kritikler benim için düşüncelerimi dile getirmenin bir yoluken, o bütün bunlardan kendilerininkini saklamak için yararlanıyordu. Bazen bir oyun oynadığından şüpheleniyordum...Her neyse! Hiçbir şeyden şikayetçi olmamaya karar vererek, endişelerimi mektuplarımda hiç belli etmedim.

Aralık ayının sonlarına doğru Abel ve ben Havre'a gitmek için yola çıktık.

Önce teyzem Plantier'nin evine gittim. Ulaştığımda evde değildi. Odama henüz yerleşmişim ki, hizmetçilerden biri gelip beni salonda beklediğini haber verdi.

Sağlığım, yerleşmem ve çalışmalarım ile ilgili bilgi almak yerine tedbirli davranınay bir yana bırakıp, sevgi dolu merakıyla sordu:

"Hala Fongueusemare'a yaptığın yolculuğun nasıl geçtiğini anlatmadın oğlum. İşlerini biraz yoluna kayabildin mi?"

Teyzemin bu beceriksiz iyi niyetine katlanmak gerekiyordu. En saf, en yumuşak kelimelerin bile kabalaştırdığını düşündüğüm bu duygulardan, bu şekilde söz edildiğini duymak bana üzücü gelse de, öyle sade ve içten bir ses tonuyla sormuştu ki, kızmak aptallık olurdu. Yine de önce biraz karşı çıktım:

"İlkbaharda nişan için daha erken olduğunu söyleyen siz değil miydiniz?"

"Evet, biliyorum, önce böyle söylenir." diye karşılık verirken ellerimden birini alıp dokunaklı bir şekilde sıktı. "Hem sonra, eğitimin ve askerliğin yüzünden, uzun yıllar evlenemezsiniz, bunu iyi biliyorum. Zaten ben, kişisel olarak uzun nişan dönemlerini pek onaylamıyorum. Bu genç kızları yoruyor. Ama bazen de çok dokunaklı oluyor. Hem resmi bir nişan kıymak da gerekli değil, bu, kızlar için başka talip aranmadığını üstü kapalı olarak anlatmaya yarıyor sadece. Sonra yazışmanıza ve ilişkilerinize izin verilmiş oluyor ve bir de eğer kendi kendine bir talip çıkıp gelecek olursa, ki bu pekala mümkün, derken anlamlı anlamlı gülümsedi; ona kibarca "hayır, hiç lüzumu yok" denebilmesini sağlıyor. Biliyorsun Juliette'i istemeye geldiler! Bu kış çok dikkat çekti. O henüz küçük, o da öyle cevap verdi ama genç adam beklemeyi öneriyor, gerçi pek genç sayılmaz ama...Neyse, sözün kısası harika bir talip, güvenilir biri, zaten yarın onu göreceksin. Noel ağacım için yarın gelecek. Bana ne düşündüğünü söylersin."

"Korkarım ki teyzeciğim çok ümitlenmemesi gerekiyor, çünkü Juliette'in aklında başka biri var, derken Abel'in ismini vermemek için kendimi zor tuttum."

"Teyzem soru sorar gibi kuşkuyla dudak büküp, başını yana atarak öyle mi?" dedi. " Beni şaşırtıyorsun! Neden bana söylemesin ki?"

Daha fazla konuşmamak için dudaklarımı ısırđım. O devam etti:

"Bakalım, göreceğiz. Juliette son zamanlarda biraz hasta. Zaten asıl söz konusu olan o değil şu an. Ah! Alissa da çok hoş bir kız. Neyse, söyle bakalım, duygularını ona açıkladın mı, evet ya da hayır?"

Son derece kaba bulduğum "duygularımı açıklamak" sözü yüzünden içimden baş kaldırmama rağmen belli belirsiz cevap verdim:

"Evet."

Yüzümün kızardığını hissettim.

"Peki o ne dedi?"

Başımı eğdim, cevap vermemeyi yeğlerdim. Buna rağmen belli belirsiz,

"Nişanlanmayı reddetti." dedim.

"Eh, tabii, kız haklı, diye haykırdı teyzem. Daha önünüzde çok zaman var."

Onu durdurmak için boşu boşuna uğraşarak:

"Ah, teyzeciğim, bırakalım bu konuyu." dedim.

"Zaten bunu yapmasına hiç şaşırmadım. Kuzenin bana her zaman senden daha mantıklı gibi gelmiştir."

Bana ne olduğunu anlamadım, hiç kuşku yok ki bu sorgulama beni sinirlendirmişti. Sanki birden kalbim parçalanmış gibi oldu, başım bir çocuk gibi iyi yürekli teyzemin dizleri üstüne düştü ve hıçkırmaya başladım:

"Teyzeciğim, hayır, anlamıyorsunuz, diye haykırdım. Benden beklememi istemedi..."

"Ne istedi peki! Yoksa seni ret mi etti?" dedi acıma dolu bir sesle. Eliyle başımı kaldırdı.

"Öyle de değil, hayır, tam olarak değil."

Üzgün üzgün başımı sallıyordum.

"Seni artık sevmediğinden mi korkuyorsun?"

"Hayır, hayır, korktuğum bu değil."

"Zavallı çocuk, eğer seni daha iyi anlamamı istiyorsan biraz daha açık olmalısın."

Kendimi zayıflığıma kaptırmış olmam yüzünden üzgündüm ve utanıyordum. Teyzem şüphelerimin nedenini anlamakta kuşkusuz zorluk çekiyordu. Ama Alissa'nın beni reddetmesinin arkasında bazı gizli nedenler yatıyorsa, teyzem onu hafif bir sorguya çekerek bu nedenleri bulmamda bana yardımcı olabilirdi. Hemen bu konuya geldi:

"Dinle, Alissa yarın sabah Noel ağacını süslemek için bana yardıma gelecek. Neler olup bittiğini hemen anlarım, sana da öğle yemeğinde bildiririm. Eminim bu kadar telaşlanmana gerek olmadığını sen de anlayacaksın."

Akşam yemeği için Bucolinlere gittim. Birkaç gündür hasta olan Juliette bana değişmiş gibi göründü. Bakışları biraz yabani, neredeyse sert bir ifade almıştı. Bu da ablasından her zamankinden daha farklı görünmesine neden oluyordu. O akşam ikisiyle de özel olarak konuşmadım. Zaten bunu pek istemiyordum. Dayım yorgun gözüktüğü için, yemekten kısa bir süre sonra oradan ayrıldım.

Teyzemin hazırladığı Noel ağacı her sene çok sayıda çocuğu, anne, babayı ve arkadaşı bir araya topluyordu. Ağaç merdiven boşluğunu oluşturan bir giriş aralığında hazırlanıyordu. Hem girişteki sofa, hem de salon ve büfenin kurulduğu kış bahçesinin camlı kapısı buraya açılıyordu. Ağacın süslenmesi henüz bitmemişti. Alissa gelişimin ertesi günü olan Noel sabahında, teyzemin söylediği gibi erken bir saatte geldi. Süslerin, ışıkların, meyvelerin, şekerlemelerin ve oyuncakların ağaca asılmasına yardım etti. Bu sırada onun yakınında olmaktan büyük zevk alacağım kesindi ama teyzemin onunla konuşmasına izin vermeliydim. Böylece onu görmeden dışarı çıktım ve bütün sabah endişemi yenmeye çalıştım.

Önce Bucolinlerin evine gittim, Juliette'i görmeyi çok istiyordum, ama Abel'in benden önce onun yanına ulaştığını öğrendim. Önemli bir konuşmayı bölmekten korkarak, hemen geri döndüm.

Öğle yemeği zamanına kadar rıhtımlarda, sokaklarda dolaştım.

Eve döndüğümde teyzem:

"Koca aptal!" diye bağırdı. "Hayatı böyle boşa harcamaya izin var mı sanıyorsun? Bu sabah bana anlattıklarının hiç mantıklı bir tarafı yokmuş...Ah! Öyle laf kalabalığı yapmadım. Bize yardım etmekten yorulan Bayan Ashburton'u dolaşmaya yolladım. Alissa'yla baş başa kalır kalmaz, geçen yaz neden nişanlanmadığını sordum sadece. Belki bundan rahatsız olduğunu sanıyorsundur? Bir an bile duraksamadan, gayet sakince kız kardeşinden önce evlenmek istemediğini söyledi. Ona açıkça sorsaydın bana cevap verdiği gibi cevapları seni de. Üzülmene hiç gerek yokmuş değil mi? Görüyor musun çocuğum, açık olmaktan iyisi yoktur...Zavallı Alissa, bana babasını bırakmak istemediğinden de bahsetti...Ah! Uzun uzun konuştuk. Çok mantıklı bir kız. Sana uygun kişi olduğundan emin olmadığını, senin için biraz yaşlı olmaktan korktuğunu, daha çok Juliette yaşlarında biriyle evlenmeni dilediğini de söyledi..."

Teyzem anlatmaya devam ediyordu, ama ben artık dinlemiyordum. Benim için önemli olan bir tek şey vardı: Alissa kız kardeşinden önce evlenmeyi reddediyordu. Ama Abel ne güne duruyordu! Koca budala haklıydı demek. Söylediği gibi iki evlilik birden gerçekleşecekti ...

Bu kadar basit olmasına rağmen, bu açıklamanın beni içine soktuğu sıkıntıyı elimden geldiğince sakladım teyzemden. Öğle yemeğinden hemen sonra bir bahane bularak yanından ayrıldım ve koşarak Abel'i bulmaya gittim.

Sevincimin nedeninden bahseder bahsetmez sarılarak haykırdı:

"Ha! Sana ne demiştim! Dostum, Juliette'le bu sabah yaptığımız konuşmanın, neredeyse sadece senden bahsetmemize rağmen çok önemli olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Yorgun ve sinirli görünüyor. Çok ileri giderek onu heyecanlandırmaktan ve uzun süre onunla kalarak onu şımartmaktan korktum. Bu anlattıklarına göre de iş tamam demektir! Dostum bastonumla şapkama hızla uzanıyorum ben. Bana Bucolinlerin evinin kapısına kadar eşlik ediyorsun, yolda uçarsam beni tutarsın diye. Kendimi Euphorion'dan daha hafif hissediyorum...Kız kardeşinin senin teklifini kendisi yüzünden reddettiğini öğrendiğinde ve ben ona teklifimi yapınca...Ah! Dostum, bu akşam Noel ağacının önünde babamın halini şimdiden hayal edebiliyorum. Mutluluktan ağlıyor, bir yandan Tanrı'ya şükrederken, bir yandan da secde etmiş dört nişanlının başları üzerine elini uzatıp onları kutsuyor. Bayan Ashburton bir iç çekişle buharlaşacak, Plantier Teyze korsesinin içinde eriyecek, ışıklar içindeki ağaç Tanrı'nın zafer şarkısını söyleyerek Kutsal Kitap'taki dağlar gibi el çırpacak.

Noel ağacı akşama doğru aydınlanacak ve çocuklar, anne babalar ve arkadaşlar ancak o zaman ağacın çevresinde toplanacaklardı. Abel'i bıraktıktan sonra oyalanmak için, tamamen amaçsız, sabırsız ve canı sıkkın bir halde, Azize Adresse kayalıklarına doğru uzun bir yürüyüş yapmak için yola çıktım. Yolumu şaşırmışım, öyle ki teyzem Plantier'nin evine döndüğümde kutlama çoktan başlamıştı.

Daha girişte Alissa'yı fark ettim. Beni bekliyor gibi gözüküyordu ve hemen yanıma geldi. Boynunda, açık renk elbisesinin geniş oyuğunda annemin hatırasına ona verdiğim ve taktığını hiç görmediğim eski ametist taşından haçı taşıyordu. Yüzünün çizgileri gergindi ve acılı ifadesi beni çok etkiledi. Sıkılmış ve aceleci bir sesle:

"Neden bu kadar geciktin, dedi, seninle konuşmak istiyordum."

"Kayalıklarda kayboldum...Ama sen hastasın...Ah! Alissa neyin var?"

Bir an karşımda kalakaldı, dudakları titriyordu. Öyle sıkılmış ve daralmıştım ki soru sormaya cesaret edemiyordum. Elini, yüzümü kendine doğru çekmek istermiş gibi boynuma koydu. Bu sırada misafirler içeri girdi. Eli cesaretini kaybedip düştü...

"Hiç zamanı değil." diye mırıldandı. Sonra gözlerimin yaşlarla dolu olduğunu görünce sanki bu gülünç açıklama beni sakinleştirmeye yerebilirmiş gibi, bakışlarımdaki soruya cevap verdi:

"Hayır, emin ol, sadece başım ağrıyor; şu çocuklar öyle gürültü yaptı ki...Buraya sığınmak zorunda kaldım...Şimdi onların yanına dönme zamanı geldi..."

Yanımdan aniden ayrıldı. içeriye giren insanlar onu benden ayırdı. Salonda ona ulaşmayı düşünüyordum, odanın diğer ucunda olduğunu fark ettim. Oyunlarını organize ettiği çocuklar etrafını çevirmişti. Onunla aramda, yakalanma riski olmaksızın yanlarından geçemeyeceğim bir sürü tanıdık insan vardı. Kibarlıklar, konuşmalar...Kendimi bunları yapabileceğim gibi hissetmiyordum, belki duvarın yanından kayabilirdim. Denedim.

Bahçenin camlı kapısının önünden geçerken birinin kolumu tuttuğunu hissettim. Juliette, perdenin arkasında, kapının aralığında duruyordu.

"Hadi kış bahçesine gidelim." dedi aceleyle. "Seninle konuşmam lazım. Sen oradan git, ben hemen geleceğim."

Sonra kapıyı aralayıp bahçeye kaçtı.

Ne olmuştu? Abel'i görmek istiyordum. Ne söylemişti? Ne yapmıştı? Kapıya döndüm ve Juliette'in beni beklediği yere ulaştım.

Yüzü ateşler içindeydi. Kaşlarının çatıklığı bakışlarına sert ve acılı bir ifade veriyordu. Gözleri ateşi varmış gibi parlıyordu, sesi bile hırçın ve gergindi. Bir çeşit öfkeyle kendinden geçmişti. Endişeme rağmen güzelliği beni şaşırtmış nerdeyse rahatsız etmişti. Yalnızdık.

"Alissa seninle konuştu mu?" diye sordu hemen.

"Bir iki kelime. Biraz geç geldim."

"Ondan önce evlenmemi istediğini biliyor musun?"

"Evet."

Gözlerini bana dikti.

"Kiminle evlenmemi istediğini de biliyor musun?" Cevap vermedim.

"Seninle!" dedi bağırarak.

"Ama bu delilik!"

"Değil mi!"

Sesinde hem bir umutsuzluk hem de bir zafer vardı. Doğruldu, kendini arkaya fırlattı. Bahçenin kapısını açarken belli belirsiz bir sesle ekledi:

"Şimdi ne yapmam gerektiğini biliyorum."

Kapıyı arkasından hızla kapattı.

Kafamda ve kalbimdeki her şey sallanıyordu. Şakaklarımdaki damarların attığını hissediyordum. Şaşkınlığımı yenmek için bir tek fikir geliyordu aklıma, Abel'i bulmak. İki kız kardeşin garip sözlerini belki o bana açıklayabilirdi. Ama herkesin heyecanımı görüp anlayacağını düşünerek salona girmeye cesaret edemiyordum. Dışarı çıktım. Bahçenin buzlu havası beni sakinleştirdi, birkaç dakika orada kaldım. Akşam oluyordu, denizin sisi şehri saklıyordu. Ağaçlarda hiç yaprak yoktu, toprak ve gökyüzü son derece üzgün görünüyorlardı...Şarkılar yükseldi, şüphesiz Noel ağacının etrafında toplanmış çocukların korosundan geliyordu ses. Avludan içeri girdim. Salonun ve sofanın kapıları açıktı. Artık ıssız olan salonda, piyanonun arkasına beceriksizce saklanmış teyzemin Juliette'le konuştuğunu gördüm. Misafirler sofada, donatılmış ağacın etrafında toplanmışlardı. Çocuklar ilahilerini söylemişlerdi. Bir sessizlik oldu ve Papaz Vautier ağacın önünde vaazına başladı. "İyi tohumları serpmek" fırsatını bulduğu zaman asla kaçırmazdı. Işıklar ve sıcak bana sıkıntı veriyordu. Çıkmak istiyordum, kapıda Abel'i gördüm, şüphesiz bir süredir oradaydı. Bana düşmanca bakıyordu, bakışlarımız karşılaştığında omuzlarını silkti. Ona doğru gittim.

"Aptal." dedi yavaş bir sesle.

Sonra birden, "Ah! Hadi, çıkalım, güzel sözlerle karnım doydu." dedi.

Dışarı çıkar çıkmaz, "Aptal." dedi yeniden.

Hiç konuşmadan kaygıyla ona bakıyordum.

"O seni seviyormuş meğer! Bunu bana söyleyemez miydin?"

Şaşkına dönmüştüm. Anlamak istemiyordum.

"Hayır, değil mi! Bunu tek başına bile fark edememiştin değil mi.

Kolumu tuttu ve öfkeyle sarstı. Sıkıdığı dişleri arasından ısıklık çalar gibi çıkan sesi titriyordu.

"Abel, rica ederim." dedim bir an süren sessizlikten sonra.

Benim de sesim titriyordu. Rastgele adımlarla koşturarak beni sürüklerken:

"Böyle davranacağın yerde olan biteni bana anlatmayı dene. Ben hiçbir şey bilmiyorum."

dedim.

Bir sokak lambasının ışığı altında birden beni durdurdu. Dik dik yüzüme baktı. Sonra hızla kendine çekerek kafasını omzuma koydu ve hıçkırıklar içinde mırıldandı:

"Pardon! Ben de çok aptalım. Ben de senin gibi göremedim olup biteni, zavallı kardeşim."

Gözyaşları onu biraz sakinleştirdi. Kafasını kaldırdı, tekrar yürümeye koyulduğumuzda devam etti:

"Ne mi oldu? Şimdi bunu düşünmek neye yarar ki? Sabah Juliette ile konuşmuştum, sana da söyledim. Çok güzel ve çok canlıydı. Bunun benim yüzümden olduğunu sandım, oysa sadece senden bahsediyorduk."

"Sen de fark edemedin öyleyse?"

"Hayır, tam olarak değil, ama şimdi bütün ipuçları her şeyi aydınlatıyor."

"Yanılmadığından emin misin?"

"Yanılmak mı! Fakat dostum, seni sevdiğini anlamamak için kör olmak lazım."

"Peki Alissa..."

"Bu durumda Alissa kendini kurban ediyor. Kız kardeşinin sırrı onu çok şaşırtmış ve yerini ona bırakmak istiyor. Görüyor musun, dostum! Anlamak hiç de zor değil, ama buna rağmen...Juliette'le tekrar konuşmak istedim. Ona söylediğim ilk birkaç kelimedden sonra, ya da aslında beni anlamaya başladığı anda oturduğumuz kanepeden kalktı. Kesinlikle emin olmayan birinin ses tonuyla şöyle tekrar etti birkaç kez: "Emindim..." "

"Ah! Lütfen dalga geçme!"

"Neden? Çok komik buluyorum ben bu hikayeyi. Kız kardeşinin odasına doğru koştu. Beni ürküten şiddetli gürültüyü duyunca çok şaşırdım. Juliette'i tekrar görmeyi ümit ediyordum, ama bir süre sonra çıkan Alissa oldu. Şapkası kafasındaydı, beni gördüğüne rahatsız olmuş gibiydi, geçerken çabucak merhaba dedi...Hepsi bu kadar."

"Juliette'i görmedin mi?"

Abel biraz tereddüt etti.

"Evet, gördüm. Alissa gittikten sonra odanın kapısını ittim. Juliette oradaydı, şöminenin önünde hareketsiz duruyordu. Sabit gözlerle aynaya bakıyordu. Girdiğimi duyunca, arkasını dönmedi. Ayaklarıyla yere vurarak "Beni yalnız bırakın!" diye bağırdı. Öyle sert bir sesle söyledi ki kalmak için izin istemeden dışarı çıktım. İşte hepsi bu."

"Peki şimdi?"

"Seninle konuşmak bana iyi geldi...Peki şimdi? Juliette'in aşkını dindirmeye çalışacaksın, çünkü, bunu yapmazsan Alissa seninle birlikte olmaz; ya da ben Alissa'yı iyi tanımıyorum demektir."

Uzun süre sessizce yürüdük.

"İçeri girelim." dedi sonunda. "Misafirler gitmişlerdir bile. Babamı bekletmekten korkuyorum."

Eve döndük. Salon gerçekten boştu. Sofada, çırılçıplak kalmış, neredeyse sönüp gitmiş ağacın yanında teyzem, iki çocuğu, Bucolin Dayım, Bayan Ashburton, papaz, kuzenlerim ve uzun süredir teyzemle konuştuğunu gördüğüm oldukça garip biri vardı. Juliette'in bahsettiği talibin bu olduğunu hemen o anda anladım. Hepimizden daha iri, daha kuvvetli, daha renkli biriydi, hemen hemen kel olan bu başka sınıftan, başka çevreden, başka ırktan adam aramızda kendini rahatsız hissediyor gibiydi. Koca bıyıklarının altındaki grileşmiş bir tutam sakalı sinirli hareketlerle çekip büküyordu. Kapıları açık kalmış sofa, artık aydınlık değildi. İçeri sessizce girdiğimizden, varlığımızı kimse fark etmedi. Korkunç bir önseziyle bağulacak gibi oldum. Abel beni kollanından yakalayıp:

"Dur." dedi.

O zaman, yabancının Juliette'e yaklaştığını, bakışlarını hiç kaldırmadan Juliette'in hiç direnmeden bıraktığı elini aldığını gördük. Gece içime çökmüştü.

Sanki anlamıyormuşuru ya da yanlış anladığımı ümit ediyormuşuru gibi:

"Abel, neler oluyor." diye mırıldandım.

"Ne olacak! Küçük hanım değerini yükseltiyor, dedi ıslık çalar gibi bir sesle. Ablasından aşağıda kalmak istemiyor. Eminim melekler yukarıdan alkışlıyordur!"

Dayım gelip teyzemin ve Bayan Ashburton'un arasında duran Juliette'i öptü. Papaz Vautier onlara doğru yaklaştı. Öne doğru bir adım attım. Alissa beni fark etti. Bana doğru koştu, titriyordu:

"Ama Jerome, bu olmamalı. Juliette onu sevmiyor! Bu sabah bana kendisi söyledi! Engel olmaya çalış Jerome! Ah! Ne olur hali?"

Ümitsiz bir yakarıyla omzuma asılmıştı. Sıkıntısını azaltmak için canımı verirdim.

Ağacın yanında bir çığlık duyuldu, ortalık bir an karıştı...Oraya doğru koşuştuk, Juliette kendini kaybedip teyzemin kollarına yığılmıştı. Herkes telaşla üzerine eğilmişti. Onu doğru düzgün göremiyordum. Darmadağınık saçları, korkunç derecede solmuş yüzünü arkaya doğru çekiyor gibiydi. Vücudunun irkilmelerine bakılırsa sıradan bir bayılma olmadığı kesindi.

Papaz Vautier'nin parmağını gökyüzüne doğru kaldırarak çoktan avutmaya başladığı Bucolin Dayımı yatıştırmak için, teyzem yüksek sesle:

"Yok, yok!" diye bağırdı. "Önemli değil. heyecandan basit bir sinir krizi. Onu odama çıkartalım, yatağının üzerine...Yatağının üzerine..." dedi.

Sonra büyük oğluna doğru eğildi, kulağına bir şey söyledi. Ardından çocuğun hemen kalktığını, hiç şüphesiz doktor çağırmaya gittiğini gördük.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Yaşamak için aşkımdan başka bir neden bulamıyordum, ondan başka bir şey düşünmüyordum, beklemiyordum ve ondan gelecek olandan başka hiçbir şey istemiyordum.

Ertesi gün, onu görmeye gitmek için hazırlanırken, teyzem beni durdurdu ve eline henüz geçen bu mektubu uzattı bana:

...Juliette'in şiddetli sarsıntısı ancak sabaha doğru doktorun verdiği ilaçlarla sakinleşti. Jerome'un birkaç gün buraya gelmemesini rica ediyorum. Juliette adımlarını ya da sesini tanıyabilir, gerçekten büyük bir sakinliğe ihtiyacı var...

Korkarım ki Juliette'in durumu beni buraya bağlıyor. Eğer Jerome ile dönüşünden önce görüşmezsem, ona yazacağımı söyleyin sevgili halacığım...

Mektuptaki emir sadece beni ilgilendiriyordu. Teyzem ve diğer herkes Bucolinlerin kapısını çalmakta serbestti. Hatta teyzem o sabah oraya gitmeyi düşünüyordu. Yapabileceğim gürültü? Ne basit bir bahane...Her neyse!

"Tamam, gitmem." dedim.

Alissa'yı hemen görememek bana çok ağır geliyordu ama yine de bu karşılaşmadan korkuyordum. Kardeşinin durumundan beni sorumlu tutmasından korkuyor, onu kızgın görmektense tekrar görmemeyi, daha kabul edilebilir buluyordum.

En azından Abel'i görmek istedim. Kapısına vardığımda bir hizmetçi şu notu uzattı.

Endişelenme diye sana bu notu bırakıyorum. Havre'da Juliette'e bu kadar yakında kalmak bana dayanılmaz geliyor. Dün akşam senden ayrıldıktan hemen sonra Southampton'a gitmek için yola çıktım. Tatili Londra'da S...'lerin evinde tamamlayacağım. Okulda görüşmek üzere.

Bana yardım edebilecek herkes benden kaçıyordu. Bana acıdan başka bir şey vermeyen bir tatili daha fazla devam ettirmeden, okulun açılmasından önce Paris'e döndüm. Bakışlarımı Tanrı'ya, "gerçek tesellinin, bütün iyiliklerin ve bütün kusursuz bağışların kaynağı olan yüce varlığa" çevirdim. Üzüntümü ona sundum. Alissa'nın O'na sığındığını düşünüyordum, onun da dua ettiğini düşünmek dualarımı cesaretlendiriyor, daha da coşturuyordu.

Derin düşünceler ve çalışmalarla uzun zaman geçti. Alissa'nın bana yazmasından ve benim ona yazmamdan başka olay olmadı. Bütün mektuplarını sakladım. Bundan sonra bulanıklaşan anılarım o mektuplarla tazeleniyor...

Teyzem sayesinde, -ve önceleri yalnızca onun sayesinde Havre'den haber alıyordum. Juliette'in durumunun yarattığı korkunç endişeyi ondan öğrendim. Dönüşümden on iki gün sonra nihayet Alissa'dan bir mektup aldım.

Sana daha önce yazmadığım için, affet beni sevgili Jerome. Zavallı Juliette'in durumu bana hiç fırsat vermedi. Gittiğinden beri onu hemen hemen hiç terk etmedim. Teyzemden bizimle ilgili haberleri sana iletmesini rica ettim, sanıyorum o da bunu yaptı. O halde Juliette'in son üç gündür daha iyi olduğunu biliyordur. Tanrı'ya şimdiden şükrediyorum ama sevinmeye henüz cesaret edemiyorum.

Şu ana kadar size çok az bahsettiğim Robert de, benden birkaç gün sonra Paris'e döndüğünde ablalarından haber getirebildi. Kişiliklerimiz çok uyumlu olmasa da, onunla ablaları yüzünden ilgileniyordum. Girmiş olduğu ziraat okulundan her izin alışında onunla ilgilenme görevini üstüme alıyor, onu oyalamanın yollarını arıyordum.

Ne Alissa'ya ne de teyzeme sormaya cesaret edemediğim şeyi ondan öğrendim. Edouard Teissieres, Juliette'den haber almak için sık sık uğruyormuş. Ama Robert Havre'dan ayrılana kadar Juliette onu bir daha görmemiş. Ayrıca ben ayrıldığımdan beri Juliette ablasının karşısında inatla sessiz kalmış ve hiçbir şey bunu değiştirememiş.

Sonra teyzemden öğrendiğime göre, Juliette, Alissa'nın kesinlikle istemediğini sezdiğim bu nişanın bir an önce gerçekleştirilmesini istemiş. Öğütlerin, emirlerin, yalvarmaların etkileyemediği bu kesin karar, alının kırışmasına, gözlerinin kapanmasına ve kendisini sessizlik duvarıyla çevirmesine neden oluyormuş.

Zaman geçiyordu. Alissa'dan hayal kırıklığına uğratan notlardan başka bir şey almıyor, ona ne yazacağımı bilemiyordum. Kalın kış sisi her yerimi sarmıştı. Çalışma lambam, aşkımın ve inancımın bütün coşkusu, kalbimdeki geceyi ve soğuğu aydınlatamıyordu. Zaman geçiyordu.

Sonra birdenbire, bir ilkbahar sabahı, Alissa'dan, o sıralarda Havre'da bulunmayan teyzeme bir mektup geldi -teyzem mektubu bana yollamış-. Bu hikayeyi aydınlayabilecek bölümleri buraya aktarıyorum:

(...) Uysallığıma hayran olmalısın; bana söylediği gibi M. Teissieres'i kabul ettim, onunla uzun uzun konuştum. Kusursuz davrandığını kabul ediyorum. İtirafetmeliyim ki bu evlilik önceden düşündüğüm gibi kötü olmayabilir. Elbette Juliette onu sevmiyar ama ben her geçen hafta onu sevmeye daha layık buluyorum. Durumdan açık görüşlülükle bahsediyor, kız kardeşimin karakteri hakkında yanılmıyor...Aşkının yararlı olacağına dair büyük güveni var, sabrının yenemeyeceği hiçbir şey olmadığını söyleyerek övünüyor. Bu da Juliette'e çok düşkün olduğunu anlatıyor.

Gerçekten, Jerome'un erkek kardeşimle bu şekilde ilgilendiğini görmek beni çok duygulandırdı. Sanırım bunu bir görev gibi yapıyor, -belki de benim hoşuma gitsin diye- çünkü Robert'in karakteriyle onunki birbiriyle çok alakalı değil. Ama kuşkusuz daha şimdiden, insanın üzerine aldığı görevin ne kadar zor olursa, ruhunu o kadar iyi eğittiğini ve yükselttiğini anlamış. İşte gerçekten büyük düşünceler! Büyük yeğenine çok gülme, çünkü bana destek olan ve Juliette'in evliliğinin iyi olacağını düşünmeyi denememe yardım eden şeyler bu düşünceler.

Senin o sevgi dolu şefkatin bana ne kadar iyi geliyor sevgili halacığım!.. Ama mutsuz olduğumu sanma, hatta hemen hemen tam tersi diyebilirim, çünkü Juliette'i sarsan bu sınav beni de etkiledi. Kutsal Kitap'ın çok fazla anlamadan tekrarladığım şu sözleri benim için birdenbire aydınlanıverdi: "İnsana güvenen insanın vay haline." Bu sözü İncil'de bulmadan çok önce, Jerome'un on iki yaşındayken bana gönderdiği bir Noel resmi üzerinde okumuştum, o zaman ben de on dördüne henüz girmiştim. Resmin üzerinde, o zamanlar bize çok güzel görünen bir çiçek demetinin yanında Corneille'in şu dizeleri vardı:

Dünyanın hangi en yenilmez çekiciliği

Yükseltiyor beni Tanrı'ya doğru?

Destegini insandan alan

İnsanın haline ne yazık!

İtirafetmeliyim ki Jerome'un basit bir dizesini, bu dizelere kesinlikle tercih ederim. Hiç şüphesiz Jerome da kartı bu dizelere hiç dikkat etmeden seçmişti. Ama mektuplarına bakarak bir

yorum yapmam gerekirse bugünkü eğilimleri benimkilere oldukça benziyor. Her gün Tanrı'ya ikimizi de kendine aynı anda yaklaştırdığı için şükrediyorum.

Birlikte yaptığımız konuşmayı hatırlayarak, çalışmalarında ona engel olmamak için, geçmişten bu kadar uzun uzun bahseden şeyler yazmıyorum. Onun hakkında bu kadar çok konuşarak bu eksikimi tamamladığımı düşüneceksin. Devam etmekten korkarak, mektubuma çabucak son veriyorum. Bu defalık bana çok kızma.

Bu mektup beni hangi düşüncelere itti! Teyzemin patavatsız müdahalesine (Alissa'nın bahsettiği, onun bana karşı suskun olmasına neden olan bu konuşma neydi?), bu mektubu bana iletmesini sağlayan acemice dikkatine lanet ediyordum. Alissa'nın sessizliğine zaten zor dayanabiliyordum. Ah! Bana söylemediği şeyleri bir başkasına yazdığım hiç bilmemem bin kat daha iyi olmaz mıydı? Her şey beni sinirlendiriyordu: Aramızdaki ufak sırları teyzeme kolayca anlattığını duymak, anlatışındaki doğallık, sakinlik, ciddiyet ve neşe...

"Ama hayır, bu mektupta Alissa'nın sana seslenmediğini bilmekten başka bir şey değil seni sinirlendiren, dedi her günkü arkadaşım Abel."

Konuşabildiğim, yalnızlığım içinde zayıflığının, şikayetle dolu sevgi ihtiyacımın, kendine güvensizliğimin beni hiç durmadan kendisine doğru ittiği, karakterlerimizin farklılığına rağmen ya da bu farklılık nedeniyle tavsiyelerine önem verdiğim tek insan Abel'di.

"Şu kağıdı bir inceleyelim." dedi mektubu masasının üstünde açarak.

Dört gün içimde saklamayı başardığım küskünlüğümün üzerinden üç gece geçmişti bile. Arkadaşımın bana söylediklerini doğal karşıladım.

"Juliette-Tessieres kısmını aşk ateşine bırakıyoruz değil mi? Bu ateşin nasıl bir şey olduğunu biliyoruz. Neyse! Şu Tessieres, tam da bir aşk için yanacak kelebeğe benziyor ya..."

"Bunu bir kenara bırakalım, dedim şakalarından rahatsız olarak. Gelelim diğer konuya."

"Diğer konu mu?" dedi. "Geri kalan her şey seninle ilgili. Sen ağla bakalım! Seninle dolu olmayan bir tek satır, bir tek kelime bile yok. Bütün mektubun sana yazıldığı bile söylenebilir. Felicie Teyze bunu sana yollayarak, mektubu gerçek alıcısına ulaştırmaktan başka bir şey yapmamış oluyor. Alissa'nın bu zavallı kadına ilk adımdan seslenmesi senin hatandır. Corneilles'in dizelerinin teyzen için ne önemi olabilir! -Parantez içinde o dizeler Racine'indir-. O seninle konuşuyor, sana söylüyorum, bütün bunları sana anlatıyor. Eğer kuzenin on beş gün içinde sana da bu kadar uzun ve güzel bir mektup yazmazsa sen budalanın tekisin demektir..."

"Yazacak gibi görünmüyor."

"Bunu yapması senin elinde! Sana bir öğüt vereyim mi? Uzun süre aşk ve evliliğiniz üzerine bir kelime bile etme. Kız kardeşinin başına gelenden sonra senden tek istediğinin bu olduğunu görmüyor musun? Kardeşlik duygusu üzerinde çalış ve ona hiç durmadan Robert'den bahset, madem o sersemle uğraşmak sabrını gösteriyorsun. Sadece onun aklında kalmaya devam et, gerisi gelecektir. Ah! Ona yazacak olan ben olsaydım!"

"Onu sevmeye layık olamazdın."

Yine de Abel'in tavsiyesine uydum. Gerçekten kısa bir süre sonra Alissa' nın mektupları canlanmaya başladı. Ama Juliette'in mutluluğu değilse bile içinde bulunduğu durum sağlama alınmadan, ondan ne gerçek bir sevinç bekleyebilirdim ne de çekinmeden kendini olayların akışına bırakmasını.

Buna rağmen Alissa'nın kız kardeşiyle ilgili verdiği haberler iyiye gidiyordu. Düğün temmuzda gerçekleşecekti. Alissa bu tarihte Abel'in ve benim derslerimiz yüzünden meşgul olacağımızı düşünüyordu...Törende bulunmamamızı tercih ettiğini anladım. Biz de sınavlarımızı bahane ederek

mutluluk dileklerimizi göndermekle yetindik.

Bu evlilikten yaklaşık on beş gün sonra Alissa bana şunları yazdı:

Sevgili Jerome,

Dün bana verdiğin Racine kitabını tesadüfen açtığımda, orada neredeyse on yıldır İncilimin içinde sakladığım, o eski Noel resmi üzerindeki dört dizeni bulmanın beni nasıl şaşırttığını tahmin edemezsin.

Dünyanın hangi en yenilmez çekiciliği

Yükseltiyor beni Tanrı'ya doğru?

Destegini insandan alan

İnsanın haline ne yazık!

Ben onları Corneille'e ait bir alıntı sanıyordum ve itiraf edeyim ki çok da harika bulmuyordum. Ama IV. ilahiyi okumaya devam edince, öyle güzel dizelere rastladım ki, onları kopyalamadan edemedim. Hiç kuşkusuz sen zaten biliyorsundur bu dizeleri, sayfanın kenarına öylesine koyduğun baş harfierden anladım bunu. (Gerçekten de, hem kendi kitaplarıma hem de Alissa'nınkilere, sevdiğim ve onun da bilmesini istediğim bölümlerin yanına onun baş harfierini serpiştirme alışkanlığım vardı.) Her neyse! Bunları kendi zevkim için kopyaladım buraya. Kendi kendime keşfettiğimi düşündüğüm bu dizeleri daha önceden bana sunduğunu görmek, önce beni biraz rahatsız etti. Sonra bu çirkin duygumun yerini senin de bu dizeleri benim gibi sevdiğini düşünmenin mutluluğu aldı. Onları kopyalarken sanki seninle birlikte tekrar okuyormuşum gibi geliyor bana.

Ölümsüz ustan

Ses gürlüyor ve bize bildiriyor.

"Ey insanın çocukları" diyor,

"Emeklerinizin meyvesi ne?

Ey kibirli ruhlar,

Damarlarınızdaki en saf kandan gelen,

Hangi yanılıyla,

Sizi besleyen bir ekmek yerine,

Öncekinden daha aç bırakan

Bir gölge satın alıyorsunuz

Böyle sık sık?

...

Size tavsiye ettiğim ekmekle

Melekler beslenir:

Onu Tanrı

kendi buğdayının çiçeğinden yoğurur.

Bu öylesine lezzetli ekmeği

Sizin dünyanızın sofrasına

Sunmaz artık.

Beni izlemek isteyeneye sunuyorum ben.

Yaklaşın. Yaşamak ister misiniz?

Alın, yiyin ve yaşayın.

....

Mutlu bir tutsak olan ruh

senin boyunduruğunda huzur bulur,
ve hiç tükenmeyen
hayat suyuyla giderir susuzluğunu.
Herkes içebilir bu dalgadan
Davetlidir herkes:
Ama biz deli gibi koştururuz
Çamurlu kaynaklar,
Ya da suyun sızıp durduğu
Aldatıcı sarnıçlar aramak için kendimize.

Ne kadar güzel! Jerome, ne kadar güzel! Sen de gerçekten benim bulduğum kadar güzel buluyor musun onları? Bendeki baskıdaki bir notta, Madam de Maintenon'un bu ilahiyi Matmazel d'Aumale'den dinlerken hayran kaldığını, "birkaç damla gözyaşı dökerek" parçanın bir bölümünü tekrarlattığı yazıyor. Şimdi ben onu ezbere biliyorum ve tekrarlamaktan bıkmıyorum. Burada tek üzüntüm, onları sen okurken duymamış olmamdır.

Bizim yolculardan gelen haberler oldukça iyi. Juliette'in korkunç sıcağa rağmen Bayanne'dan ve Biarritz'den ne kadar hoşlandığım biliyorsun. Daha sonra Fontarabie'ye gitmişler, Burgos'da mola vermişler ve Pireneleri iki defa geçmişler...Şimdi bana Monserrat'dan heyecan dolu bir mektup yazmış. Nimes'e geri dönmeden önce Barselanada on gün daha kalmayı düşünüyorlar. Edouard bağ bozumu işlerini düzenlemek için eylülünden önce Nimes'e dönmek istiyor.

Bir haftadır Fongueusemare'da babam ve ben beraberiz. Bayan Ashburton yarın, Robert de dört gün içinde burada olacak. Zavallı çocuğun sınavının reddedildiğini biliyorsun. Zor olmasından çok, sınavı yapan kişi öyle garip sorular sormuş ki, Robert çok heyecanlanıp şaşırmış. Çabalarıyla ilgili bana yazdıklarından sonra Robert'in hazır olmadığına inanamıyorum. Ama sanırım bu adam öğrencilerin dirençlerini yıkmaktan hoşlanan biri.

Senin başarılarına gelince sevgili dostum, bana o kadar doğal geliyor ki kutlamaya bile gerek görmüyorum. Sana sonsuz bir güvenim var Jerome! Seni düşündüğüm her an Kalbim umutla doluyor. Bana bahsettiğin o çalışmaya hemen başlayabilecek misin?

(...) Burada, bahçede hiçbir şey değişmedi, ama ev oldukça boş görünüyor! Bu sene gelmemeni neden rica ettiğimi anlamışsındır herhalde. Sanırım böylesi daha iyi, bunu kendime her gün söylüyorum, çünkü seni bu kadar uzun süre görmemek beni çok üzüyor...Bazen elimde olmayarak seni arıyorum, okumayı kesip, kafamı aniden yana çeviriyorum...Bana orada yanımdaymışsın gibi geliyor!

(...) Mektubuma devam ediyorum. Akşam oldu, herkes uyuyor, açık pencerenin önünde sana yazmayı uzattıkça uzatıyorum. Bahçe mis gibi kokuyor, hava ılık. Hatırlıyor musun, çocukken ne zaman çok güzel bir şey görsek ya da duysak, hemen "Tanrım bunu yarattığın için sonsuz teşekkürler." diye düşünürdük... Bu gece bütün kalbimle bunu düşünüyorum: Tanrım bu geceyi bu kadar güzel kıldığın için sonsuz teşekkürleri Sonra birden burada olmanı istiyorum, burada olduğunu hissetmeyi, yanımda... Bunu öyle şiddetli istiyorum ki, belki sen bile hissetmişsindir.

Evet mektubunda söylediğin gibi: Hayranlık, "doğuştan iyi olan ruhlarda" minnettarlıkla birbirine karışıyor...Sana daha yazmak istediğim ne çok şey var! Juliette'in sözünü ettiği o ışıldayan ülkeyi düşünüyorum. Daha engin, daha ışıltılı, daha ıssız başka ülkeleri düşünüyorum. İçimde öyle garip bir inanç var ki, nasıl bilmiyorum ama birlikte büyük, gizemli bir ülkeyi göreceğiz...

Hiç şüphesiz bu mektubu nasıl bir sevinç içinde ve aşk hıçkırıkları içinde okuduğumu tahmin edersiniz. Bunu başka mektuplar izledi. Elbette Alissa, Fongueusemare'a hiç gitmediğim için teşekkür ediyordu. Elbette benden bu sene onu görmeyi beklemememi rica etmişti, ama yokluğumdan da yakınıyordu. Hep yanında olmamı diliyordu, her sayfada aynı çağrı yankılanıyordu. Buna karşı koyma gücünü nereden buldum? Hiç şüphesiz Abel'in öğütlerinden, sevincimi birdenbire mahvetme korkusundan ve yüreğimin sürüklediği yere karşı doğal direncinden. Bu hikayeyi aydınlatacak bütün mektupları buraya aktarıyorum:

Sevgili Jerome,

Yazdıklarını okurken mutluluktan eriyorum. Orvieto'dan yazdığın mektuba cevap vereceğim sırada, aynı anda Perause'dan ve Assise'den yazdıkların geldi. Düşüncelerim de yolculuk eder oldu, sadece vücudum buradaymış gibi yapıyor. Gerçekte Ombrie'nin bembeyaz yollarında seninle birlikteyim. Sabah şafağa yepyeni bir gözle bakıp seninle birlikte yola çıkıyorum...Cortone terasında gerçekten bana seslendin mi? Seni duyuyordum...Assise'in üstündeki dağda ne kadar çok susamıştık! Franciscain'in verdiği bir bardak su bana ne iyi geldi! Ah dostum! Her şeye seninle bakıyorum. Aziz François ile ilgili yazdıkların ne kadar güzel! Evet, insanın araması gereken düşüncenin özgürleşmesi değil büyük heyecanlardır, değil mi? İlki çok kötü bir gururu gerektirir yanında. Tutkuyu isyan etmek için değil, hizmet etmek için kullanmak ...

Nimes'den gelen haberler o kadar iyi ki Tanrı bana, kendimi sevincime bırakmama izin veriyormuş gibi geliyor. Bu yazın tek gölgesi zavallı babamın durumu. Bütün ilgime rağmen o hep üzgün. Ya da daha doğrusu onu kendi haline bıraktığım anda üzüntüsüne dalıyor ve bu halinden kurtulması her seferinde daha zorlaşıyor. Doğanın bütün neşesi çevremizde artık ona yabancı gelen bir dille konuşuyor, onu dinlemek için en ufak bir çaba bile sarfetmiyor. BayanAshburton iyi. Mektuplarını her ikisine de okuyorum, her biri üç günlük bir konuşma konusu sağlıyor bize, o sırada yeni bir mektup geliyor...Robertönceki gün bizden ayrıldı. Tatilin sonunu, babası örnek bir çiftlik yöneten arkadaşı R. 'nin evinde geçirecek. Burada yaşadığımız hayat onun için pek de eğlenceli değil tabii ki. Gitmekten bahsettiğinde, bu projesinde onu desteklemekten başka bir şey yapamadım...

...Sana anlatacak o kadar çok şeyim var ki, seninle bitmez tükenmez bir sohbete o kadar susadım ki! Sadece alıp vermenin sonsuz zenginliğini, neredeyse ezici zenginliğini içimde saklıyor, bazen bir tek kelime, bir tek belirgin düşünce bile bulamıyorum.

Bunca uzun süre, aylarca nasıl susabildik? Şüphesiz kış uykusundaydık. Ah! Bu korkunç sessizlik kışı tamamen bitsin artık! Seni yeniden bulduğumdan beri, hayat, düşünceler, ruhumuz, her şey bana daha güzel, daha hayranlık uyandırıcı, sonsuz bereketli görünüyor...

12 Eylül

Pise'den gönderdiğin mektubu aldım. Hava burada da muhteşem. Normandiya bana hiç bu kadar güzel görünmemiştii. Geçen gün kırlarda rasgele, tek başıma uzun bir yürüyüş yaptım. Güneşin ve sevincin sarhoşluğuyla yorgunluktan ziyade büyük bir heyecanla döndüm eve. Kızgın güneşin altındaki değirmen taşları ne kadar güzeldi! Her şeyin bu kadar güzel bulmak için kendimi İtalya'da sanmaya bile ihtiyaç duymuyordum.

Evet dostum, senin de söylediğin gibi, doğanın "anlaşılmaz ilahisinde" ben de bir sevince özendirme olduğunu anlıyor ve hissediyorum. Kuşların her şarkısında bunu duyuyor, her çiçekte bunu kokluyorum, dua etmenin tek şeklininse hayranlık duyma o lduğu sonucuna varıyorum ve Aziz François ile beraber tekrarlıyorum: Tanrım! Tanrım! "e no altro" (ve başka bir şey değil), kalp

anlatılmaz bir aşkla dolu.

Sen yine de cahilleşmeye doğru gittiğimi sanma! Son zamanlarda çok okudum. Birkaç gün süren yağmurun da yardımıyla, hayranlığımı kitaplara yönelttim...Malbranche'ı bitirir bitirmez Leibiz'in Clarke'a Mektuplar'ına başladım hemen. Sonra dinlenmek için Shelley'den bir eser okudum, ama zevk almadım! The Sensitive'i de okudum...Belki bana güceneceksin ama hemen hemen bütün Shelley'i, bütün Byron'ları, geçen yaz birlikte okuduğumuz Keats'in dört kasidesine değişebilirim. Tıpkı bütün Hugo'ları Beaudelaire'in birkaç dizesine değişebileceğim gibi. "Büyük Şair" sıfatı hiçbir şey demek değildir, önemli olan sade bir şair olmak...Ah dostum! Bütün bunları tanımamı, anlamamı ve sevmemi sağladığın için çok teşekkürler.

...Hayır, birkaç günlük bir görüşmenin zevki için yolculuğunu kısaltma. Gerçekten, henüz görüşmememiz daha iyi olur. İnan bana, yanımda olduğunda, seni şimdikinden daha çok düşünmeyeceğim. Sana acı çektirmek istemezdim ama artık, yanımda olmanı dilemez oldum. Sana bir şey itirafedeyim mi? Bu akşam geleceğini bilseydim...kaçardım.

Ah! Rica ederim bu duyguyu açıklamamamı isteme benden. Sadece hiç durmadan seni düşündüğümü (bu da senin mutlu olman için yeterli olmalı) ve böyle mutlu olduğumu biliyorum.

...

Bu son mektuptan kısa bir süre sonra İtalya'dan döner dönmez askere alınıp Nancy'e gönderildim. Orada tek bir insan bile tanıımıyordum, ama yalnız olmaktan hoşlanıyordum. Çünkü bu şekilde aşık gururuma ve Alissa'ya, yazdığı mektupların tek sığınağım ve hatırasının da Ronsard'ın söylediği gibi "kusursuz tek gerçeğim" olduğunu ispat ediyordum.

Doğruyu söylemek gerekirse bize uygulanan oldukça sıkı disipline seve seve katlanıyordum. Her şeye göğüs geriyor ve Alissa'ya yazdığım mektuplarda da onun yokluğundan başka hiçbir şeyden yakınmıyordum. Hatta bu ayrılığın uzunluğunu yiğitliğimizin bir kanıtı olarak görüyorduk. "Sen ki hiçbir zaman yakınmazsın" diyordu Alissa. "Gücünün tükeneceğini hayal bile edemem..." Bu sözlerin doğruluğunu kanıtlamak için nelere katlanmazdım?

En son görüşmemizin üzerinden neredeyse bir sene geçmişti. Bunu hiç düşünmüyormuş gibiydi, sanki beklemeye şimdi başlıyordu. Ona sitem ettim.

"Seninle birlikte İtalya'da değil miydim?" diye cevap verdi. Nankör! Seni bir gün bile terk etmedim. O zaman şu anda, bir süredir seni izleyemediğimi anla, işte ben buna ayrılık derim. Gerçekten seni askeri kıyafetler içinde hayal etmeyi deniyorum, başaramıyorum. Hep yine aynı şekilde akşamları Gambetta sokağındaki küçük odanda yazarken yada okurken buluyorum seni... Yoksa, hayır, gerçekte seni bir yıl içinde Fongueusemare ya da Havre'da buluyorum.

Bir sene! Çoktan geçmiş olan günleri saymıyorum. Umudum yavaş yavaş yaklaşan kavuşma noktasına saplanıyor. Hatırlıyor musun, bahçenin en sonunda, dibinde kasımpatıların barındığı alçak duvarın üzerinde riski göze alarak yürürdük. Juliette ve sen doğruca cennete giden Müslümanlar gibi hiç çekinmeden yürürdünüz. Benimse yükseklik korkusu daha ilk adımda aklımı başımdan alırdı, sen bana aşağıdan bağıırdın: "Öyleyse ayaklarına bakma! Önüne bak! Hep ilerle! Hedefe sabitlen!" En sonunda -ki bu sözlerinden daha etkili olurdu- duvarın öbür ucuna tırmanır ve beni beklerdin. O zaman hiç korkum kalmazdı. Yükseklik korkusunu hissetmezdim: Senden başkasını görmezdim ve açılmış beni bekleyen kollarına koşardım.

Sana güvenmeseydim Jerome, ne olurdu? Senin güçlü olduğunu hissetmeye ihtiyacım var, sana dayanmaya ihtiyacım var. Zayıf olma.

Bir çeşit meydan okumayla, bekleyişimizden zevk alıyormuş gibi, bir de kusursuz olamayacak bir buluşmanın korkusuyla, yaklaşan birkaç günlük yeni yıl iznini Bayan Ashburton'un yanında

Paris'te geçirmemi uygun bulduk.

Size daha önce de söyledim, buraya mektupların hepsini yazıyorum. İşte şubat ayının ortalarına doğru aldığım mektup:

Önceki gün Paris sokağından geçerken Abel'in bana bahsettiğin kitabını M.'nin vitrininde öylece serili görünce çok heyecanlandım. Gerçekte bunun doğru olduğuna inanamamıştım. Kendimi tutamadım, içeri girdim, ama kitabın ismi bana o kadar komik geldi ki satıcıya ismini söylemekte tereddüt ettim. Hatta başka bir kitap alıp dükkandan çıkmayı bile düşündüm. Neyse ki küçük bir Privaultes (Laubalilik) yığını tezgahın yanında müşteriye bekliyordu. Konuşmaya ihtiyaç duymadan yüz kuruş bırakarak örneklerden bir tane aldım.

Kitabını bana göndermediği için Abel'e minnettarım. Utanç duymadan karıştıramadım kitabı, kitap yüzünden duyulan utanç bile değil -sonuçta kitapta patavatsızlıktan çok bir aptallık buldum ben- bu kitabı Abel'in, Abel Vautier'nin, bir arkadaşının yazmış olmasından duyulan utanç. Temps'ın eleştirisinde bahsedilen "büyük yetenek"i bulmak için sayfa sayfa boşuna dolaştım. Kitabın Havre'da, Abel'den sık sık bahsedilen küçük topluluğumuz içinde büyük övgüler aldığını duydum. Bu düşünüşün iyileştirilemez değersizliğine "hafiflik" ve "sevimsizlik" denildiğini işitiyorum. Doğal olarak dikkatli davranıyor ve kitabı okuduğumdan bir tek sana bahsediyorum. Önce oldukça üzgün gördüğüm zavallı Papaz Vautier, en sonunda bununla gurur duymasının daha iyi olup olmayacağını kendi kendine sormaya başladı. Etrafındaki herkes onu buna inandırmaya uğraşıyor. Dün Plantier Teyze'nin evinde Madam V, birdenbire ona dönerek: 'Oğlunuzun bu güzel başarısı sizi mutlu etmiş olmalı sayın papaz!' dedi. Vautier biraz şaşırarak: 'Henüz o durumda değilim' diye cevap verdi. Halam tabii ki kötü niyeti olmadan, ama herkesi, hatta papazı bile güldürecek cesur bir ses tonuyla: "Olursunuz, olursunuz..." deyiverdi.

Bulvardaki tiyatrolardan biri için hazırlanmış olduğunu öğrendiğim, gazetelerin şimdiden konuşmaya başladığı Nouvel Abailard, sahneye konduğu zaman ne olacak kim bilir! Zavallı Abel! Gerçekten arzuladığı ve memnun olacağı başarı bu mu?

Dün Internelle Consolacion'dan şu sözleri okuyordum: "Gerçek ve sürekli zaferi dileyen kişi, geçici zaferi hesaba katmaz, geçici olanı yürekten hor görmeyen kişi tanrısal olanı gerçekten sevmediğini gösterir." Düşündüm: Bu tanrısal zafer için, yanında her şeyin değersizleştiği Jerome'u seçtiğim için teşekkür ederim.

Günlük, tekdüze uğraşlar içinde haftalar, aylar geçiyordu. Ama düşüncelerimi hatıralarıma ve umutlarıma bağlamaktan başka bir şey yapamadığımdan zamanın yavaşlığının, saatlerin uzunluğunun pek farkına varamıyordum.

Dayım ve Alissa hazıranda, Nimes civarlarında bir yere, o tarihlerde bir doğum yapması beklenen Juliette'in yanına gideceklerdi. Pek iyi olmayan haberler yüzünden gidişlerini önceye aldılar.

Havre'dan yazdığın son mektup tam yola çıkmak üzereyken bize ulaştı. Buraya sekiz gün sonra ulaşmasını nasıl açıklamalı? Bütün hafta boyunca eksik, donmuş, kuşkulu, alçalmış bir ruhla yaşadım. Ah dostum! Sadece seninle ben, hatta benden daha fazlası oluyorum.

Juliette yeniden iyileşti. Çok endişelenmeden bugün yarın doğumu bekliyoruz. Bu sabah sana yazdığımı biliyor. Aigues-Vives'e gelişimizin ertesi sabahı bana: "Ya Jerome nasıl? Hala sana yazıyor mu?" diye sordu. Ve yalan söyleyemediğim için: "Ona bir daha yazdığında de ki" dedi; bir an tereddüt etti sonra tatlı tatlı gülümseyerek ekledi: "...iyileştim. " Her zaman neşeyle

dolu olan mektuplarından, bana mutluymuş gibi görünmeye çalıştığından hatta kendisinin bile buna inandığından korkuyordum. Bugün mutlu olmasını sağlayan şey, hayal ettiği ve mutluluğunun bağlı olduğunu sandığı şeyden o kadar farklı ki! Ah, mutluluk denilen şey ruha ne kadar az yabancı, onu dışarıdan oluşturduğunu düşündüğümüz etkenler ne kadar önemsiz! Çalılıklar ve seyrek meşe ağaçlarının bulunduğu işlenmemiş topraklar üzerinde tek başına yaptığım gezintiler sırasında düşünebildiklerimin hepsini yazmıyorum sana. Beni en çok şaşırtan şey kendimi daha mutlu hissetmeyişi oldu; Juliette' in mutluluğu benim için yeterli olmalıydı.

Kalbim neden bir türlü kendimi koruyamadığım, anlaşılmaz bir melankoliyle doluyor? Buraların hissettiğim, en azından kendi gözlerimle gördüğüm güzelliği açıklanamaz kederimi daha da artırıyor...Bana İtalya'dan yazdığın zaman her şeyi senin aracılığıyla görmeyi becerebiliyordum, ama şimdi sensiz baktığım her şeyi senden çalıyormuşum gibi geliyor. Kısacası, Fongueusemare ve Havre'da yağmurlu günlerde kullanmak üzere bir direnç erdemi yaratmıştım kendime. Burada bu erdem işlemiyor, onun işe yaramadığını hissetmek beni endişelendiriyor. İnsanların ve çevrenin kahkahaları beni rahatsız ediyor, belki de onlar kadar gürültücü olmamayı üzgün olmak diye adlandırıyorum... Şüphesiz önceleri sevincime biraz da gurur karışıyordu, ama şimdi, bu yabancı neşenin yanında, aşağılanma gibi bir şey de hissediyorum.

Burada bulunduğumdan beri dua pek edemedim: Tanrı aynı yerde değilmiş gibi çocuksu bir duygu içindeyim. Hoşça kal, seni çabucak bırakıyorum, bu aykırı sözleri söylemekten, zayıflığımdan, üzüntümden, bunu itirafetmekten, eğer bu akşam kurye almazsa yarın yırtacağımı bildiğim bu şeyleri sana yazmaktan utanıyorum...

Bir sonraki mektup vaftiz annesi olduğu yeğeninin doğumundan, Juliette'in ve dayımın mutluluğundan başka bir şeyden bahsetmiyordu. Onun kendi duygularından eser bile yoktu.

Sonra mektuplar yine Fongueusemare'dan gelmeye başladı. Temmuzda Juliette de oraya, ablasının yanına girmişti...

Edouard ve Juliette bu sabah ayrıldılar. Özellikle küçük yeğenimden ayrılmak üzüyor beni. Altı ay sonra onu tekrar gördüğümde, hareketlerinin hiçbirini tanımıyor olacağım. Oysa ortaya çıkışını görmediğim bir tek hareketi bile yoktu. Oluşumlar hep böyle gizemli ve şaşırtıcı oluyor. Fazla dikkat etmediğimiz için her zaman bu kadar şaşırmıyoruz. Umutla dolu şu küçük beşiğin üzerine eğilerek ne saatler geçirdim! Hangi bencillik, hangi kendini beğenmişlik, daha iyiye karşı hangi iştahsızlıkla bu kadar erken duruyor gelişim, kullar Tanrı'ya bu kadar uzakta kalakalıyorlar? Ah! Keşke ona daha fazla yaklaşabilseydik, bunu isteseydik...Nasıl bir ilerleme yarışı olurdu!

Juliette çok mutlu görünüyordu. Piyanoyu ve kitap okumayı bıraktığını görünce önce üzüldüm. Ama Edouard Teissieres müziği sevmiyor ve kitaplardan da pek zevk almıyor. Hiç kuşkusuz Juliette de kocasının takip edemeyeceği mutluluğun peşinde gitmemekle olgun davranıyor. Buna karşılık bütün işleri hakkında ona bilgi veren kocasının uğraşlarıyla ilgileniyor. Bu sene işleri çok ilerlemiş. Edouard, Havre'da önemli sayıda müşteriye sahip olmasının nedenini evliliğine bağladığını söylerken çok eğleniyor. Robert de son iş gezisinde ona eşlik etti. Edouard onunla çok ilgileniyor, karakterini anladığını ve bu tür işlerde çalışmaktan ciddi bir zevk alacağını görmekten umudunu kesmediğini söylüyor.

Babam çok daha iyi. Kızının mutlu olduğunu görmek onu gençleştirdi. Yeniden çiftlikle, bahçeyle ilgileniyor. Bayan Ashburton ile birlikte yeniden yüksek sesle okumaya başladığımız, Tessiereslerin gelmesiyle yarım kalan kitaba devam etmemi istedi az önce. Böylece ona Baron

Hübner'in seyahatlerini okuyorum, ben de bu kitaptan oldukça zevk alıyorum. Şimdi kendi kendime okumak için daha çok vaktim olacak. Ama senden bazı bilgiler bekliyorum. Bu sabah hiçbirini okuma isteği duymadan birçok kitap aldım ardı ardına.

Alissa'nın mektupları bu andan sonra daha sıkıntılı, daha zorlu olmaya başladılar. Yazının sonuna doğru şöyle yazıyordu:

Seni endişelendirme korkusu, seni nasıl beklediğimi söylememe izin vermiyor. Seni görene kadar geçecek olan her gün üzerimde ağırlık yapıyor, beni eziyor. İki ay daha! Bu bana senden uzakta geçen onca zamandan çok daha uzun geliyor! Bekleyişimi oyalamak için denediğim her yol bana anlamsız ve geçici geliyor, hiçbir şeye katlanamıyorum. Kitapların erdemi, çekiciliği kalmadı. Gezintiler tatsız, doğanın tamamı etkisini yitirdi; bahçe renksiz, kokusuz. Senin yaptığın işleri, senin tarafından seçilmeyen, seni senden sürekli uzak tutan, yoran, günlerini hızlandıran ve akşamları yorgun bir halde uykunun kucasına atan şu zorunlu görevleri kısıkanıyorum. Heyecan verici manevra betimlemelerin beni çok kışkırtırdı. Zor uyuyabildiğim şu son gecelerde, kalk borusunun çağrısıyla yerimden sıçrayarak uyandım birçok defa, gerçekten duyuyordum sesini. Bahsettiğin o hafif sarhoşluğu, o sabah neşesini, o hafif baş dönmesini öyle güzel canlandırabiliyorum ki kafamda...Şafağın göz kamaştıran dondurucu aydınlığında Malzeville yaylası kim bilir ne kadar güzeldir!

Bir süredir kendimi çok iyi hissetmiyorum, ama hayır, önemli bir şey yok. Sanırım seni biraz fazla sabırsızlıkla bekliyorum sadece.

Ve altı hafta sonra:

İşte son mektubum dostum. Dönüş tarihini henüz kesinleştirmemiş olsan da, çok fazla gecikmeyeceksindir, artık sana hiçbir şey yazamayacağım. Seni Fongueusemare'da görmek isterdim fakat burada havalar bozuldu; çok soğuk oluyor ve babam artık şehre dönmekten başka bir şeyden bahsetmiyor. Artık ne Juliette ne de Robert bizimle olmadığı için, seni rahatlıkla misafir edebiliriz ancak seni kabul etmekten büyük mutluluk duyacak Felicie Teyze'nin yanında kalman daha iyi olur.

Buluşma günümüz yaklaştıkça, bekleyişim daha endişeli bir hal alıyor. Neredeyse korku gibi bir şey, öylesine dilediğim gelişin, şimdi beni çok korkutuyor. Hiç düşünmemeye çalışıyorum. Zili çalışını, merdivenlerdeki ayak seslerini hayal ediyorum, Kalbim hızla atmaya başlıyor ya da bana acı veriyor...Lütfen özellikle benim seninle konuşmamı bekleme, geçmişi burada tamamladığımı hissediyorum, bunun ötesinde hiçbir şey görmüyorum, hayatım orada duruyor...

Yine de dört gün sonra, yani terhisimden bir hafta önce çok kısa bir mektup aldım:

Dostum, Havre'da kalma ve ilk görüşme süremizi uzatmaya çalışmamamı tamamen onaylıyorum. Şu ana kadar birbirimize yazmadığımız konuşacak neyimiz olabilir ki? Eğer yapman gereken kayıt işleri ayın yirmi sekizinden itibaren Paris'te olmanı gerektiriyorsa, hiç tereddüt etme, kendimize iki günden daha fazla ayıramadığımız için kendini üzme. Önümüzde koskocaman bir yaşam yok mu?

ALTINCI BÖLÜM

İlk karşılaşmamız Plantier Teyze'nin evinde oldu. Kendimi askerlik görevi yüzünden ağırlaşmış, kabalaşmış hissediyordum..Beni değişmiş bulduğunu sonradan düşünebildim. Ama bu ilk aldatici izlenimlerin aramızda ne önemi olabilirdi ki? Ben ise, onu tam olarak tanıyamama korkusuyla yüzüne bakmaya bile cesaret edemiyordum. Hayır, direncimizi yitirmemize neden olan asıl şey, çevremizdeki insanların bizi zorladığı o saçma nişanlı rolü, herkesin bizi baş başa bırakmak, yanımızdan ayrılmak için gösterdiği çaba oldu.

Sonunda Alissa, Plantier Teyze'nin yanımızdan ayrılmak için gösterdiği beceriksiz çabalar karşısında bağırıverdi:

"Ama teyze, bizi hiç rahatsız etmiyorsun, birbirimize söyleyecek hiçbir sırrımız yok."

"Vardır, vardır çocuklarım! Sizi çok iyi anlıyorum, bu kadar uzun süre hiç görüşmeden geçirilirse anlatılacak bir yığın şey olur."

"Rica ederim teyzeciğim, yanımızdan ayrılırsan Kalbimizi kırarsın -bu, öyle kızgın bir ses tonuyla söylenmişti ki Alissa'nın sesini ancak tanıyabildim-."

"Teyzeciğim, eğer giderseniz sizi temin ederim ki birbirimize bir tek kelime bile söylemeyeceğiz, diye ekledim gülerek."

Yalnız başımıza kalma fikriyle ben de belli belirsiz bir korkuya kapılmıştım. Her birimizin sıkıntısını arkasına sakladığı o ısmarlama canlılıkla kamçılanan, sıradan, yapmacık neşeyle konuşmamıza kaldığımız yerden devam ettik. Ertesi gün buluşacaktık, dayım beni öğle yemeğine davet etmişti. Böylece ilk gecemizin sonunda bu komediye son vermekten mutlu olarak, sıkıntısızca birbirimizden ayrıldık

Yemek saatinden epey önce oradaydım. Ama Alissa'yı bir kız arkadaşıyla sohbet ederken buldum. Ne Alissa onu yollama gücünü bulabiliyor, ne de kız gitme anlayışlılığını gösteriyordu. Sonunda bizi yalnız bıraktığında, Alissa'nın onu yemeğe buyur etmemesine şaşırılmış gibi göründüm. İkimiz de uykusuz bir gecenin ardından sinirli ve yorgunduk. Dayım geldi, Alissa onu yaşlanmış bulduğumu hissetti. Kulağı az duyuyordu. Anlaşılacak için bağırarak zorunda kalmak, söylediklerimi anlamsızlaştırıyordu.

Yemekten sonra daha önce konuştuğumuz gibi Plantier Teyze geldi ve bizi arabasıyla alarak Orcher'ye götürdü. Niyeti geri dönüşte Alissa'yla benim yolun en güzel bölümünü baş başa yürümemizi sağlamaktı.

Hava mevsime göre sıcaktı. Kıyının yürüdüğümüz bölümü güneş altında ve oldukça sevimsizdi. Yaprakları dökülmüş ağaçlar bizi hiçbir şekilde korumuyordu. Teyzemin bizi beklediği arabaya bir an önce ulaşmak kaygısıyla tedirgin adımlarımızı hızlandırıyorduk. Migrenden dolayı ağrıyan başımla konuşacak bir şey bulamıyordum. Bir şey yapmış olmak için, ya da bu hareket sözlerin yerini tutabilir diye Alissa'nın bana bıraktığı elini tuttum. Heyecan, yürüyüş yüzünden soluklarımızın kesilmesi ve sessizliğimizin verdiği rahatsızlık kanı yüzümüze kadar çıkarmıştı. Şakaklarımın attığını hissediyordum, Alissa'nın rengi hoş olmayan bir şekilde değişmişti. Çok geçmeden nemden yapıştığını hissetmenin rahatsızlığıyla ellerimizi birbirinden ayırdık ve üzüntüyle boşluğa bıraktık.

Çok acele etmiştik. Bize konuşacak vakit bırakmak için arabayla başka bir yoldan yavaş yavaş gelen teyzemden önce kavşağa ulaştık. Tümseğin üzerine oturduk. Birdenbire yükselen soğuk rüzgar bizi üşüttü, çünkü ter içindeydik. Biz de kalkıp arabayı karşılamak için yürümeye başladık..Bundan daha da kötüsü, bol bol konuştuğumuza inanan ve evliliğimiz hakkında bizi sorguya çekmeye hazır

bulunan zavallı teyzemin ısrarlı ilgisiydi. Buna dayanamayan Alissa'nın gözleri yaşlarla dolmuştu; şiddetli bir baş ağrısını bahane etti. Dönüşümüz sessizlik içinde geçti.

Ertesi gün, ağrılar içinde, gribe yakalanmış olarak uyandım. Öyle rahatsızdım ki Bucolinlere gitmeye ancak öğleden sonra karar verdim. Şanssızmışım ki, Alissa yalnız değildi. Madeleine Plantier, Felicie Teyzemizin torunlarından biri, oradaydı -Alissa'nın onunla konuşmaktan çoğu zaman zevk aldığını biliyorum-. Birkaç gün için büyük annesinin evinde kalıyordu ve ben içeri girer girmez: "Buradan çıktığında sahile gideceksen birlikte gidebiliriz." dedi.

Mekanik bir şekilde onayladım ve böylece Alissa'yı yalnız görmedim. Ama bu sevimli çocuğun varlığı hiç şüphesiz işimize yaradı. Önceki günün çekilmez rahatsızlığını hissetmiyordum. Çok geçmeden üçümüz arasında başlangıçta korktuğumdan çok daha önemsiz konularla ilgili rahat bir konuşma başladı. Alissa ona veda ederken hoşça kal dediğimde garip bir biçimde gülümsedi. Bana öyle geldi ki, ertesi gün gideceğimi o zamana kadar anlamamıştı. Neyse ki çok yakında tekrar görüşme düşüncesi veda edişimin trajik olabilecek yönlerini ortadan kaldırıyordu.

Bununla birlikte akşam yemeğinden sonra, belirsiz bir kaygının dürtmesiyle şehre indim. Bucolinlerin kapısını tekrar çalmaya karar vermeden önce bir saat kadar başıboş dolandım durdum. Beni karşılayan dayım oldu. Alissa kendini rahatsız hissettiği için çoktan odasına çıkmıştı ve kuşkusuz hemen ardından yatmış olmalıydı. Bir süre dayımla konuştuktan sonra, geri döndüm.

Bu beklenmedik terslikler ne kadar can sıkıcı olursa olsun, onları boşuna suçlamış olurum. Her şey bize destek olsaydı bile kendi sıkıntımızı kendimiz yaratacaktık. Ama Alissa, bunu onun da hissetmesi, hiçbir şey beni bundan daha fazla üzemezdi. İşte Paris'e döndükten hemen sonra aldığım mektup:

Dostum, ne üzücü bir görüşme! Hatanın diğerlerinde olduğunu söyler gibiydin ama buna sen bile inanamadın. Şimdi bunun hep böyle olacağını sanıyor, hatta bunu biliyorum. Ah, rica ederim, birbirimizi bir daha hiç görmeyelim!

Birbirimize söyleyecek bu kadar çok şey varken bu rahatsızlık, bu ne yapacağını şaşırma duygusu, bu felç hali, bu sessizlik neden? Gelişinin ilk günü bu sessizlikten bile memnundum, çünkü bu sessizliğin dağılacağına, bana harika şeyler söyleyeceğim inanıyordum: Söylemeden gidemezdin.

Ama Orcher'ye yaptığımız o iç karartıcı gezinin sessizce sona erdiğini ve özellikle de birbirinden ayrılan ellerimizin umutsuzlukla aşağı düştüğünü gördüğüm zaman, kalbimin sıkıntı ve üzüntüden güçsüzleştiğini sandım. Beni en çok üzen, senin elinin benimkini bırakmış olması değil, ama seninki bunu yapmamış olsaydı benimkinin aynı şeyi yapacağını hissetmiş olmamdı: Çünkü elim seninkinin içinde olmaktan zevk almıyordu artık.

Ertesi gün, yani dün, bütün sabah deli gibi seni bekledim. Evde kalamayacak kadar tedirgin olduğumdan beni dalga kıranın üzerinde nerede bulabileceğini belirten bir not bıraktım sana. Uzun süre çalkantılı denize baktım, ama sensiz bakmak bana çok acı veriyordu. Birden, beni odamda beklediğini hayal ederek geri döndüm. Öğleden sonra meşgul olacağımı biliyordum. Madeleine geleceğini bir gün önceden haber vermişti ve seni sabah görmeyi düşündüğümünden gelmesine izin vermiştim. Ama karşılaşmamızın en güzel anlarını onun varlığına borçlu değil miyiz belki de? Bir an bu rahat konuşmamın uzun süre devam edeceği gibi garip bir izlenime kapıldım. Sen Madeleine ile birlikte oturduğumuz kanepeye yaklaşıp bana doğru eğiterek, hoşça kal dediğinde, sana cevap veremedim. Her şey bitiyor gibi geldi bana: Aniden, gittiğini anlamıştım.

Sen Madeleine ile henüz çıkmıştın ki bu bana imkansız, çekilmez bir şey gibi geldi.

Arkandan dışarıya çıktığımı biliyor musun? Seninle biraz daha konuşmak, sana söyleyemedikterimi söylemek istiyordum. Plantierlerin evine doğru koşmaya başlamıştım bile...Geç olmuştu, zamanım yoktu, cesaret edemedim...Umutsuzlukla, sana yazmak için eve geri döndüm...Artık sana yazmak istemediğimi yazmak için...Bir hoşça kal mektubu...Çünkü sonunda bütün yazışmalarımızın bir seraptan başka bir şey olmadığını ve her ikimizin de aslında kendisi için yazdığını hissediyordum. Yazık! Jerome! Jerome! Her zaman için ayrı kalalım yazacaktım!

O mektubu yırttığım doğru, ama şimdi sana hemen hemen aynısını yazıyorum. Ah! Seni daha az sevmiyorum dostum! Tam tersine bana yaklaştığın zaman heyecanıma ve sıkıntıma rağmen, seni nasıl derinden sevdiğimi hiç bu kadar iyi hissetmemiştim. Ama umutsuzca, anlıyor musun, çünkü itiraf etmem gerekiyor ki seni uzaktayken daha çok seviyorum. Bundan şüphelenmiştim zaten, yazık! Öyle arzuyla beklediğimiz bu karşılaşma bana bu gerçeği anlatmış oldu. Dostum, senin de buna inanman gerekiyor. Hoşça kal çok sevdiğim kardeşim. Tanrı seni korusun, sana yol gösterebilir. Bir tek ona zarar görmeden yaklaşılabılır.

Sanki bu mektup bana yeterince acı vermemiş gibi, ertesi gün şu notu eklemişti:

Bu mektubu ikimizi ilgilendiren konularda biraz daha ağzı sıkı olmanı istemeden göndermek istemedim. Senin ve benim aramızda kalması gereken şeylerden Juliette'e ya da Abel'e bahsederek birçok defa kalbimi kırdın. İşte bu davranışın, senin bundan şüphelenmenden çok zaman önce, bana aşkının daha çok bir hayali aşk, akla dayanan bir şefkat ve bağlılık inadı olduğunu düşündürmüştü.

Bu mektubu Abel'e gösteririm korkusuyla son satırları yazmıştı herhalde. Hangi güvensiz anlayış onun savunmaya geçmesine neden olmuştu? Daha önceki sözlerimde arkadaşımın tavsiyelerinin yansımalarını görüp şaşırmış mıydı yoksa?

Artık kendimi Abel'den uzak hissediyordum. Birbirinden uzaklaşan iki ayrı yolu izliyorduk. Üzüntümün işkence veren yükünü tek başıma taşımayı bana öğretmek için çok yersiz bir öneriydi bu.

Bundan sonraki üç günü şikayetlerimle meşgul geçirdim. Alissa'ya cevap vermek istiyordum ama aceleye gelmiş bir tartışmayla, şiddetli bir itirazla, en ufak bir yersiz sözcükle yaramızı hiç tedavi edilemeyecek hale gelmesinden korkuyordum. Aşkımın çırpındığı mektuba yirmi kere yeniden başladım. Bugün bile, en sonunda göndermeye karar verdiğim gözyaşlarıyla dolu bu mektubun kopyasını ağlamadan okuyamıyorum:

Alissa! Acı bana, ikimize de acı! Mektubun canımı acıtıyor. Korkularına gülebilmeyi ne kadar isterdim! Evet, bana yazdığın her şeyi hissediyordum, ama kendime söylemekten korkuyordum. Hayal ürünü olan şeylere nasıl da korkunç bir gerçeklik katıyor ve onları aramıza yığıyorsun.

Eğer beni daha az sevdiğini hissediyorsan...Ah! Bütün mektubunun yalanladığı bu korkunç olasılık benden uzak olsun! Peki, o zaman geçici kaygılarının ne önemi var? Alissa! Akıl yürütmeye çalıştığım anda cümlelerim donup kalıyor. Kalbimin inlemelerinden başka bir şey duymuyorum. Seni ustalıkla davranamayacak kadar çok seviyorum ve seni ne kadar çok seversem seninle konuşmayı da o kadar az becerebiliyorum. "Hayali aşk", buna ne cevap vermemi istiyorsun? Seni bütün ruhumla seviyorsam, hayallerimle kalbimi nasıl ayırt edebilirim? Ama mademki mektuplaşmamız senin kırıcı suçlamalarına neden oluyor, mektuplaşmalarımızla havalanıp sonra gerçeğin içine düşmemiz bizi derinden yaralıyor, bana yazdığın zaman kendi

kendine yazıyor sanısına kapılıyorsun ve mademki şu son mektubuna benzer yeni bir mektuba katlanacak gücüm yok: Yalvarırım, bir süre için mektuplaşmayı keselim.

Mektubumun devamında onun yargısına karşı gelerek, yeniden yargılanmak üzere yeni bir görüşme olanağı sağlaması için yalvarıyordum. Her şey bu karşılaşmamızın aleyhinde olmuştu: Dekor, ilgisiz insanlar, mevsim ve bizi bu görüşmeye dikkatsizce hazırlamış coşkun mektuplaşmalarımız. Bu defa karşılaşmamız uzun bir sessizlikten sonra olacaktı. Ben buluşmanın baharda Fongueusemare'da olmasını istiyordum. Orada geçmişin benim tarafımda olacağını, dayımın Paskalya tatilinde Alissa'nın uygun göreceği kadar uzun ya da kısa bir süre beni misafir edebileceğini düşünüyordum.

Kararım buydu. Mektubum yola çıkar çıkmaz çalışmalarına daldım.

Alissa'yı yıl sonundan hemen önce görebilecektim. Son birkaç aydır sağlığı bozulan Bayan Ashburton, Noel'den dört gün önce öldü. Askerden döndüğümünden beri yeniden onunla oturmaya başlamıştım, yanından hiç ayrılmıyordum. Son anlarında da yanıdaydım. Alissa'dan gelen bir kart, yasımdan ziyade susma kararımıza öncelik verdiğini gösterdi bana. Dayımın katılamayacağı cenaze töreni için, bir trenle gelip diğeriyle dönmek üzere buraya gelecekti.

O ve ben, cenaze töreninde, tabutun izlenmesinde hemen hemen yalnızdık. Yan yana yürürken ancak birkaç cümle ettik birbirimize, ama kilisede, yanımda otururken bakışlarını birçok defa sevecenlikle üzerimde gezdirdiğini hissettim.

"Karar verdiğimiz gibi, dedi tam ayrılırken. Paskalya'dan önce hiçbir şey yok."

"Evet, ama Paskalya'da..."

"Seni bekliyorum."

Mezarlığın kapısındaaydık. Onu gara kadar götürmeyi teklif ettim, ama bir arabaya işaret etti. Bir tek veda kelimesi bile etmeden beni orada bıraktı.

YEDİNCİ BÖLÜM

Nisan ayı sonunda Fongueusemare'a gittiğimde dayım beni bir baba gibi kucakladıktan sonra, "Alissa seni bahçede bekliyor." dedi.

Önce onu beni karşılamak için beklerken bulamamanın hayal kırıklığını yaşıyordum da, ardından her ikimizi de ilk karşılaşmanın sıradan konuşmalarından kurtardığı için Alissa'ya minnettarlık duydum.

Bahçenin sonundaydı. Budanmış meyve ağaçlarıyla, leylaklar, üvez ağaçları, sarısalkımlar gibi yılın bu mevsiminde açan çeşitli çiçeklerle sıkıca çevrelenmiş o yuvarlak alana doğru yola koyuldum. Onu çok uzaktan görmemek için, ya da onun benim gelişimi görmemesi için, bahçenin diğer tarafında üzerindeki dallarla gölgelenen ve serinleyen yolu takip ettim. Yavaşça ilerliyordum, gökyüzü aynı sevincim gibi sıcak, parlak ve pürüzsüz bir saflıktaydı. Hiç kuşkusuz diğer taraftan geleceğimi sanıyordu, çok yakınında, arkasındaydım; yaklaştığımı duymamıştı, durdum... Sanki zaman da benimle birlikte durdu: İşte o an, diye düşündüm, belki de anların en tatlısı, bizi mutluluğa götürecek hatta mutlulukla bile değişilemeyecek an...

Önünde diz çökmek istiyordum. Bir adım attım, duydu. Birden doğruldu, elinde oyalandığı nakışın yere yuvarlanmasına aldırmadan kollarını bana doğru uzattı, ellerini omuzlarıma koydu. Birkaç saniye bu şekilde kaldık. O kollarını germiş, başını eğmiş gülümseyerek hiçbir şey söylemeden sevecenlikle bana bakıyordu. Bembeyaz giyinmişti. Fazlasıyla ciddi olan yüzünde, çocukkenki gülümseyişini gördüm.

"Dinle Alissa." diye bağırdım birden. "Önümde tam on iki boş gün var. Senin istediğinden bir gün bile fazla kalmayacağım. Yarın Fongueusemare'dan gitmen gerekiyor anlamına gelen bir işaret belirleyelim aramızda. Ertesi gün hiç sitem etmeden, hiç şikayetsiz gideceğim. Kabul ediyor musun?"

Cümlelerimi önceden hazırlamadığım için daha rahat konuşuyordum. Bir an düşündü:

"Akşam yemeği için inerken boynumda senin sevdiğin ametist taşından haçı takmadığım akşam... Anlar mısın?"

"Evet, son akşamım olacağını."

"Ama hiç göz yaşı dökmeden, iç çekmeden gidebilecek misin?"

"Elveda bile demeden. O son akşam, bir önceki akşam ayrıldığım gibi ayrılacağım senden. Öyle doğal bir şekilde soracaksın ki kendi kendine, acaba beni anlamadı mı, diye. Ama ertesi sabah beni aradığında, artık orada olmayacağım."

Elini uzattı, onu dudaklarıma götürürken, "Şu andan itibaren o uğursuz geceye kadar bunu bana hissettirecek hiçbir imada bulunmayacaksın ama." dedim.

"Öyleyse sen de ayrılığı ima etmeyeceksin."

Şimdi bu tekrar karşılaşma tantanasının aramıza sokmak üzere olduğu sıkıntılı duruma engel olmak gerekiyordu.

"Senin yanında geçireceğim bu birkaç günün bizim için öteki günlere benzemesini ne kadar çok isterdim, diye devam ettim. Demek istiyorum ki, her ikimiz de bunların çok özel olduğunu hissetmesek. Ve sonra... İlk başlarda kendimizi konuşmak zorunda hissetmesek..."

Gülmeye başladı. Ben devam ettim:

"Birlikte uğraşabileceğimiz hiçbir şey yok mu?"

Bahçeyle ilgilenmekten her zaman zevk almıştık. Kısa bir süredir eski bahçıvanın yerini deneyimsiz bir bahçıvan dolduruyordu, iki aydır başı boş bırakılmış bahçede yapılacak çok iş vardı. Gül ağaçları kötü budanmıştı, çok tohum vermiş olan bazıları ölü dallada doluydu, bazı sarmaşık

gülleri iyi desteklenmedikleri için çökmek üzereydiler. Bazılarını ise yeni filizler kurutmuştu. Güllerin çoğunu biz aşılamiştık, öğrencilerimizi hemen tanıyorduk. Çiçeklerin istedikleri bakım bizi uzun süre oyaladı ve ilk üç gün boyunca önemli hiçbir şeyden bahsetmeden bol bol konuşmamızı ve sustuğumuzdaysa sessizliğin ağırlığını hissetmememizi sağladı.

İşte böylece birbirimize yeniden alışmaya başladık. Herhangi bir açıklamadan çok bu alışkanlığa güveniyordum. Ayrılığımızın hatırası bile aramızdan çoktan silinmişti. Onda sık sık sezdiğim korku ile onu korkutan o ruh kasılınanının da azalıyordu artık. Sonbahardaki üzücü ziyaretimden daha genç görünen Alissa bana hiçbir zaman bu kadar güzel gelmemiştir. Onu henüz öpmemiştir. Her akşam boynunda altın bir zincirle asılı duran küçük haçın parladığını görüyordum. Bu güvenle kalbimde tekrar bir ümit yükseliyordu. Ne diyorum ben: Umut? Bu güvendi aslında, aynı güveni Alissa'da da hissettiğimi sanıyordum.

Çünkü kendimden o kadar az şüpheleniyordum ki, ondan hiç şüphelenemezdim. Sözlerimiz yavaş yavaş cesaretlendi.

Havanın sevimli sevimli gülümsediği, kalplerimizin çiçekler gibi açtığı bir sabah, "Alissa..." dedim. "Şimdi Juliette mutlu olduğuna göre, bırakmayacak mısın ki, biz de..."

Gözlerim onun üzerindeydi, yavaş yavaş konuşuyordum. Birden beti benzi öyle bir sararıp soldu ki cümlemi tamamlayamadım.

"Dostum," diye başladı bakışlarını bana çevirmeden. "Senin yanında öyle mutlu hissediyorum ki kendimi, böyle hissedilebileceğime inanmazdım.. Ama inan bana: Biz mutluluk için doğmamışız."

"Ruh mutluluk yerine neyi tercih edebilir ki!" diye bağırdım büyük bir coşkuyla

"Ermişliği, diye öyle alçak bir sesle mırıldandı ki, bunu duymaktan çok tahmin ettim."

Bütün mutluluğum kanatlarını açmış, gökyüzüne doğru benden uzaklaşıyordu.

"Ben buna sensiz ulaşamam, dedim ve alnımı dizlerinin üzerine koyarak bir çocuk gibi ağlamaya başladım. Ama üzüntüden değil, aşktan ağlıyordum. Devam ettim:

"Sensiz olmaz, sensiz olmaz!"

O gün de ötekiler gibi geçti. Ama akşam Alissa küçük ametist kolyeyi takmadan aşağı indi. Sözümüne sadık kalarak ertesi gün, şafakla beraber yola çıktım.

Daha ertesi gün, girişte Shakspeare'in şu dizelerinin yer aldığı tuhaf bir mektup aldım:

Sönüp giden o ezgiyi duyuyorum yine

Bir menekşe tarlasının üzerinden eserek kokular yayan

Tatlı güney rüzgarı gibi uğulduyar kulaklarımda

Ama yetsin bu kadar! Yeter!

Eskisi gibi tatlı gelmiyor artık bana...

Evet! Elimde olmadan bütün sabah seni aradım. Gittiğine inanamadım. Sözümüzü tuttuğun için çok öfkeliydim sana. Bu bir oyun diye düşündüm. Her çalının arkasında seni görecektiğim gibi geliyordu, ama hayır! Gidişin gerçek. Teşekkür ederim.

Günün geri kalan bölümünü sana da anlatmak istediğim, sürekli kafamı kurcalayan bazı düşüncelere takılmış olarak geçirdim. Eğer onları sana anlatmazsam daha sonra senden bir şeyler saklamış alacağımın ve senin sitemlerini hak edeceğimin tuhaf ve belirgin korkusuna kapıldım.

Fongueusemare ziyaretinin ilk saatlerinde şaşırmıştım. Senin yanındayken bütün varlığımla duyduğum o tuhaf memnuniyet beni çabucak endişeye soktu; 'Öyle bir memnuniyet ki bu,

diyordun bana, bunun ötesinde hiçbir şey istemem!' Yazık! İşte beni kaygılandıran da buydu...

Yanlış anlaşılmaktan korkuyorum dostum. Özellikle de ruhumun en şiddetli anlatımından başka bir şey olmayan bu akıl yürütmede bir kurnazlık olduğunu sanmandan korkuyorum. (Ah, ne kadar beceriksizce olurdu bu!)

'Eğer yetmeseydi, mutluluk olmazdı' demiştin bana, hatırlıyor musun? Ne cevap vereceğimi bilememiştim. Hayır Jerome, bize yetmiyor. Jerome, bize yetmemeli. Derin mutluluklarla dolu bu memnuniyeti gerçek diye kabul edemem ben. Bu sonbaharda nasıl bir sıkıntıyla kaplı olduğunu anlamadık mı?

Gerçek! Ah! Tanrı bizi gerçek olmasından korusun! Biz başka bir mutluluk için doğduk...

Daha önceki mektuplaşmalarımız nasıl sonbahardaki görüşmemizi mahvetmişse, dün burada olmanın hatırası da bu mektubun büyüsinü bozuyor. Sana yazmaktan duyduğum o büyük hazza ne oldu? Aşkımızın hak edebileceği mutluluğun bütün saflığını mektuplarla ve buluşmalarla mahvettik. Ve şimdi elimde olmadan Soir des Rois'nın Orsino'su gibi yazıyorum: 'Yeter! Daha fazlasını istemez! Biraz önceki kadar tatlı değil artık!'

Hoşça kal dostum. Hic incipit amor Dei (Tanrı sevgisi burada başlar). Ah! Seni ne kadar sevdiğimi hiç anlayabilecek misin?

Hayatının sonuna kadar hep senin olacak,

Alissa

Erdemin tuzağına karşı savunmasız kalıyordum. Bütün kahramanlıklar gözlerimi kamaştırarak kendine çekiyorlardı beni, çünkü onu aşktan ayıramıyordum. Alissa'nın mektubu çok düşüncesiz bir coşkuyla başımı döndürdü. Tanrı biliyor ki, kendimi daha çok erdeme doğru gitmeye sırf onun için zorluyordum. Her yol, yokuş da olsa beni onunla kavuşmaya götürecek. Ah! Üzerinde yalnız ikimizi taşımak için hiç bu kadar hızlı daralmayacaktır toprak! Yazık! Aldatmacasındaki incelikten şüphelenmiyordum, bir doruğa ulaştıktan sonra benden tekrar kaçabileceğini aklıma getiremiyordum.

Ona uzun uzun cevap verdim. Mektubumun hemen hemen öngörülü diyebileceğim tek bölümünü hatırlıyorum.

...Çoğu kez bana öyle geliyor ki diyordum ona,...aşkım kendimde sakladığım en iyi şeydir, bütün erdemlerim ona asılıdır, kendi kendimi aşarım onunla. Ve onsuz çok sıradan bir yaradılışın o değersiz düzeyine düşerdim. Sana kavuşma umuduyla en güç yollar bile bana en iyileri gibi görünecektir.

Onu bana şu cevabı vermeye iten neler eklemiş olabilirim:

Ama, dostum, ermişlik bir seçim değildir: Bu bir ZORUNLULUKTUR (mektubunda bu kelimenin altını üç defa çizmişti). Eğer sen sandığım kişiysen, sen bile çekip çıkaramazsın kendini bundan.

Hepsi bu kadardı. Mektuplaşmamızın burada kesileceğini, en kurnaz öğüdün de, en inatçı isteğin de buna karşı koyamayacağını anladım, daha doğrusu sezdim.

Bununla birlikte ben yine de uzun uzun, sevecenlikle yazdım. Üçüncü mektubumdan sonra, şu notu aldım:

Dostum,

Sana bir daha yazmamak gibi herhangi bir karar aldığımı sanma. Sadece artık bundan zevk almıyorum. Buna rağmen mektupların beni eğlendiriyor. Ama düşüncelerini bu kadar meşgul ettiğim için kendime gittikçe daha çok kızıyorum.

Yaza çok bir şey kalmadı. Bir süre mektuplaşmayı bırakalım. Eylülün son on beş gününü benim yanımda geçirmek için Fongueusemare'a gel. Sessizliğini beni onaylayan olarak kabul edeceğim, bana cevap vermemeni diliyorum.

Cevap vermedim. Bu sessizlik hiç şüphesiz bana uyguladığı son sınavdan başka bir şey değildi. Birkaç aylık bir çalışmadan ve bunu izleyen birkaç haftalık bir seyahatten sonra Fongueusemare'a ulaştığım zaman sakın bir güven içindeydim.

Önceleri kendime açıklamakta bu kadar zorlandığım şeyleri, nasıl hemen basit bir yazıyla anlatabilirim ki? O anda kendimi koyverdiğim sıkıntıdan başka ne anlatabilirim burada? Çünkü en yapmacık görünüşün örtüsü altında aşkın hala çırpınmakta olduğunu hissetmeyi bilemediğim için kendimi affedecek hiçbir neden bulamıyorsam bugün, önceleri yalnızca bu yapmacık görüntüyü görmüş ve arkadaşımı artık tanıyamaz olduğum için suçlamıştım onu...Hayır! O zaman bile suçlamadım seni Alissa! Ama artık tanıyamadığım için umutsuzca ağladım. Şimdiyse susuşunun kurnazlığı ve acımasız oyunları ile aşkının gücünü ölçebildiğime göre, bana yaşattığın bu canavarca yıkım kadar sevmeli miyim seni?

Küçümseme mi? Soğukluk mu? Hayır, üstesinden gelinebilecek bir şey değil, mücadele bile edemeyeceğim bir şey. Sebebi o kadar inceydi, Alissa anlamıyormuş gibi yapmakta o kadar ustaydı ki, bazen zavallılığımı ben kendim mi yaratıyorum diye tereddüt ediyor, bundan kuşkulanıyordum. Şikayet edecek neyim vardı? Beni her zamankinden daha güler yüzlü karşıladı; hiç bu kadar özenli, bu kadar nazik davranmamıştı. İlk gün neredeyse aldaniyordum.. Yüz ifadesini bozmak istercesine çizgilerini sertleştiren düz ve gergin yeni bir saç şeklinin, donuk renkli kötü bir kumaştan yapılmış bir giysinin vücudunun zarif uyumunu bozmasının ne önemi vardı?.. Bütün bunlar çare bulamayacağı şeyler değildi. Hemen ertesi gün, diye düşünüyordum hiçbir şey göremediğim için, kendiliğinden ya da benim dileğimle değişiverecekti... İçinden gelmeyen, daha çok bir karar sonucu ortaya çıktığını görmekten korktuğum, aramızda alışık olmadığımız bu özenli ve rahatlatıcı davranışlara daha çok üzüldüm. Söylemeye pek cesaret edemiyorum ama aşktan çok kibarlık vardı bu davranışlarında.

Akşam salona girdiğimde, piyanoyu her zamanki yerinde göremeyince şaşırdım. Hayal kırıklığıyla dolu bu şaşkınlığıma

Alissa en sakın sesiyle cevap verdi:

"Piyano tamire gitti dostum."

"Oysa sana kaç defa söyledim evladım, dedi dayım sitemle dolu ciddi bir sesle. Şimdiye kadar kullanabildiysen, onu göndermek için Jerome'un gidişini bekleyebilirdin. Senin bu acelen bizi büyük bir zevkten mahrum bıraktı. .."

"Ama baba, dedi kızardığı için yüzünü çevirerek. Şu son zamanlarda gerçekten o kadar kötü olmuştu ki, Jerome bile hiçbir şey çıkartamazdı ondan."

"Ama sen çalarken hiç de o kadar kötü görünmüyordu."

Bir süre, bir koltuk kılıfının ölçülerini almakla uğraşıyormuş gibi gölgeye eğilmiş olarak kaldı. Sonra aniden odayı terk etti ve ancak uzun bir süre sonra, elinde bir tepsiyle dayımın her akşam içmeye alışık olduğu meyve çayını getirmek için göründü.

Ertesi gün ne saç şeklini ne de kıyafetini değiştirmişti. Evin önündeki bir bankta babasının yanında oturmuş, akşamdan beri uğraştığı dikişi daha doğrusu onarma işini eline almıştı. Yanında, bankın ya da masanın üzerine koyduğu kullanılmış ve eskimiş çorapla dolu büyük bir sepetten

alıyordu onaracaklarını. Birkaç gün sonra havlular ve çarşaflarda uğraşmaya başladı. Bu işe tamamen kendini kaptırmış görünüyordu; öyle ki dudakları bütün ifadesini, gözleri bütün parlaklığını kaybetmişti.

Bakışlarımı fark etmiyormuş gibi görünen yüzüne gözlerimi ayırmadan bakıyordum ve ilk akşam neredeyse tanıyamaz olduğum bu yüzün şiirselliğini kaybetmesinin korkusuyla:

"Alissa!" diye bağırdım.

Kafasını kaldırıp:

"Ne var?" dedi.

"Beni duyacak mısın, diye merak ettim. Düşüncelerin benden o kadar uzak görünüyorlar ki."

"Hayır, buradayım, ama bu iş çok dikkat istiyor."

"Dikiş dikerken sana kitap okumamı istemez misin?"

"Seni iyi dinleyememekten korkarım."

"Neden bu kadar dikkat gerektiren bir iş seçtin?"

"Birinin yapması gerek sonuçta."

"Bu işten ekmek kazanacak o kadar çok fakir kadın var ki. Bu nankör işe ekonomik olsun diye katlanmıyorsundur herhalde?"

Hemen, hiçbir uğraşın ona bunun kadar iyi gelmediğini, çok uzun zamandır başka bir işle uğraşmadığını ve kuşkusuz bu yüzden bütün yeteneğini kaybettiğini iddia etti. Konuşurken gülümsüyordu. Sesi asla beni bu kadar üzecek kadar tatlı olmamıştı daha önce. Yüzü "Ne kadar doğal şeyler söylüyorum, neden üzülüyorsunuz bunlara" der gibiydi. Ama kalbimin karşı çıkışları dudaklarıma kadar bile çıkamadan boğuyorlardı beni.

Daha ertesi gün gül toplamıştık. Gülleri taşımak için o sene daha hiç girmediğim odasına davet etti beni. Nasıl bir umuda kapıldım hemen! Çünkü üzüntüm yüzünden hala kendimi suçluyordum ve onun bir tek kelimesi bile iyileşmemi sağlıyordu.

Bu odaya hiçbir zaman heyecanlanmadan giremiyordum. Orada Alissa'yı yeniden bulabildiğim, nasıl oluştuğunu bilmediğim uyumlu bir huzur havası oluşuyordu. Pencerelerdeki ve yatağın çevresindeki perdelerin mavi gölgesi, parlak maun ağacından mobilyalar, düzen, temizlik ve sessizlik, her şey kalbime onun saflığını ve düşünmeli inediğini anlatıyordu.

O sabah, yatağının yanında, duvarda İtalya'dan getirdiğim iki Masaccio fotoğrafının olmadığını görünce şaşırdım. Tam fotoğrafların ne olduğunu soracağım sırada, bakışlarım, baş ucu kitaplarını yerleştirdiği etajere takıldı. Bu küçük kitaplık benim ona verdiğim ya da birlikte okuduğumuz kitapların birikmesinden yavaş yavaş oluşmuştu. Bu kitaplarının hepsinin kaldırıldığını ve yerlerine pek önemsemediğini umduğum, anlamsız, sıradan din kitaplarının konulduğunu fark etmiştim. Gözlerimi birdenbire kaldırdığımda Alissa'nın güldüğünü gördüm, evet beni izlerken gülüyordu.

"Özür dilerim." dedi hemen. "Yüzüne gülüyorum. Kitaplığımı fark edince nasıl aniden bozuluverdi."

Şaka kaldıracak bir durumda sayılmazdım.

"Gerçekten Alissa, şu anda okudukların bunlar mı?"

"Evet. Neden şaşırdın?"

"Gerçek besinlere alışmış bir zekanın böylesine yavan şeyleri midesi bulanmadan tadamayacağını düşünüyordum."

"Seni anlamıyorum." dedi. "Bunlar kendilerini en iyi şekilde ifade ederek benimle sadece konuşan alçak gönüllü ruhlardır ve ben bu topluluğun içinde olmaktan hoşlanıyorum. Hem önceden de biliyorum ki, ne onlar dili güzel kullanma tuzağına düşecekler, ne de ben onları okuyup bilgisizce bir

hayranlığa kapılacağım."

"Öyleyse bunlardan başka bir şey okumuyor musun?"

"Hemen hemen. Birkaç aydan beri evet. Hem zaten artık okumak için çok vakit bulamıyorum. Sana itirafedeyim ki, daha geçen gün bana hayran olmayı öğrettiğin o büyük yazarlardan birini yeniden okumaya kalkışınca, Kutsal Kitap'ın bahsettiği, boyunu bir karış daha uzatmaya çalışan adama benzettim kendimi."

"Sana kendinle ilgili bu kadar tuhaf bir fikir veren 'büyük yazar' kim peki?"

"Bu fikri veren o değil, ama onu okurken düşündüm bunu. Pascal'dı. Belki de çok iyi olmayan bölümlere denk gelmişimdir."

Sabırsızlığımı belli eden bir hareket yaptım. Gözlerini düzeltmeyi bir türlü bitiremediği çiçeklerden kaldırmadan, bir dersi ezbere okuyormuş gibi açık ve monoton bir sesle konuşuyordu. Hareketim karşısında bir an duraksadı sonra aynı ses tonuyla devam etti:

"Bu kadar cafcaflı söz, bu kadar çaba şaşırtıyor insanı, hem de bu kadar küçük bir şeyi kanıtlamak için. Bazen kendi kendime bu dokunaklı sözlerin inançtan çok şüpheden olup olmadığını soruyorum. Kusursuz inançta ne bu kadar gözyaşı, ne de sesinde bu kadar titreme vardır."

"Bu sesin güzel olmasını sağlayan şeyler bu titreme ve bu gözyaşlarıdır, demeyi denedim ama cesaretimi yitirmiştim, çünkü Alissa'nın bu sözlerinde onun candan sevdiğim hiçbir özelliğini bulamıyordum. Onları hatırladığım gibi, hiçbir sanat müdahalesi ya da mantık katmadan aktanyorum buraya."

"Eğer önce kendi mutluluğuyla şu anı yaşamayı birbirinden ayırmamış olsaydı, diye devam etti, terazide daha ağır basardı..."

Tuhaf sözlerinden şaşkına dönmüştüm, sözünü keserek:

"Nelerden daha ağır basardı?"

"Önerdiği belirsiz mutluluktan."

"Öyleyse sen buna inanmıyor musun!" diye bağırdım.

"Ne önemi var, dedi. Her türlü pazarlık kuşkusundan ayrılсын diye belirsiz kalmasını isterim. Tanrı'ya tutkulu ruh, erdemin içine ancak doğal bir asillikle dalabilir, ödül kazanma umuduyla değil."

"Pascal gibi birinin asaletinin sığındığı gizemli şüphencilik buradan geliyor demek."

"Şüphencilik değil, Jansenizm[2]." dedi gülümseyerek. "Bunlarla ne işim var benim? Şu zavallı ruhlar için -kitaplarına doğru döndü-, Jansenist, Quietist ya da bilmediğim başka bir mezhepten olmak çok sıkıcı olsa gerek. Onlar Tanrı'nın önünde, hiçbir kurnazlık, sorun ya da güzellik aramadan rüzgarın ezdiği otlar gibi eğilirler. Pek dikkat çekici değillerdir ve değerlerini Tanrı'nın karşısında silinmiş olmalarına borçlu olduklarını bilirler."

"Alissa!" diye bağırdım. "Neden kanatlarını kopartıyorsun?"

Sesi öyle sakın ve doğaldı ki heyecanım bana gülünç derecede vurgulu geldi.

Başını sallayarak yeniden gülümsedi.

"Pascal'a yaptığım bu son ziyaretten bütün aklımda kalan..."

"Nedir peki?" diye sordum çünkü durmuştu.

"İsa'nın şu sözüdür: 'Hayatını kurtarmak isteyen onu kaybedecektir'. Geri kalanınıysa, dedi daha fazla gülümseyen ifadesiyle tam karşıdan yüzüme bakarak, gerçekten neredeyse hiçbir şey anlamadım. Bu küçükler topluluğunda bir süre yaşayınca, büyüklerin ululuğunun ne kadar hızlı nefes kestiğini görmek çok şaşırtıcı."

Şaşkınlığım içinde ne cevap vereceğimi bilemedim.

"Eğer bu sıkıcı vaazları ve düşünceleri bugün seninle birlikte okumam gerekseydi..."

"Ama, diye kesti sözümü, onları okuduğunu görmek beni üzerdi! Senin gerçekten bunlardan çok

daha iyileri için doğduğunu düşünüyorum."

İkimizin hayatını böyle ayıran bu kelimelerin kalbimi paramparça edeceğinden kuşkulanyormuş gibi görünmeden öylece konuşuyordu. Başım ateşler içindeydi. Biraz daha konuşmak ve ağlamak istiyordum. Belki gözyaşlarım yenilebilirdim Ama başka hiçbir şey söylemeden dirseklerim şöminenin üstünde, ellerim alnımda kalakaldım. Acımı görmeden ya da görmüyormuş gibi yaparak sakın bir tavırla çiçekleri düzenlemeye devam ediyordu...

O sırada yemeğin hazır olduğunu anlatan ilk zil çaldı.

"Ah, yemek için hazırlanamayacağım, beni hemen yalnız bırak." dedi. Ardından sanki bir oyundan bahsediyormuş gibi ekledi:

"Bu sohbetimize daha sonra geri döneriz."

Sohbetimize bir daha geri dönmedik Alissa hiç durmadan benden kaçıyordu, oysa kaçıyarmuş gibi görünmüyordu. Karşılaştığı her uğraş, hemen acil önemi olan bir görev haline dönüşüyordu. Ben sıramı alıyordum, hiç bitmeyen ev işlerinden, ambarda yapılması gereken işlerin gözetiminden, çiftçilere ve gittikçe daha çok ilgilendiği fakiriye yapılan ziyaretlerden sonra geliyordum. Bunlardan arta kalan oldukça az zaman benim oluyordu. Onu hep işi başından aşkın bir halde görüyordum. Ama belki de bu ufak tefek işler aracılığıyla ve onu izlemekten vazgeçmemle ondan ne kadar yoksun kaldığımı daha az hissediyordum. En küçük bir konuşma bile beni daha çok uyarıyordu. Alissa bana birkaç dakikasını ayırdığındaysa, bir çocuk oyunu oynarmış gibi davrandığı, olabilecek en beceriksizce konuşma geçiyordu aramızda. Yanımdan gülümseyerek ve dalgın bir şekilde hızla geçiyordu ve ben hiç tanışmamışız gibi uzak hissediyordum onu. Hatta bazen gülümsemesinde bir meydan okuma, en kötüsü bir alay görüyordum, İsteğimden böyle eğlenerek kaçıyordu...Sonra hemen bütün kederimi kendime yönlendiriyor, ondan ne bekleyeceğimi ve onu nasıl suçlayacağımı bilemeden, ona sitem etmekten kaçınıyordum.

Çok mutlu olacağıma inandığım günler böyle akıp geçti. Kaçışlarını büyük bir şaşkınlıkla izliyor, ama ne sayılarını çoğaltmak ne de akışlarını yavaşlatmak istiyordum. Her biri, acımı daha da derinleştiriyordu. Buna rağmen Alissa yola çıkışımdan iki gün önce bana eski kireç ocağının yanındaki terk edilmiş banka kadar eşlik etti. Açık bir sonbahar akşamıydı. Geçmişte en akıp gitmiş hatıraların, en ufak ayrıntılarının bile, sisten arınmış ufka kadar mavileştiği fark ediliyordu. Sitem etmeden duramadım, bugünkü mutsuzluğumun hangi mutluluğun yasından geldiğini gösterdim.

"Ama ben bunun için ne yapabilirim dostum, dedi hemen. Bir hayalete aşık olmuşsun."

"Hayır, Alissa, bir hayalet değil."

"Hayali bir figür öyleyse."

"Ne yazık ki onu ben uydurmuyorum. Arkadaşımdı, hatırlıyorum. Alissa! Alissa! Sevdiğim kişi sendin. Kendine ne yaptın? Ne hale geldin?"

Bir süre cevap vermeden durdu. Yavaş yavaş bir çiçeğin yapraklarını koparıyordu, başı öne eğikti. Sonra nihayet:

"Jerome neden sadece beni daha az sevdiğini itiraf etmiyorsun?"

"Çünkü doğru değil! Çünkü doğru değil!" diye bağırdım öfkeyle. "Çünkü seni hiç bu kadar çok sevmedim."

"Beni seviyorsun ama buna rağmen bana acıyorsun." dedi gülümsemeyi deneyerek ve omuzlarını silkerek.

Yer, altımdan kayıyordu ve ben her şeye sarılıyordum.

"Geri kalan her şey gibi onun da geçip gitmesi gerekecek."

"Böyle bir aşk sadece benimle birlikte sona erer."

"Yavaş yavaş azalacak Sevdiğini iddia ettiğin Alissa daha şimdiden anılarında yaşıyor. Bir gün gelecek ve sadece sevmiş olduğunu hatırlayacaksın."

"Sanki kalbimde onun yerini doldurabilecek bir şey olabilirmiş, ya da kalbim seni sevmekten vazgeçmeliymiş gibi konuşuyorsun. Senin de beni sevmiş olduğunu artık hatırlamıyor musun ki, bana böyle işkence yapmaktan hoşlanabiliyorsun?"

Titreyen solgun dudaklarını gördüm. Neredeyse duyulmayacak bir sesle mırıldandı:

"Hayır, hayır, bu Alissa da değişmedi."

"Öyleyse hiçbir şey değişmiş olamaz dedim kolunu tutarak."

Daha güvenli bir sesle devam etti:

"Bir kelime her şeyi açıklayacaktır, neden söylemeye cesaret edemiyorsun?"

"Hangi kelime?"

"Yaşlandım."

"Sus..."

Benim de onun kadar yaşlandığımı, aradaki yaş farkının aynı kaldığını söyleyerek itiraz ettim hemen...Ama kendini tekrar toparlamıştı. Biricik an geçip gitmişti ve ben kendimi tartışmaya kapurarak bütün fırsatı kaçırmıştım: Oyunda yenilmiştim.

İki gün sonra hem ona hem de kendime kırgın olarak Fongueusemare'dan ayrıldım. Hala erdem diye adlandırdığım şeye karşı belirsiz bir nefret ve kalbimin her zamanki meşguliyetine karşı da kin vardı içimde. Öyle görünüyordu ki bu son görüşmeyle ve aşkımın abartılmasıyla, bütün coşkumu kaybetmiştim. Alissa'nın önce baş kaldırdığım her cümlesi, itirazlarım sona erdikten sonra canlı ve zafer dolu cümleler olarak kalıyorlardı bende. Eh! Hiç kuşku yok ki haklıydı! Bir hayaletten başkası değildi bağlandığım kişi, sevmiş olduğum ve hala sevdiğim Alissa yoktu artık...Eh! Hiç kuşkusuz yaşlanmıştık. Şiirselliğin bu kadar korkunç bir şekilde bozulması karşısında kalbim buz tutuyordu ama bu sonuçta doğal olana dönüşten başka bir şey değildi. Eğer onu yavaş yavaş yükseltip göklere çıkarmış, tutkun olduğum bütün yanlarıyla iyice süsleyerek ondan kendime bir tanrıça yapmışsam onca çabamdan, yorgunluğumdan ne kalıyordu geriye? Alissa kendi haline bırakılır bırakılmaz kendi seviyesine dönmüştü hemen, benim de kendimi bulduğum ama artık onu arzulayamayacağım o orta seviyeye. Ah! Ufacık bir hamleyle onu yerleştirdiğim yüksekliklerde, ona kavuşmak için gösterdiğim bu yıpratıcı erdem çabası bana ne kadar saçma ve gerçek dışı görünüyordu şimdi. Daha az gurur barındırsaydı, aşkımız çok daha kolay olacaktı...Ama bundan sonra nesnesi olmayan bir aşk için inat etmek ne ifade eder ki...Bu inatçılıktı, sadakat olmaktan çıkmıştı artık. Neye sadakat: Bir hataya...En olgunca davranış, yanılmış olduğumu kendime itiraf etmem değil miydi?

Bu arada Atina'daki okul için teklif geldi, hemen gitmeyi kabul ettim. İsteksiz, zevk almadan, ama gidiş fikrine bir kaçışmış gibi gülümseyerek.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Bununla birlikte Alissa'yı tekrar gördüm. Üç yıl sonra yaz sonuna doğruydu. On ay öncesinde dayımın ölüm haberini almıştım ondan. O sıralarda gezide olduğum Filistin'den yazdığım epeyce uzun mektup cevapsız kalmıştı...

Hangi bahaneyle gittiğimi hatırlamadığım Havre'da bulunduğum sırada doğal olarak Fongueusemare'ın yolunu tuttum. Orada Alissa'yı bulacağımı biliyor ama yalnız olmamasından korkuyordum. Geldiğimi haber vermemiştim. Kendimi sıradan bir ziyaret yapıyormuşum gibi göstermek fikrinden iğrenerek, kararsızca ilerliyordum: İçeri girecek miydim? Ya da aslında onu görmeden, onu görmeye çalışmadan geri mi dönecektim? Evet, elbette, ağaçlı yolda gezinecektim sadece, belki de hala oturmakta olduğu bankta oturacaktım...Ben gittikten sonra arkamdan oradan geçtiğimi gösterecek hangi izi bırakabilirim diye düşünmeye başlamıştım bile...Böyle düşünerek yavaş adımlarla yürüyordum ve onu görmemeye karar verdiğim andan beri kalbimi sıkkan buruk bir acı, yerini neredeyse tatlı bir hüzne bıraktı. Ağaçlı yola çoktan ulaşmıştım, fark edilmekten korktuğum için çiftliğin avlusu sınırındaki yamacın alçak yollarından birinde yürüyordum. Yamaç üzerinde bahçenin görülebileceği bir yer biliyordum. Oraya çıktım, tanımadığım bir bahçıvan tırmıkla yolu düzeltiyordu ve çok geçmeden gözden kayboldu. Avluyu yeni bir parmaklık kapatıyordu. Geçtiğimi duyan köpek havladı. Daha uzakta, ağaçlı yolun bittiği yerde sağa döndüm ve bahçe duvarına ulaştım. Bıraktığım ağaçlı yola paralel olan gürgen ağaçlarının oraya gideceğim sırada, meyve bahçesinin küçük kapısı önünden geçerken, birden oraya, bahçeye girme fikrine kapıldım.

Kapı kapalıydı. İçerdeki kilit çok az bir dirence sahip olduğundan onu bir omuz darbesiyle açabilecektim...Tam bu sırada bir ayak sesi duydum, duvara doğru geri çekildim.

Bahçeden kimin çıktığını göremiyordum ama duyuyordum. Alissa olduğunu hissettim. İleriye doğru üç adım attı ve yavaşça seslendi:

"Jerome, sen misin?"

Hızla çarpan yüreğim durdu. Sanki boğazım sıkılıyormuş gibi olduğundan sesim çıkmadı ve bu defa daha yüksek bir sesle tekrar etti.

"Jerome! Sen misin

Onu böyle beni çağırırken duyunca beni sıkkan heyecanım öyle arttı ki diz üstü yere çöktüm. Hala cevap vermediğim için, Alissa öne doğru birkaç adım attı, duvarı döndü ve onu birden karşımda buldum; onu bu kadar çabuk görmekten korkuyormuş gibi yüzümü kolumla saklarken hissettim karşımda olduğunu. Ben kırılğan ellerini öpücüklerle boğarken, bir süre üzerime eğilmiş olarak kaldı.

Üç yıllık ayrılığımız birkaç gün sürmüş gibi doğal bir sesle, "Neden saklanıyorsun?" dedi.

"Ben olduğumu nerden anladın?"

"Seni bekliyordum."

"Beni mi bekliyordun?" dedim. Öyle şaşırmıştım ki onun söylediklerini soru olarak tekrarlamaktan başka bir şey yapamıyordum. Diz çökmüş vaziyette kaldığım için:"

"Hadi banka gidelim." dedi. "Evet, seni bir kere daha görmem gerektiğini biliyordum. Üç gündür her akşam buraya geliyorum ve bu akşam yaptığım gibi çağırıyorum seni...Neden cevap vermiyordun?"

"Eğer beni yakalamasaydın, seni görmeden gidecektim." dedim. "İlk önce beni neredeyse bayıltacak olan heyecanıma göğüs gererek. Havre'dan geçerken, sadece ağaçlıklı yolda gezinmek, bahçenin çevresini dolanmak, kireç ocağının yanındaki, senin de gelip oturduğunu düşündüğüm bankta birkaç dakika dinlenmek istedim, sonra..."

"Bak, üç akşamdır gelip neler okuyorum burada." dedi sözümü keserek. Bana bir mektup destesi uzattı. Ona İtalya'dan yazdığım mektubu tanıdım. O anda gözlerimi ona doğru kaldırdım. Olağanüstü bir şekilde değişmişti. Solgunluğu ve zayıflığı korkunç derecede acıttı kalbimi. Koluma dayanıp yüklenerek sanki korkuyor ya da üşüyormuş gibi bana yaslanıyordu. Hala büyük bir yastaydı, başına örttüğü ve yüzünü çevreleyen siyah dantel hiç kuşkusuz solgunluğunu artırıyordu. Gülümsüyordu ama bayılacakmış gibi görünüyordu. Bu sıralarda Fongueusemare'da yalnız kalıp kalmadığını bilmek isteyip, endişelendim. Hayır, Robert onunla beraber yaşıyordu. Juliette, Edouard ve üç çocukları ağustos ayını birlikte geçirmek için onların yanına gelmişlerdi. Banka ulaşmıştık Oturduk. Konuşma bir süre daha sıradan konularla ilgili devam etti. Çalışmalarım ile ilgili bilgi istedi. Pek hoşnut olmadan cevap verdim. Çalışmamın artık beni ilgilendirmedğini hissetmesini istiyordum. Onun bana yaptığı gibi ben de onu hayal kırıklığına uğratmak istiyordum. Bunu başarıp başaramadığımı bilmiyorum ama hiçbir şey belli etmedi. Ben ise hem kin, hem de aşkla dolu olarak onunla en kuru şekilde konuşmak için zorluyordum kendimi, bazen sesimin titremesine neden olan heyecanıma içerliyordum.

Bir süredir bir bulutun sakladığı batmak üzere olan güneş, tam karşımızda ufuk hizasında göründü. Bomboş tarlaları titretek bir aydınlığa bürüdü ve ayaklarımız altında açılan dar vadiyi ani bir ışık seline boğdu, sonra gözden kayboldu. Gözlerim kamaşmış olarak hiç konuşmadan duruyordum. Benliğimi saran ve içime kadar işleyen bu altın sarısı esrimede bütün kırgınlığının uçup gittiğini hissediyor, içimde aşktan başka bir şey duymuyordum. Üzerime eğilmiş olarak bana dayanan Alissa doğruldu, elbisesinin içinden ince bir kağıda sarılı küçük bir paket çıkardı. Bana uzatıyormuş gibi yaptı, durdu; kararsız görünüyordu. Şaşkın şaşkın ona baktığımı görünce:

"Dinle Jerome, bu benim ametist haçım. Üç geceden beri yanımda taşıyorum çünkü uzun zamandır bunu sana vermek istiyorum."

"Onunla ne yapmamı istiyorsun?" dedim oldukça sert bir sesle.

"Benden hatıra olarak kızın için saklarsın."

"Hangi kızım?" diye bağırdım hiçbir şey anlamayarak bakıyordum ona.

"Rica ederim sakın sakın dinle beni; hayır, bana öyle bakma, bakma bana. Zaten seninle konuşmak yeterince zor geliyor bana. Ama bu, bunu sana kesinlikle söylemek istiyorum. Dinle Jerome, bir gün, evlenecek misin? Hayır, cevap verme, rica ederim sözümü kesme. Senden sadece seni ne kadar sevdiğimi hatırlamanı isterdim... Uzun zamandan beri... Üç yıldan beri... Sevdiğin bu küçük haçı, senin kızının benim hatıram olarak taşıyacağını düşündüm. Ah! Kimin olduğunu bilmeden ve belki ona benim ismimi verebilirsin..."

Durdu, sesi kısılmıştı. Neredeyse düşmanca bir sesle bağırdım:

"Neden bunu ona kendin vermiyorsun?"

Biraz daha konuşmayı denedi. Dudakları hıçkıran bir çocuğunki gibi titriyordu, ama yine de ağlamıyordu. Bakışının olağanüstü parlaldığı yüzüne insanüstü, meleksi bir güzellik veriyordu.

"Alissa! Kiminle evlenebilirim ki? Senden başkasını sevemeyeceğimi biliyorsun."

Birdenbire çılgınca sarıldım ona, onu kollarımın arasında bütün gücümle sıkıyor, dudaklarını öpücüklerle eziyordum. Bir an kendini bırakır gibi oldu, bana doğru yarım yamalak yaslanmıştı. Bakışlarının gölgelendiğini gördüm, sonra göz kapakları kapandı ve doğruluğunu ve uyumunu hiçbir şeyle değiştiremeyeceğim bir sesle:

"Bize acı dostum! Aşkımızı kirletme."

Belki daha: Korkakça hareket etme, dedi, ya da bunu ben kendi kendime söyledim, hiç bilmiyorum, ama aniden kendime önüne atıp diz çöküp, onu kutsal bir şeymiş gibi kucaklayarak:

"Madem beni böyle seviyordun, neden her zaman uzaklaştırdın beni? Bak! Önce Juliette'in

evlenmesini bekledim, onun mutlu olmasını beklediğini anladım sonra. O şimdi mutlu, bunu bana kendin söyledin. Uzun süre babanla birlikte yaşamak istediğini düşündüm. Ama şimdi işte ikimiz baş başayız."

"Ah! Artık geçmişi düşünmeyelim." diye mırıldandı. "Ben şimdi sayfayı çevirdim."

"Hala vakit var Alissa."

"Hayır dostum, artık zaman yok. Aşkın etkisiyle birbirimizi aşktan daha iyi görür gibi olduğumuz günden beri yok vaktimiz. Sayende hayallerim öyle yükseklerle çıktı ki, her çeşit insani memnuniyet onu aşağılara düşürdü. Birlikte yaşasaydık hayatımız nasıl olurdu diye sık sık düşündüm. Kusursuz olmaktan çıktığı anda, katlanamazdım, aşkımıza."

"Peki birbirimiz olmadan hayatımızın nasıl olacağını düşündün mü?"

"Hayır, asla!"

"Ama şimdi görüyorsun işte! Üç yıldan beri sensiz, başıboş dolaşıp duruyorum."

Akşam oluyordu.

"Üşüdüm." dedi ayağa kalkıp ona tekrar sarılabileyim diye şalına sıkıca sarılarak. "Kutsal Kitap'taki bizi endişelendiren ve iyi anlamamış olmaktan korktuğumuz şu ayeti hatırlıyor musun: *Kendilerine vaat edileni elde edemediler, Tanrı onları daha iyi şeyler için sakladığından...*"

"Bu sözlere hala inanıyor musun?"

"İnanmak gerek."

Bir süre hiçbir şey söylemeden yan yana yürüdük. Yeniden söze başladı:

"Şunu hayal ediyor musun Jerome: En iyisi! Birdenbire gözyaşları boşaldı gözlerinden, ama o hala tekrar ediyordu: En iyisi!"

Biraz önce onun çıktığını gördüğüm meyve bahçesinin kapısına ulaşmıştık Bana döndü:

"Hoşça kal." dedi. "Hayır daha fazla yaklaşma. Hoşça kal çok sevdiğim dostum. İşte şimdi başlayacak... En iyisi."

Bir an bana baktı. Kolları uzanmış, elleri omzumda beni tutarak, hem de kendinden uzaklaştırarak, gözleri anlatılamaz bir aşkla dolu...

Kapı kapandığında ve onun arkadan kapıyı kilidediğini duyduğum anda, bu kapıya yaslandım, gecenin karanlığında büyük bir umutsuzlukla hıçkırığa hıçkırığa ağıladım.

Ama onu tutmak, ama kapıyı zorlamak, ama kapısı kapalı olmayan eve bir şekilde girmek, hayır, bütün bu anıları yeniden yaşamak üzere geriye döndüğüm bugün bile... Hayır, bu mümkün değildi benim için, şimdi beni anlamayan, şu ana kadar hiçbir şey anlamamış demektir.

Dayanılmaz bir kaygı, birkaç gün sonra Juliette'e yazmaya zorladı beni. Ona Fongueusemare'a yaptığım ziyaretten ve Alissa'nın solgunluğunun ve zayıflığının beni nasıl korkuttuğundan bahsettim. Ona dikkat etmesini, Alissa'nın kendisinden bekleyemeyeceğim haberlerini bana iletmesini rica ettim.

Bir aydan kısa bir süre sonra şu mektubu aldım:

Sevgili Jerome,

Sana çok üzücü bir haber vereceğim: Zavallı Alissa'mız artık yok...Yazık! Mektubunda söz ettiğin endişelerinde haklıymışsın. Birkaç aydan beri, belirli bir hastalığı olmaksızın zayıflayıp duruyordu; bu arada yalvarmalarıma dayanamayıp Havre'daki DoktorA.'yı görmeye razı olmuştu ve doktor da bana önemli bir şey olmadığını yazmıştı. Ama senin ziyaretinden üç gün sonra, Fongueusemare'ı aniden terk etti. Yola çıktığını Robert'in bir mektubu sayesinde öğrendim. Bana o kadar az yazıyordu ki, Robert olmasaydı, kaçtığını hiç öğrenemezdim, çünkü ondan ses çıkmaması beni endişelendirmezdi. Robert'e onu böyle bıraktığı, Paris'e kadar ona eşlik etmediği için çok kızdım. O zamandan beri onun adresini bilmediğimize inanabilir misin? Üzüntümü tahmin

edebilirsin. Onu görmek, hatta ona yazmak bile imkansızdı. Robert birkaç gün sonra Paris'e ulaştı ama hiçbir şey bulmadı. Öyle gevşek biridir ki, bir çaba gösterdiğinden bile emin olamadık. Polise haber vermek gerekiyordu. Bu korkunç belirsizlik içinde kalamazdık. Edouard gitti, o kadar uğraştı ki, Alissanın sığındığı küçük sağlık evini buldu. Ne yazık ki çok geçti artık! Aynı zamanda evin müdüründen onun ölümünü bildiren bir mektup ve onu son kez görmeye bile yetişemeyen Edouard'ın telgrafını aldım. Son gün bize haber ulaştırılabilsin diye bir zarfın üzerine adresimizi yazmış. Başka bir zarfa da Havre'daki noterimize gönderdiği ve içinde son isteklerinin bulunduğu mektubun bir kopyasını koymuş. Bu mektubun bir kısmı sanırım seninle ilgili, ne olduğunu sana çok yakında bildireceğim. Edouard ve Robert dün gerçekleşen cenaze törenine katılabildiler. Tabutu izleyenler sadece onlar değilmiş. Sağlık evinden birkaç hasta da törende bulunmuş ve cenazeye mezara kadar eşlik etmişler. Ben ise, beşinci çocuğum doğmak üzere olduğu için buradan ayrılamadım.

Sevgili Jerome, bu yasın sende meydana getireceği derin üzüntüyü biliyorum ve sana yüreğim kederle dolu, yazıyorum. İki gündür yataktan çıkamıyorum ve güçlükle yazıyorum; ama hiç kuşkusuz sadece ikimizin tanıdığı bu eşsiz insanla ilgili sana haber vermeyi bir başkasına, hatta Edouard ya da Robert'e bile veremezdim. Şimdi hemen hemen yaşlı bir anne olduğuma ve alev alev yanan geçmişi küller örttüğüne göre, seni tekrar görmeyi dileyebilirim. Eğer bir gün işlerin ya da iznin nedeniyle yolun Nimes'e düşerse Aigues-Vives'e gel. Edouard seni tanımaktan memnun olacaktır ve biz de Alissa'dan konuşabiliriz. Hoşça kal sevgili Jerome. Kederle kucaklarım seni.

Birkaç gün sonra, Alissa'nın Fongueusemare'ı erkek kardeşine bıraktığını, ama odasındaki bütün eşyaların ve belirlediği bazı mobilyaların Juliette'e gönderilmesini istediğini öğrendim. Benim adıma mühürlendiği bir paketi ise yakında alacaktım. Ayrıca son ziyaretimde almayı reddettiğim küçük ametist haçın boynuna takılmasını istediğini ve bu isteğin gerçekleştiğini de Edouard'dan öğrendim.

Noterin gönderdiği mühürlü paketin içinde Alissa'nın günlüğü vardı. Birkaç sayfasını buraya aktarıyorum. Hiç bir yorum yapmıyorum. Onları okurken neler düşündüğümü ve kalbimin burada açıklayamayacağım bir halde nasıl alt üst olduğunu yeterince hissedeceksiniz.

ALISSA'NIN GÜNLÜĞÜ

AIGUES-VIVES

Önceki gün Havre'dan yola çıkış, dün Nimes'e varış, ilk yolculuğum! Ne ev işlerinin ne de yemek kaygısının olmadığı hafif bir aylıklık içindeyim. Yirmi beşinci yaşıma girdiğim bu 23 Mayıs 188. günü farklı, hemen hemen yabancı, hiçbir tanışıklığının olmadığı bu topraklarda günlük tutmaya başlıyorum, çok hoşlandığım için değil, biraz bana eşlik etsin diye, çünkü belki de hayatımda ilk defa yalnız hissediyorum kendimi. Bu toprakların bana anlatacakları hiç şüphesiz Normandiya'nın anlattıklarından ve Fongueusemare'da hiç yorulmadan dinlediklerimden farklı olmayacak, çünkü Tanrı hiçbir yerde farklı değildir. Ama bu güney toprağı henüz öğrenmediğim ve şaşkınlıkla dinlediğim bir dili konuşuyor.

24 MAYIS

Juliette yanımda bir şezlongda uyukluyor. Bu İtalyan tarzı eve bütün güzelliğini veren, bahçenin devamındaki kumlu avluyla aynı seviyedeki açık alandayız... Juliette, alacalı bir ördek sürüsünün neşeyle çırpındığı ve iki kuğunun yüzdüğü su birikintisine kadar olan vadi biçimindeki çimenliği şezlongundan kalkmadan görebiliyor. Dediklerine göre yazları kurumayan bir dere, bir su birikintisini besleyip oradan daha el değmemiş bir koruluk halinde uzanan bahçenin içinden geçerek kuru meşe ve çalılıklarla kaplı bir alan ve bağlar arasında gittikçe daralıyor ve biraz sonra tamamen yok oluyor.

...Dün Juliette'in yanında kaldığım sürece, Edouard Tessieres babama bahçeyi, çiftliği, mahzenleri ve bağları gezdirdi. Ben de böylece bu sabah erkenden tek başıma bahçeyi keşfetme gezisine çıkabildim. Tanımadığım birçok bitki ve ağaç vardı, isimlerini bilmek isterdim. Öğle yemeğinde isimlerini öğrenebilmek için hepsinden biraz topladım. Bunların arasından Jerome'un Borghese villasında ya da Doria-Pamphili'de görüp hayran kaldığı yeşil meşeleri tanıdım..Bizim kuzey ağaçlarımızın çok uzaktan akrabaları... Çok değişik bir ifadeyle neredeyse bahçenin en sonunda bulunan dar, gizemli bir boşluğa siper oluyorlar ve diplerindeki yumuşak bir çimenliğin üzerine eğilerek orman perisinin korosunu davet ediyorlar. Fongueusemare'da son derece dinsel olan doğa duygumun burada elimde olmayarak biraz mitolojik bir doğa duygusuna dönüşmesi beni şaşırtıyor, neredeyse korkutuyor. Oysa beni günden güne daha çok sıkıan korku da dinseldi. Şu kelimeleri mırıldanıyorum: Hic nemus[3]...Hava billur gibiydi. Tuhaf bir sessizlik vardı. Orphee'yi, Armide'i düşünüyordum, tam o sırada birdenbire çok yakınımdan eşsiz bir kuş sesi yükseldi. Bu ses öyle acıklı, öyle saftı ki sanki bütün doğa bunu bekliyormuş gibi geldi bana. Kalbim hızla çarpıyordu, bir an bir ağaca yaslanıp kaldım, sonra henüz kimse uyanmadan eve döndüm.

26 MAYIS

Jerome'dan hala haber yok. Eğer Havre'a göndermiş olsaydı bana oradan yollamış olurlardı. Endişemi yalnızca bu deftere anlatabiliyorum. Ne dün gittiğimiz Baux'daki yarışlar, ne de dualar üç gündür oyalayamıyor beni. Bugün buraya başka bir şey yazamıyorum. Aigues-Vives'e geldiğimden beri bana acı veren tuhaf hüznümün belki de başka bir sebebi yoktur, ama onu öyle derinden hissediyorum ki sanki uzun zamandan beri içimdeymiş gibi geliyor, sanki gurur duyduğum mutluluğum sadece onu örtmek için vardı.

27 MAYIS

Neden kendi kendime yalan söyleyeyim? Ancak akıl yürüterek Juliette'in mutluluğundan sevinç duyuyorum. Kendi mutluluğumu feda edip ona sunacak kadar dilediğim bu mutluluğun bu kadar kolay elde edildiğini ve her ikimizin hayallerindeki mutluluğun bu kadar farklı olduğunu görmek bana acı veriyor. Bu ne kadar karışık! Evet...Korkunç bir bencillikle mutluluğu benim fedakarlığımın dışında bir yerde bulmasına gücendiğimi fark ediyorum ve mutlu olmak için benim fedakarlığıma ihtiyacı olmadığını.

Ve şimdi kendi kendime Jerome'un sessizliğinin bende nasıl bir endişeye neden olduğunu soruyorum: Kalbim bu fedakarlığı gerçekten içine sindirmiş miydi? Tanrı'nın bu fedakarlığı artık benden istememesi yüzünden küçük düşürülmüş gibiyim. Yoksa bunu yapacak gücüm yok muydu?

28 MAYIS

Mutsuzluğumu bu şekilde incelemem ne kadar tehlikeli! Daha şimdiden bağlandım bu deftere. Yendiğimi sandığım beğenilme merakı burada yeniden kendini göstermeye mi başlayacak yoksa? Hayır, bu günlük ruhumun karşısında süslendiği gönül okşayıcı ayna olmasın sakın! Önceleri inandığım gibi yapacak işim olmadığından değil, üzüntüden yazıyorum buraya. Üzüntü hiç tanımadığım, nefret ettiğim, ruhumu kurtarmak istediğim bir günah durumudur. Bu defter mutluluğu tekrar elde etmemde bana yardımcı olmalı.

Üzüntü bir karışıklıktır. Mutluluğu asla incelememeliyim.

Fongueusemare'da da yalnızdım, hatta daha da yalnız...Peki neden hissetmiyorum bunu? Jerome bana İtalya'dan yazdığı zaman bensiz yaşadığını, bensiz olduğunu kabul ediyor; düşüncemde onu izleyip onun mutluluğuyla mutlu oluyordum. Ama şimdi elimde olmadan çağırıyorum onu, o olmadan gördüğüm her yeni şey beni rahatsız ediyor...

10 HAZİRAN

Daha yeni başladığım bu günlüğe uzun bir ara verdim. Küçük Lise'in doğumu, Juliette'in yanında geçirdiğim uzun geceler; Jerome'a yazabileceğim onca şeyi buraya yazmaktan en ufak bir zevk almıyorum. Pek çok kadında bulunan bu katlanılmaz kusurdan kendimi korumak isterdim: Sürekli sevgiliye yazmak. Bu defteri bir olgunlaşma aracı olarak kabul etmek gerek.

Bunları okuduğu kitaplardan aldığı notlar, kopyaladığı bölümler... vb. izliyordu. Sonra Fongueusemare tarihli defter başlıyordu yeniden.

16 TEMMUZ

Juliette mutlu, öyle söylüyor, öyle görünüyor, bundan şüphelenmeye hakkım yok, neden de yok... Şimdi onun yanındayken, bu tatminsizlik, bu rahatsızlık duygusu nereden geliyor? Belki bu kusursuz mutluluğun bu kadar pratik bir yolla bu kadar kolay elde edildiğini, ruhu sıkıp boğacak kadar kusursuz bir şekilde üstüne oturduğunu hissetmekten...

Şimdi kendi kendime istediğim şeyin mutluluk mu, yoksa daha çok mutluluğa giden yol mu olduğunu soruyorum. Oh Tanrım! Beni çok çabuk erişebileceğim bir mutluluktan koru! Mutluluğumu uzaklaştırmayı, sana kadar götürmeyi öğret.

Bundan sonraki birçok sayfa yırtılmıştı, hiç kuşkusuz Havre'daki korkunç buluşmamızdan söz ettiği sayfalardı. Günlük ancak ertesi yıl yeniden başlıyordu. Sayfalarda tarih yoktu ama kesinlikle Fongueusemare'a yaptığım ziyaret sırasında yazılmışlardı:

Bazen onu konuşurken dinlediğimde kendimi düşünürken görüyormuşuru gibi geliyor. Bana beni açıklıyor, kendimi keşsettiriyor. Onsuz var olacak mıyım? Ben sadece onunla benim...

Bazen onun için hissettiklerimin gerçekten aşk denilen şey olup olmadığı konusunda tereddüt ediyorum: Aşk hakkında yapılmış sıradan onca tanım, benim yapabileceğimden ne kadar farklı. Bu konuda hiçbir şey söylenmemesini, onu sevdiğimi bilmeden sevmeyi isterdim. Özellikle de o bilmeden onu sevmek isterdim.

Onsuz yaşamam gerektiği sürece, hiçbir şey bana en ufak bir zevk vermiyor. Bütün erdemim yalnızca onun hoşuna gitmek için ve buna rağmen, onun yanındayken erdemimi yenik düşmüş hissediyorum.

Piyano çalışmayı seviyordum çünkü her gün biraz ilerleyebiliyormuşum gibi geliyordu bana. Belki yabancı dilde bir kitap okumaktan aldığım zevkin sırrı da budur. Herhangi bir dili kendi dilimize tercih ettiğimden ya da hayranlık duyduğum Fransız yazarları yabancılardan aşağı gördüğümünden değil elbette. Ama duygunun ve heyecanın izlenmesindeki hafif güçlük, belki bunu yenmekten ve her seferinde biraz daha iyi yenmekten duyulan bilinçsiz gurur zihnini zevkine bilmem hangi ruh hoşnutluğunu ekliyor, bundan vazgeçemezmişim gibi geliyor bana.

Ne kadar mutlu olursa olsun, ilerleme olmayan hiçbir durumu kabul edemem. İlahi mutluluğu Tanrı'da erime olarak değil sonsuz, hep devam eden bir yakınlaşma olarak hayal ediyorum kafamda... Ve eğer bir sözcük üzerinde oynamaktan korkmasaydım, ilerleyici olmayan bir mutluluğu hiç önemsemezdim.

Bu sabah ikimiz de ağaçlıklı yoldaki bankta oturmuştuk. Hiçbir şey söylemiyor ve hiçbir şey söyleme ihtiyacı duymuyorduk...Birdenbire bana ölümden sonraki hayata inanıp inanmadığımı sordu.

"Ama Jerome!" diye haykırıverdim hemen. "Bu benim için bir umuttan daha fazla bir şey. Bu kesin."

Birdenbire bütün inancım bu haykırışın içinde akıp gitmiş gibi geldi.

"Bilmek isterdim, diye ekledi... Birkaç saniye sustu, sonra, inancın olmasaydı başka türlü mü hareket ederdin?"

"Bunu nereden bilebilirim." diye cevap verdim ve ekledim. "Ama sen bile dostum, elinde olmadan, en derin inançla davranmış olduğundan daha farklı davranamazdın. Ve farklı olsaydın seni sevmezdim."

Hayır, Jerome, hayır erdemimizin ulaşmaya çabaladığı şey gelecekteki ödül değil: Aşkımızın aradığı şey, gelecekte alacağımız ödül değil. İyi doğmuş bir ruh için üzüntüsünün karşılığında ödül alma fikri kırıcıdır. Onun için erdem bir süs değildir: Hayır, güzelliğinin biçimidir.

Babam yine hastalandı, önemli bir şey yok çok şükür; ama üç gündür süte talim etmek zorunda kaldı.

Dün akşam, Jerome odasına henüz çıkmıştı ki, benimle beraber oturmaya devam eden babam, beni bir süre yalnız bıraktı. Kanepede oturuyordum, ya da daha doğrusu, hemen hemen hiç başıma gelmeyen bir şey; uzanmıştım, neden bilmiyorum. Abajur gözlerimi ve vücudumun üst kısmını ışıktan koruyordu. Hiçbir şey düşünmeden elbisemden birazcık dışarı çıkmış olan ve lambanın ışığının yansıyıp takılı kaldığı ayaklarımın ucuna bakıyordum. Babam geri geldiğinde bir süre kapının önünde ayakta kaldı, tuhafbir şekilde hem gülümseyen hem de üzgün bir ifadeyle yüzüme bakıyordu. Belli belirsiz bir şaşkınlıkla kalktım, o zaman bana bir işaret yaptı:

"Gel yanıma otur." dedi. Çok geç olmasına rağmen bana annemden bahsetmeye başladı. Bunu

ayrıldıklarından beri asla yapmamıştı. Onunla nasıl evlendiğini anlattı bana, onu ne kadar sevdiğini ve önceleri annemin onun için ne olduğunu.

"Baba." dedim sonunda. "Bu gece bunları bana neden anlattığını söyler misin rica ederim, sana bunları özellikle bu gece anlattırın nedir..."

"Çünkü, biraz önce, salona girdiğimde ve seni gördüğümde, kanepede böyle uzanmışken, bir an anneni gördüğümü sandım."

Bu şekilde ısrar etmemin sebebiyse, aynı gece... Jerome ayakta bana doğru eğilip koltuğuma yaslanmış, omzumun üzerinden kitap okuyordu. Onu göremiyordum ama solüğünü, sıcaklığını ve vücudunun ürperişini hissediyordum. Okumaya devam ediyormuşum gibi yapıyordum ama hiçbir şey anlamıyordum artık, satırları bile ayırt edemiyordum. İçimi öyle garip bir sıkıntı sardı ki, elimde olmadan aceleyle sandalyemden kalkmak zorunda kaldım. Neyse ki o hiçbir şey fark etmeden bir süre için odayı terk edebildim. Ama daha sonra salonda yalnız kalıp babamın beni anneme benzettiği kanepede otururken, işte tam o sırada annemi düşünüyordum.

Bu gece içimde büyük bir pişmanlık gibi yükselen geçmişin hatırasıyla endişeli, sıkıntılı, mutsuz, uykusuz bir gece geçirdim. Tanrım, içinde en ufak kötülük bulunan her şeyden uzak durmayı öğret bana.

Zavallı Jerome! Keşke tek bir hareket yapmasının yeteceğini ve ondan beklediğimin bu hareket olduğunu bilseydi ...

Çocukken, sırf onun yüzünden güzel olmayı dilerdim. Şimdi bana öyle geliyor ki, sadece onun için kusursuzluğa ulaşmak istemişim ve o olmadan bu kusursuzluğa ulaşılamaz. Ah Tanrım! Bana öğretililerin arasında ruhumun dengesini en çok bozan da bu.

Erdemin ve aşkın birlikte kaynaştığı ruh ne kadar mutlu olmalıdır! Bazen sevmekten başka bir erdemin olup olmadığını düşünüyorum, mümkün olduğu kadar çok sevmekten, her zaman daha çok sevmekten...Ama ne yazık ki bazı günler erdem bana aşka karşı bir direniş gibi geliyor. Neler diyorum ben! Kalbimin en doğal eğilimini erdem diye adlandırmaya nasıl cesaret ederim! Ah yanıltmacanın çekiciliği! Ah yanıltıcı davet! Mutluluğun tuzağa düşüren serabı!

Bu sabah La Bruyere'den şunları okudum:

"Yaşam boyunca bazen bizden saklanan öyle değerli zevkler, öyle tatlı verilmiş sözler vardır ki, bunların bize bağışlanmasını en azından dilemek bile çok doğaldır: Ancak erdem yoluyla bunlardan vazgeçildiğini bilmekle geride bırakılabilir bu büyük çekicilik. "

Öyleyse neden savunma bulmak zorunda kalayım? Yoksa beni aşktan daha kuvvetli, daha tatlı, gizli bir güzellik mi çekiyor kendisine? Ah! ikimizin ruhunu birden aşkın gücüyle aşkın ötesine sürükleyebilmek!

Yazık! Şimdi çok daha iyi anlıyorum: Tanrı ve onun arasında benden başka bir engel yok. Bana söylediği gibi, bana olan aşkı ilk önceleri onu Tanrı'ya doğru eğmişti. Şimdi bu aşk onu engelliyor, benim yüzümden gecikiyor, beni tercih ediyor ve ben erdemde daha ileriye gitmesinden onu alıkoyan bir idol haline dönüşüyorum. İkimizden birinin buna ulaşması gerekiyor ve zayıf kalbimin içinde bu aşkın üstesinden gelememenin umutsuzluğuyla, ona beni sevmemeyi öğretme gücü ver bana Tanrım! Öyle ki benimkiler yerine onun çok daha önemli olan değerlerini getireyim sana...Eğer bugün ruhum onu kaybetmekten hıçkırıklara boğulmuşsa, bu onu daha sonra Sen'de bulabilmem için değil mi ...

Söyle Tanrım! Hangi ruh sana layıktır? O beni sevmekten daha iyi şeyler için doğmadı mı?

Eğer benim olacak olsaydı, onu bu kadar sever miydin? Kahramanca sayılabilecek her şey mutluluğun içinde ne kadar küçülüyor!...

PAZAR

Tanrım bizi daha iyi şeyler için saklıyor...

3 MAYIS PAZARTESİ

Mutluluk burada, çok yakınımda olsa, kendini bana sunsa...

Ona ulaşmak için şöyle bir elimi uzatsam ...

Bu sabah onunla sohbet ederken, fedakarlığımı tükettim.

PAZARTESİ AKŞAMI

Yarın gidiyor.

Sevgili Jerome, seni her zamanki gibi sonsuz bir şefkatle seviyorum, ama bunu sana asla söylemeyeceğim. Gözlerime, dudaklarıma, ruhuma zorla kabul ettirdiğim bu sıkıntı öyle acı ki, seni terk etmek benim için bir kurtuluş, acı bir hoşnutluk...

Kendimi mantıklı hareket etmeye zorluyorum, ama harekete geçeceğim sırada mantığım benden kaçıyor ya da çılgınca görünüyor bana, ona inanmaz oluyorum ...

Ondan kaçmamın nedenleri ne? Onlara inanmıyorum artık...Ama yine de kaçıyorum ondan, kederle ve neden ondan kaçtığımı anlamadan.

Tanrım! Biz, Jerome ve ben sana doğru ilerleyebilseydik, birlikte, destekle, iki hacı gibi yürüyebilseydik hayat denen bu yolu. Birinin "yaslan bana dostum eğer yorulduysan" deyip, diğerinin "seni yanımda hissetmek bana yetiyor..." dediği iki hacı. Ama hayır! Bize öğrettiğin yol Tanrım, dar bir yol, iki kişinin yan yana yürüyemeyeceği kadar dar.

4 TEMMUZ

İşte altı haftadan uzun bir süredir açmıyorum bu defteri. Geçen ay yazdığım bazı sayfaları tekrar okurken garip bir endişe ve suçlulukla güzel yazdığımı fark edip şaşırdım...Bunu da ona borçluyum.

Ondan vazgeçmeme yardım etmesi için başladığım bu defterle ona yazmaya devam ediyordum gibiydi.

Bana iyi yazılmış gibi görünen bütün sayfaları yırttım (bunu neden yaptığımı biliyorum). Onunla ilgili olan bütün sayfaları yırtmam gerekirdi. Hepsini yırtmalıyım...Yapamadım.

Ama bu birkaç sayfayı yırtmaktan bile gurur duydum, kalbim bu kadar hasta olmasaydı gülüp geçeceğim bir gurur.

Gerçekten de çok erdemli bir iş yapmışım ve sildiklerim çok önemli şeylermiş gibi görünüyordu!

6 TEMMUZ

Kitaplığımdan uzaklaşmalıyım ...

Bir kitaptan ötekine ondan kaçıyor, onu yeniden buluyorum. Onsuz keşfettiğim bir sayfayı

okurken bile, hala onun bana kitap okuyan sesini duyuyorum. Onu ilgilendiren şeylerden başka hiçbir şeyden zevk almıyorum. Düşüncelerim onunkilerin şeklini aldı, öyle ki ikisini karıştırmaktan hoşlandığım zamanlarda olduğundan daha zor ayıt edebiliyorum onları artık.

Bazen kötü yazmak için zorluyorum kendi, onun cümlelerinin ritminden kaçmak için. Ama ona karşı mücadele etmek, hala onunla ilgilenmek demektir. Bir süre için İncil'den başka hiçbir şey okumama ve her gün okuduğum en çarpıcı ayetten başka bir şey yazmama kararı veriyorum.

Bir temmuzdan itibaren her gün bir ayet, bir çeşit "günlük ekmek" gibi o günün tarihini takip ediyordu. Buraya yalnızca bir yorumu bulunanları aktarıyorum.

20 TEMMUZ

"Sahip olduğun her şeyi sat ve onu yoksullara ver". Jerome için bulundurduğum bu kalbi yoksullara verinem gerektiğini anlıyorum. Aynı zamanda ona da bunu yapmayı öğretmiş olmuyor muyum? Tanrım bana bu cesareti ver.

24 TEMMUZ

Internelle Consolacion'u okumayı bıraktım. Bu eski dil beni gerçekten eğlendiriyordu ama kendimden de uzaklaştırıyordu ve ondan aldığım mutluluğun onda bulmayı beklediğim erdem yoluyla hiç ilgisi yok.

Imitation'a başladım yeniden. Boşu boşuna anlamaya uğraştığım şey Latince metin bile değil. Onu okuduğum çevirinin imzalı olmayışını seviyorum. Protestan olduğu doğru ama "bütün Hristiyan mezhepleri için uygun" diyor başlık.

"Ah! Eğer erdem yolunda ilerleyerek diğerlerine ne mutluluklar vereceğini ve nasıl bir huzura kavuşacağını bilseydin, eminim ki bunun için daha özenle çalışırdın."

10 AGUSTOS

Tanrım bir çocuğun inancının canlılığıyla ve meleklerin insanüstü sesiyle sana doğru haykırdığım zaman...

Biliyorum ki bütün bunlar Jerome'dan değil, senden geliyor.

Ama o zaman neden seninle benim arama onun görüntüsünü koyuyorsun?

14 AGUSTOS

Bu eseri tamamlamak için iki ayım kaldı... Tanrım bana yardım et!

20 AGUSTOS

Hissediyorum, üzüntümde öyle bir hissediyorum ki fedakarlığımı kalbime sindirmemişim. Sadece onun yaşattığı bu mutluluğu sana borçlu olmamı sağla.

28 AGUSTOS

Ne kadar değersiz, üzücü bir erdeme ulaştım ben! Kendimden çok şey mi istedim? Artık

bundan acı duymamak.

Güç vermesi için sürekli Tanrı'ya yalvarmak nasıl bir korkaklıktır! Şu sıralar bütün dualarım ağlamaklı.

29 AGUSTOS

"Kırlardaki zambaklara bakın..."

Bu basit cümle bu sabah beni hiçbir şeyin koparamayacağı bir hüzne soktu. Kırlara çıktım, elimde olmayarak durmadan tekrarladığım bu kelimeler kalbimi ve gözlerimi yaşlada dalduruyordu. Sabanına eğilmiş işçinin üzerinde çalıştığı engin düz ovayı seyrediyordum..." Kırlardaki zambaklar..." Ama Tanrım, neredeler?...

16 EYLÜL, AKŞAM SAAT 10

Onu tekrar gördüm. Burada, bu çatının altında. Penceresinden yayılan ışığın çimenlerin üzerinde oluşturduğu ışığı görüyorum. Ben bu satırları yazarken, o da uyumuyor ve belki de beni düşünüyor. Değişmedi, öyle söylüyor; ben de hissediyorum. Aşkı beni inkar etsin diye ona olmak istediğim gibi davranmayı başarabilecek miyim?...

24 EYLÜL

Ah! Kalbim içimde kendinden geçerken, umursamaz ve soğuk görünmeyi başardığım tüyler ürpertici konuşma...Şimdiye kadar ondan kaçmakla yetinmiştim. Bu sabah, Tanrı'nın bana yenme gücü vereceğine ve mücadeleden hiç durmadan kaçmanın korkaklık olduğunu inanabildim. Başardım mı? Jerome beni biraz daha az mı seviyor?... Ne yazık! Bunu hem istiyorum, hem de korkuyorum bundan...Onu hiç bu kadar çok sevmemiştim.

Tanrım, ondan kurtulmam için yok olmam gerekiyorsa da razıyım!

"Acılarımı taşımak ve tutkumuzdan size acı veren ne kalmışsa bende devam ettirmek için kalbime ve ruhuma girin. "

Pascal'dan bahsettik...Ona ne diyebildim? Ne kadar utanç verici saçma sözler! Onları söylerken bile acı çekiyordum ama bu akşam bir küfürden utanıyormuşum gibi pişmanlık duyuyorum. O ağır Düşünceler kitabını yeniden elime aldım ve Melle de Roannez'e yazılan mektuplardan şu bölüm açıldı kendi kendine:

"Kendisini sürükleyen kişiyi isteyerek izlediğinde aranızdaki bağı hissetmezsin, ama ona karşı direnmeye ve ondan uzaklaşarak yürümeye başladığında çok acı çekersin. "

Bu sözler öyle doğrudan doğruya bana dokunuyorlardı ki, okumaya devam etme gücünü bulamadım. Ama kitabın başka bir sayfasını açtım ve bilmediğim ve not ettiğim hayranlık verici bir bölüm buldum.

Bu günlüğün ilk defteri burada bitiyordu. Hiç kuşkusuz bundan sonraki defter yok edilmişti. Çünkü Alissa' nın bıraktığı kağıtlar içinde günlük ancak üç sene sonra, yine Fongueusemare'da, eylül ayında tekrar başlıyordu. Yani en son görüşmemizden çok kısa bir süre önce.

Bundan sonraki cümleleri bu son defter açıklıyor.

17 EYLÜL

Tanrım çok iyi biliyorsun ki seni sevmek için ona ihtiyacım var.

20 EYLÜL

Tanrım, sana kalbimi verebilmem için onu bana ver.

Tanrım yalnızca tekrar görmeme izin ver onu.

Tanrım, sana kalbimi vermeye söz veriyorum; aşkımın senden istediğini bağışla bana. Hayattan bana kalacak ne varsa yalnızca sana vereceğim ...

Tanrım, bu aşağılık dua için beni affet; ama ne ismini dudaklarımdan uzaklaştırabiliyorum, ne de kalbimin acısını unutabiliyorum.

Tanrım, sana sesleniyorum, sıkıntılarımla al benim.

21 EYLÜL

"Benim adıma babamdan isteyeceğiniz her şey..."

Tanrım, senin adına cesaret edemiyorum ...

Ama artık duamı dile getiremiyorsam, yüreğimin baş döndürücü dileğini sen bilemeyecek misin?

27 EYLÜL

Bu sabahtan beri büyük bir sakinlik havası hakim. Neredeyse tamamen düşünerek ve dua ederek geçen bir gece. Birdenbire bana öyle geldi ki, çocukken Saint-Esprit'yi düşündüğümde kafamda canlanan görüntüsüne eş bir aydınlık sardı içimi. Mutluluğumu sinirli bir heyecana borçlu olmaktan korktuğum için hemen yattım, bu mutluluk beni terk etmeden, kısa sürede uyudum. Bu sabah hala olduğu gibi yanımda. Onun geleceğinden eminim artık.

30 EYLÜL

Jerome! Dostum, hala kardeşim diye seslendiğim ama bir kardeşten daha fazla, sonsuzca sevdiğim Jerome...Kaç kere haykırdım adını gürgen ağaçlarının yanında! Her akşam gün batımına doğru meyve bahçesinin küçük kapısından çıkıp, çoktan kararmış ağaçlıklı yola iniyorum...Bana birdenbire cevap verirsin, bakışlarımla aceleyle dolaştığı taşlı yamacın ardından karşıma çıkıverirsin ya da seni uzaktan, banka oturmuş beni beklerken görürsem kalbim yerinden oynamayacak...Tersine seni görmediğime şaşırıyorum.

1 EKİM

Hala bir şey yok. Güneş hiçbir şeyle karşılaştırılmaz aralıktaki gökyüzünde hattı. Bekliyorum. Biliyorum ki yakında, bu aynı bankta onunla birlikte oturuyor olacağım...Sözlerini şimdiden dinliyorum. İsmimi söylediğini duymayı öyle seviyorum ki...Burada olacak! Elimi onun eline koyacağım. Başımı omzuna dayayacağım. Onun yanında nefes alacağım. Dün mektuplarından bazılarını getirdim tekrar okumak için, ama onu düşünmekle öyle meşguldüm ki, onlara bakamadım bile. Aynı zamanda geçen yazlardan birinde gitmesini istemediğim uzun bir süre her akşam taktığım, o çok sevdiğim ametist haçı da yanıma almıştım.

Bu haçı ona geri vermek isterdim. Çok uzun zamandır kuruyorum bu hayali: O evlenmiş, ben de

bu haçı verdiğim ilk kızının, küçük Alissa'nın vaftiz annesiyim...Neden bunu ona söylemeye hiç cesaret edemedim?

2 EKİM

Ruhum bugün yuvasını gökyüzüne yapmış bir kuş gibi hafif ve neşeli. Herhalde bugün gelecek, bunu hissediyorum, bunu biliyorum, herkese haykırmak isterdim bunu, buraya yazmaya ihtiyaç duyuyorum. Sevincimi artık gizleyemem. Her zaman bu kadar dikkatsiz, bana karşı bu kadar ilgisiz olan Robert bile fark etti bunu. Soruları beni şaşırttı, ona nasıl cevap vereceğimi bilemedim. Akşama kadar nasıl bekleyeceğim?

Bilmiyorum, hangi saydam şerit bana her yerde onun büyütülmüş görüntüsünü sunuyor ve aşkın bütün ışınlarını yüreğimin yanan tek noktası üzerinde topluyor.

Ah! Bekleyiş beni ne kadar da yoruyor!

Tanrım! Mutluluğun geniş kanadı kapılarını bir anlığına aralayiver önümde!

3 EKİM

Her şey söndü. Yazık! Kollarımın arasından bir gölge gibi kaçtı. Buradaydı! Buradaydı! hala hissediyorum onu. Ona sesleniyorum. Ellerim, dudaklarım gecenin içinde boşu boşuna arıyor onu...

Ne dua edebiliyorum, ne de uyuyabiliyorum. Odamda, evin her yerinde, korkuyordum. Sıkıntım beni arkasında onu bıraktığım kapıya kadar götürdü. Delice bir ümitle tekrar açtım kapıyı, keşke geri gelmiş olsaydı! Seslendim ona! Karanlıkta ellerimle aradım. Ona yazmak için içeri girdim. Yasımı kabullenemiyorum.

Peki ne oldu? Ona ne dedim? Ne yaptım? Neden onun önünde erdemimi hiç durmadan abartıyorum? Bütün kalbimle inkar ettiğim bu erdemin nasıl bir değeri olabilir ki, Tanrı'nın bana verdiği kelimeleri gizlice yalanlıyordum. Kalbimi şişirenlerden hiçbiri dışarı çıkmadı. Jerome! Yanında bütün kalbimin paramparça olduğu, ondan uzakta öldüğüm acılı arkadaşım Jerome, az önce sana söylediklerimin içinden sana aşkımı anlattıklarımından başkasını dinleme.

Mektubu yırtıp tekrar yazdım...İşte şafak, gri, göz yaşlarımla ıslanmış, düşünerim kadar kederli...Çiğliğin ilk gürültülerini işitiyorum, uyuyan her şey tekrar hayata dönüyor..."Şimdi ayağa kalkın. İşte saat..."

Mektubum gitmeyecek

5 EKİM

Beni her şeyden yoksun bırakan kıskanç Tanrım, kalbimi de al benden. Bundan sonra bütün sıcaklığını yitirdi ve hiçbir şey ilgilendirmeyecek artık onu. Benden geriye kalan bu üzüntüyü yenmeme yardımcı ol. Bu ev, bu bahçe dayanılmaz bir şekilde cesaretlendiriyor aşkımı. Sizden başkasını göremeyeceğim bir yere kaçmak isterdim.

Servet olarak neyim varsa onlardan yoksulların yararlanması için yardım edeceksiniz bana. Kolay kolay satamayacağım Fongueusemare'daki evi Robert'e bırakmama izin ver. Bir vasiyet yazdım, ama gerekli formalitelerin çoğunu bilmiyorum ve dün aldığım karardan şüphe edip Juliette ve Robert' i uyarmasından korktuğum için noterle yeteri kadar konuşamadım..Vasiyeti Paris'te tamamlayacağım.

10 EKİM

Buraya ulaştığımda o kadar yorgundum ki, ilk iki günü yatakta geçirmek zorunda kaldım. Ben

istemediğim halde getirttikleri doktor, gerekli olduğunu söylediği bir ameliyattan bahsediyor. Karşı çıkmak neye yarar? Ama bu ameliyatın beni korkuttuğuna ve "biraz daha güç toplamak" için beklemeyi tercih ettiğime kolayca inandırdım onu.

İsmimi ve adresimi saklayabildim. Kaldığım evin bürosuna, beni misafir etmelerinde bir zorluk çıkmasın ve Tanrı'nın gerekli gördüğü süre boyunca orada kalabileyim diye yeterince para yatırdım.

Bu oda hoşuma gidiyor. Kusursuz temizlik, duvarları süslemeye yetiyor. Kendimi neredeyse sevinçli hissediyor olmam beni çok şaşırttı. Çünkü artık hayattan hiçbir şey beklemiyorum. Çünkü şimdi Tanrı ile yetinmem gerekiyor ve onun aşkı ancak içimizde her yeri kapladığı zaman bu kadar tatlı oluyor....

Yanıma İncil'den başka kitap almadım, ama bugün orada okuduğum sözlerden daha yüksek bir sesle Pascal'ın tutkulu hıçkırıkları yankılanıyor içimde:

"Tanrı olmayan hiçbir şey bekleyişimin yerini dolduramaz. "

Ah düşüncesiz kalbimin dilediği son derece insani sevinç...Bu çılgılığı duymak için mi beni böyle umutsuzluğa düşürdün Tanrım?

12 EKİM

Hakimiyetin gelsin artık! Öyle bir ulaşsın ki bana, sadece sen, bütün benliğime hükmet. Kalbimin pazarlığını yapmak istemiyorum artık.

Sanki çok yaşlıymış gibi yorgun ruhum garip bir çocuksuluk saklıyor içinde. Hala odasındaki her şeyi düzenli olmadan ve çıkardığı giysileri güzelce katlayıp baş ucuna koymadan uyuyamayan eskide kalan o küçük kızım ben ...

Kendimi ölüme böyle hazırlamak isterdim.

13 EKİM

Yırtmadan önce tekrar okudum günlüğümü. *"Hissettikleri sıkıntıyı yaymak büyük kalplere yakışmaz"*. Bu güzel sözler sanırım Clotilde de Vaux'nundu.

Bu günlüğü ateşe atacağım sırada, bir çeşit uyarı engelledi beni. Sanki artık bana ait değilmiş gibi, onu Jerome'dan almaya hakkım yokmuş ve zaten hep onun için yazmışım gibi geldi. Endişelerim, şüphelerim bugün bana öyle gülünç gözüküyor ki, günlüğe ne önem verebiliyorum ne de Jerome'u şaşırtabileceklerine inanıyorum. Tanrım, ulaşma umudunu yitirdiğim o erdem doruğuna itecek kadar çılgın bir arzuyla dolu bir yüreğin beceriksiz söyleyişini yakalamasına izin ver bu defterde.

"Tanrım, ulaşamadığım o kayalığa götür beni. "

15 EKİM

"Sevinç, sevinç, sevinç, sevinç gözyaşları..."

İnsani sevincin üstünde ve her türlü acının ötesinde hissediyorum bu ısıldayan sevinci. Ulaşamadığım bu kayalığın bir ismi olduğunu biliyorum: Mutluluk...Eğer bu mutlulukla sona ermeyecekse, bütün hayatımın boşuna olduğunu anlıyorum...Ah! Oysa sen onu her şeyden vazgeçen safbir ruha vaat ediyordun. "Şimdiden mutludur" diyordu kutsal sözlerin, "Tanrı ile ölenler şimdiden mutludur". Ölüme kadar beklemek zorunda mıyım? İşte burada sarsılıyor inancım. Tanrım! Bütün gücümle haykırıyorum sana. Gecenin içindeyim, şafağı bekliyorum. Ölümüne haykırıyorum sana. Ne

olur kalbimin susuzluğunu gider. Öyle susadım ki bu mutluluğa...Ya da ona sahip olacağıma inanmalı mıyım? Ve seherden önce haykıran, günün gelişini haber vermekten çok onu çağıran sabırsız kuş gibi, şarkı söylemek için gecenin solmasını beklememem mi gerekiyor?

16 EKİM

Jerome sana kusursuz mutluluğu öğretmek istedim.

Bu sabah bir kusma nöbeti beni yorgun düşürdü. Bir an ölmeyi umut edecek kadar zayıf hissettim kendimi. Ama hayır, önce bütün varlığımı bir dinginlik kapladı, sonra bir sıkıntı yayıldı içime, bedenim ve ruhum titredi. Yaşamımın ani ve küskün bir aydınlanması gibiydi. Odamın korkunç derecede çıplak duvarlarını ilk defa görüyormuşum gibi geldi bana. Korkuya kapıldım. Şimdi de hala kendimi yatıştırmak, sakinleştirmek için yazıyorum. Ah Tanrım! Küfre düşmeden sonuna kadar gidebilecek miyim?

Yine de kalkabildim yataktan. Bir çocuk gibi diz çöktüm...

Şimdi ölmek isterdim, hemen, yalnız olduğumu bir daha anlamadan önce.

Juliette'i geçen yıl yeniden gördüm. Bana Alissa'nın ölümünü haber veren en son mektubundan bu yana on yıl geçmişti. Provence'a yaptığım bir yolculuk Nimes'de durma fırsatı verdi bana. Teissieresler Feucheres caddesinde, şehrin gürültülü merkezinde epeyce gösterişli bir evde oturuyorlar. Gelişimi haber vermek için mektup yazmış olmama rağmen, eşiği geçerken oldukça heyecanlıydım.

Bir hizmetçi kız beni salona götürdü, birkaç dakika sonra da Juliette yanıma geldi. Plantier Teyzemi gördüğümü sandım: Aynı yürüyüş, aynı geniş beden, aynı soluk soluğa içtenlik.

Beni hemen kariyerim, Paris'teki evim, işlerim, ilişkilerim ile ilgili soru yağmuruna tuttu, cevaplarımı beklemiyordu bile. Neden güneye gelmişim? Neden Aigues-Vives'e gitmeyecektim, Edouard beni görmekten çok memnun olurdu...Sonra her şeyden bahsetti bana, kocasından, çocuklarından, erkek kardeşinden, son hasattan, piyasadaki durgunluktan...Robert'in Aigues-Vives'de oturmak için Fongueusemare'ı sattığını, artık Edouard'ın ortağı olduğunu, böylece Edouard'ın işin daha çok ticari kısmıyla uğraşıp seyahat ettiğini öğrendim. Robert de bu sırada arazide kalıyor, bitkilere bakıp onlarla uğraşıyormuş.

Bu arada gözlerimle endişeli endişeli geçmişi hatırlatabilecek bir şeyler arıyordum. Salondaki aynı mobilyaların arasından Fongueusemare'daki birkaç parça mobilyayı tanıdım. Ama Juliette şimdi, içimde titreyip duran bu geçmişi bilmiyormuş ya da onu bizden uzaklaştırma görevini üstlenmiş gibi görünüyordu.

On iki ve on üç yaşındaki iki çocuk merdivenlerde oynuyordu. Benimle tanıştırmak için çağırdı onları. Lise, çocukların en büyüğü, babasına Agues-Vives'e kadar eşlik etmişti. On yaşındaki başka bir oğlan çocuk da birazdan geziden dönecekti. Bu, bana yasımızı haber verirken yakında doğacağını söylediği çocuğuydu. Bu sonuncu hamileliği sorunlu geçmişti, Juliette bunun etkisinden uzun süre kurtulamamıştı, sonra geçen sene, fikrinden vazgeçmiş gibi, küçük bir kız doğurmuştu. Anlatışından anlaşıldığına göre onu diğer çocuklarına tercih ediyordu.

"Yanda, benim odamda uyuyor." dedi. "Gel bak."

Ben arkasından giderken:

"Jerome, sana yazmaya cesaret edemedim...Bu küçüğün vaftiz babası olmayı kabul eder misin?" dedi.

"Memnuniyetle ederim tabii ki, bu harika bir şey olmalı, dedim biraz şaşkın beşiğe doğru

eğilirken. Vaftiz kızımın adı ne?"

"Alissa," diye cevap verdi yavaş bir sesle. "Ona biraz benziyor, değil mi?"

Cevap vermeden Juliette'in elini sıktım. Küçük Alissa, annesi onu kaldırırken gözlerini açtı, onu kucağıma aldım.

"Ne iyi bir aile babası olurdun." dedi Juliette gülmeye çalışarak.

"Evlenmek için ne bekliyorsun?"

"Bazı şeyleri unutabilmeyi."

Kızardığını gördüm.

"Yakında unutacağını umuyor musun?"

"Asla unutmamayı umuyorum."

"Buraya gel." dedi aniden. Beni daha küçük karanlık bir odaya götürdü, odanın bir kapısı odaya, diğeri salona açılıyordu. "Azıcık bir vaktim olduğunda sığındığım yer burası, evin en sakın odası, burada kendimi hayata karşı tamamen korunuyormuş gibi hissediyorum."

Bu küçük odanın penceresi diğer odalar gibi şehrin gürültüsüne değil, ağaçlarda dolu bir çeşit avluya açılıyordu.

Kendini bir koltuğa bırakırken:

"Oturalım." dedi. "Eğer seni iyi anlıyorsam, Alissa'nın hatırasına sadık kalmak istiyorsun."

Bir an sessiz kaldım.

"Belki de daha çok benimle ilgili düşündüklerine...Hayır bundan kendime pay çıkardığımı sanma. Sanıyorum başka türlü yapamam. Eğer başka bir kadınla evlenseydim, onu seviyormuş gibi görünebilirdim ancak."

"Ah!" dedi ilgisiz gibi görünerek. Sonra yüzünü bana çevirip kaybolmuş bir şeyi ararmış gibi yere doğru eğilerek:

"Öyleyse kalbinde ümitsiz bir aşkı bu kadar uzun bir süre saklayabileceğine mi inanıyorsun?"

"Evet Juliette."

"Hayatın her gün onu söndürmeden üstüne üfleyeceğine de?"

Akşam kurşuni bir deniz kararması gibi bu alaca karanlıkta geçmişi yeniden canlandıran ve alçak bir sele bunu anlatan bütün nesnelere ulaşıp onları boğarak yükseliyordu. Juliette'in bütün eşyalarını topladığı Alissa'nın odasını yeniden görüyordum. Şimdi çizgilerini hiç ayırt edemediğimden gözlerinin kapalı olup olmadığını bilmediğim yüzünü uzatıyordu. Çok güzel görünüyordu bana. İkimiz şimdi hiçbir şey söylemeden duruyorduk.

"Hadi." dedi sonunda."Uyanmak gerek."

Kalktığını, ileriye doğru bir adım attığını ve gücünü yitirmiş gibi yandaki bir sandalyeye yığıldığını gördüm. Ellerini yüzüne kapadı, sanırım ağlıyordu...

Lamba getiren bir hizmetçi içeri girdi.

[1] Kafamda bana akla uygunmuş gibi gelen aşk.(İt.)

[2] Augustin d'Hippone'nun düşüncesinden esinlenen Cornelius Jansen (1585-1638) tarafından geliştirilen,özellikle Hristiyanların yumuşak ahlaklarına karşı iyilik ve alın yazısı üzerine kurulmuş, hür iradenin olmadığına inanan doktrin.(Fr.)

[3] Bu ağaçlık (Lat.)

ARKA KAPAK

Hayatın biricik anlamı olacak kadar derin bir aşkın trajediye dönüştüğü Dar Kapı'da sorgulanan, erdeme giden yolun zorluğudur. Jerome bütün erdemlerini aşkıyla ayakta tutarken, Alissa gerçek erdemin her şeyden arınmış olması gerektiğine inanır.

Fedakârlık nedir, insan aşk için nelerden vazgeçer? Peki ya ilahi aşk?.. Saflık için, Tanrı'ya tertemiz geri dönmek için, erdem olarak kabul edilen değerleri korumak için insan hayatını verebilir mi?

Dar Kapı, tercihlerini zor olandan yana kullananların yaşadığı ruhsal fırtınalarını gözler önüne sererken, Nobel Edebiyat Ödüllü André Gide, çarpıcı üslubuyla okuru derinden etkiliyor.